

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS MOKYKLOS
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

VAKARĖ MAŽEIKYTĖ
CIVILINĖ IR VERSLO TEISĖ

Bendrieji principai, pagal kuriuos nustatoma, ar dominuojančios įmonės elgesys laikytinas
piktnaudžiavimu

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Prof. dr. Raimundas Moisejevas

Vilnius, 2025

TURINYS

ĮVADAS	3
1. DOMINUOJANČIOS PADĖTIES IR RINKOS ANALIZĖ	7
1.1 Piktnaudžiavimo samprata ir dominuojančios padėties reikšmė	7
1.2 Atitinkamos rinkos apibrėžimas ir įtaka konkurencijai	14
1.3 Dominuojančios padėties nustatymo kriterijai ir rinkos struktūros veiksniai	18
1.4 ES konkurencijos teisės taikymo ribos ir piktnaudžiavimo draudimo tikslai	23
2. PIKTNAUDŽIAVIMO DOMINUOJANČIA PADĖTIMI NUSTATYMO KRITERIJAI: TEISINIAI PRINCIPAI, ĮRODYMAI IR VERTINIMO IŠŠŪKIAI	27
2.1 Teisiniai principai ir ekonominiai kriterijai vertinant piktnaudžiavimą	27
2.2 Įrodinėjimo našta ir informacijos prieinamumas	32
2.3 ES lygmens reakcija į vertinimo sunkumus: naujos gairės dėl piktnaudžiavimo	37
2.3.1. Gairių projekto siūlymai	38
2.3.2. Ūkio subjektų atsiliepimai į viešąją konsultaciją	47
3. PIKTNAUDŽIAVIMO VERTINIMO IŠŠŪKIAI LIETUVOJE: KONKURENCIJOS TARYBOS PRAKTIKA	54
3.1 Atsisakymas pradėti tyrimą	55
3.2 Nutrauktas tyrimas	59
3.3 Nutrauktas tyrimas prisiėmus įsipareigojimus	61
3.4 Papildomas tyrimas	63
3.5 Nustatytas pažeidimas	66
IŠVADOS	71
PASIŪLYMAI	72
LITERATŪROS SĄRAŠAS	73
ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA	89
ANOTACIJA ANGLŲ KALBA	89
SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA	90
SANTRAUKA ANGLŲ KALBA	91
PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ	92

IVADAS

Tiriama problema, baigiamojo darbo aktualumas ir reikšmė. Rinkoje dominuojančios įmonės arba kitaip – įmonės, nesuseduriantys su konkurencija, turi galią daryti įtaką rinkos struktūrai, kitiems rinkos dalyviams bei bendrai vartotojų gerovei. Draudimas piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi įtvirtintas Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) 102 straipsnyje¹, tapatus principas pritaikytas ir Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo (Konkurencijos įstatymas) 7 straipsnyje.² Nors šiuose straipsniuose nurodomi piktnaudžiavimo pavyzdžiai, sąrašas nėra baigtinis ir jame nenurodomi konkretūs vertinimo kriterijai.

Ilgą laiką Europos Sąjungoje (ES) nebuvo išsamių teisinių gairių, paaiškinančių, kaip tiksliai taikyti SESV 102 straipsnį. 2009 m. Europos Komisijos gairės (2009 m. Komisijos gairės) apima įgyvendinimo prioritetus, susijusius su piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi, o gairių tikslas yra užtikrinti didesnę aiškumą ir nuspėjamumą sprendžiant, ar tam tikrus antikonkurencinio elgesio atvejus reikia nagrinėti prioritetine tvarka.³ Per pastaruosius dešimtmečius sukaupusi didelę patirtį bei gavusi įvairių suinteresuotųjų šalių pastabas, Europos Komisija (Komisija) nusprendė parengti naujas išsamias gaires dėl dominuojančių ūkio subjektų piktnaudžiavimo. Kaip pažymi pati Komisija, tai viena iš nedaugelio konkurencijos teisės sričių, kur iki šiol nebuvo oficialių gairių, nors SESV 102 str. taikymas yra kritiškai svarbus veiksmingai konkurencijai užtikrinti.⁴ Tam pritarė ir Margrethe Vestager, buvusi už konkurenciją atsakinga Europos Komisijos narė, 2024 m. kalboje.⁵ 2023 m. kovo 27 d. Komisija paskelbė pradanti gairių rengimo procesą, o 2024 m. rugpjūčio 1 d. pateikė projektą viešoms konsultacijoms. Gairių paskirtis yra atspindėti ES teismų praktiką dėl išstumiamojo pobūdžio piktnaudžiavimų ir Komisijos sukauptą patirtį, taip padidinant teisinį užtikrintumą vartotojų, verslo ir nacionalinių institucijų naudai.⁶ Europos Konkurencijos tinklo narės, tarp jų ir Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba (Konkurencijos taryba), išreiškė pritarimą naujųjų gairių priėmimui, siekiant nuoseklesnio vertinimo.⁷ Siekiant užkirsti kelią piktnaudžiavimui būtina dominuojančių šalių

¹ „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. birželio 26 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT>.

² „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas“, TAR, žiūrėta 2024 m. gruodžio 21 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.B8B6AFC2BFF1/asr>.

³ „Komisijos gairės dėl vykdymo prioritetų taikant dominuojančios padėties turinčių ūkio subjektų taikomo piktnaudžiavimo šalinimo politiką“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 5 d., <https://eur-lex.europa.eu/LT/legal-content/summary/commission-guidance-on-enforcement-priorities-related-to-abusive-exclusionary-conduct-by-dominant-undertakings.html?fromSummary=08>.

⁴ „Public consultation: Guidelines on exclusionary abuses of dominance“, Europos Komisija, žiūrėta 2025 m. lapkričio 5 d., https://competition-policy.ec.europa.eu/public-consultations/2024-article-102-guidelines_en.

⁵ „Speech by Executive Vice-President Vestager on competition enforcement and policy in the digital age“, Europos Komisija, žiūrėta 2025 m. lapkričio 10 d., https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_24_4582.

⁶ „Public consultation: Guidelines on exclusionary abuses of dominance“, *op. cit.*

⁷ „ECN narės remia EK iniciatyvą priimti gaires dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi“, kt.gov, žiūrėta 2025 m. lapkričio 10 d., <https://kt.gov.lt/lt/naujienos/ecn-nares-remia-ek-iniciatyva-priimti-gaires-del-piktnaudziavimo-dominuojancia-padetimi>.

kontrolė bei aiškios gairės, leidžiančios nustatyti ar tam tikras įmonės elgesys gali būti laikomas netinkamu.

Siekiant nustatyti ar daromi neteisėti veiksmai, reikia įvertinti ar įmonė atitinka kriterijus, pagal kuriuos gali būti taikomi ribojimai. Šiuo metu Europos Sąjungoje, tuo tarpu ir Lietuvoje, tyrimai vyksta labai ilgai dėl didelės apimties ekonominių tyrimų. Ginčo tvarka vykdomų Komisijos procedūrų, susijusių su SESV 102 str. įgyvendinimu, vidutinė trukmė 2016-2019 m. siekė 88 mėnesius.⁸ Kadangi šiuo metu galiojantys Konkurencijos įstatymas ir SESV nenurodo baigtinio sąrašo, kuris leistų nustatyti, kokie konkretūs veiksmai gali būti laikomi piktnaudžiavimu, svarbu išsigryninti, kokių kriterijų vedama Konkurencijos taryba, Komisija bei teismai nustato, ar buvo padarytas pažeidimas bei kaip tyrimų procesą optimizuoti. Taip pat svarbu pažymėti, kad šis darbas gali suteikti pridėtinę vertę teisės doktrinai, nes išsamesnis šių klausimų nagrinėjimas gali suformuoti naujus teisinius, praktinius požiūrius bei plėtoti teisės mokslą šioje srityje.

Baigiamojo darbo originalumas, mokslinis naujumas ir tiriamos problemos ištyrimo lygis. Vieni iš Lietuvos autorių, nagrinėjusių piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi temą, yra šie: Raimundas Moisejevas⁹, Ana Novosad¹⁰, Laura Rimšaitė¹¹ ir Paulius Grendelis¹². Nurodyti autoriai savo darbuose siekia atskleisti atskirų piktnaudžiavimo būdų esmę, daugiausia nagrinėjama dominuojančių įmonių taikoma grobuoniškų kainų politika, atsisakymas tiekti, kurios yra piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi formos. Taip pat aptariama konkurencijos teisės praktika energetikos ir technologijų rinkose. Vis dėlto, kitos piktnaudžiavimo formos ar naujas Komisijos gairių projektas (2024 m. Komisijos gairių projektas) nebuvo nagrinėtas arba nagrinėtas

⁸ Heike Schweitzer, Simon de Ridder, „How to Fix a Failing Art. 102 TFEU: Substantive Interpretation, Evidentiary Requirements, and the Commission’s Future Guidelines on Exclusionary Abuses“, SSRN Working Paper, 2024, žiūrėta 2025 m. lapkričio 18 d., <https://ssrn.com/abstract=4798122>.

⁹ Raimundas Moisejevas, „Grobuoniška kainodara kaip piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi Europos Bendrijų konkurencijos teisėje forma“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2009), https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:1964501/datastreams/ATTACHMENT_1964504/content.

¹⁰ Ana Novosad, „Dominuojančio ūkio subjekto atsisakymo tiekti vertinimas pagal konkurencijos teisę“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2011), <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/073ac669-1361-49b2-b3dc-33a4a4e79566/content>.

¹¹ Laura Rimšaitė, „Konkurencijos teisės institutų taikymo ypatumai energetikos sektoriuje“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2015), <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:8928186/datastreams/MAIN/content>.

¹² Paulius Grendelis, „Europos Sąjungos konkurencijos teisės ir intelektinės nuosavybės teisės santykis technologijų rinkose“, (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2024), <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/29817d1e-7fd3-4502-af6c-7e405f35f14a/content>.

itin mažai. Svarbūs užsienio autoriai, nagrinėjantys piktnaudžiavimo temas SESV 102 str. kontekste yra šie: Pinar Akman¹³, Heike Schweitzer,¹⁴ Chiara Fumagalli¹⁵ ir Massimo Motta.¹⁶

Išnagrinėjus teisės doktriną galima teigti, kad tema yra aktuali, tačiau stokojama išsamių ir detalių analizių, daugelis Lietuvos šaltinių yra pasenę. Dominuojančios įmonės elgesio vertinimo kriterijai teisės aktuose yra gana abstraktūs, nurodantys tik pagrindines gaires, o analizės apie 2024 m. Komisijos gairių projektą, ypač galimybes išspręsti tyrimų trukmės ir institucijų finansinių išteklių problemas, nėra. Temos svarbą rodo auganti teismų ir Konkurencijos tarybos praktika, kurioje analizuojamas piktnaudžiavimo dominavimu nustatymas, ir matomas itin mažas nustatytų pažeidimų skaičius. Atsižvelgiant į tai, šis tyrimas siekia užpildyti esamos analizės trūkumus, apžvelgiant teismų praktiką, 2024 m. Komisijos gairių projektą ir teorines įžvalgas. Šiame darbe tikslinga pateikti struktūruotą ir aiškią šios srities analizę, kuri leistų atsakyti į klausimą, ar naujame gairių projekte nustatyti vertinimo kriterijai gali palengvinti ir pagreitinti tyrimus dėl piktnaudžiavimo.

Tyrimo tikslas – atskleisti įmonės piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi kriterijus 2024 m. Komisijos gairių projekto kontekste.

Tyrimo uždaviniai:

1. Išanalizuoti piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi sąvoką ir pagrindinius kriterijus, nustatančius, ar įmonei gali būti taikomi ribojimai.
2. Išanalizuoti pagrindinius piktnaudžiavimo vertinimo principus, įrodinėjimo sunkumus ir Europos Sąjungos iniciatyvas vertinimo sunkumams spręsti.
3. Išanalizuoti Lietuvos Konkurencijos tarybos praktiką piktnaudžiavimo bylų kontekste bei 2024 m. Komisijos gairių projekto galimybes išspręsti piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi nustatymo sunkumus Lietuvoje.

Tyrimo metodika. Šiame darbe buvo taikyti sąvokų ir dokumentų analizės bei apibendrinimo metodai. Sąvokų analizės metodas naudotas pirmame dėstymo skyriuje nagrinėjant dominuojančios padėties ir piktnaudžiavimo sąvokas. Atskleista, kokie kriterijai patenka į dominuojančios padėties nustatymo vertinimą ir į piktnaudžiavimo sąvoką įeinančios rūšys. Dokumentų analizės metodas pasitelktas visuose darbo skyriuose. Nagrinėti teisės aktai, teismų ir Konkurencijos tarybos praktika bei kiti šaltiniai. Šis metodas leido išsamiai išnagrinėti teises

¹³ Pinar Akman, *The Concept of Abuse in EU Competition Law : Law and Economic Approaches*, (Jungtinė Karalystė: Hart Publishing, 2012), <https://research-ebcs-com.skaitykla.mruni.eu/linkprocessor/plink?id=799301b1-4135-37f1-bedf-7fe91505dfca>.

¹⁴ Heike Schweitzer, „Private Enforcement of Competition Law in Regulated Industries: Can Railway Undertakings Recover Excessive Railway Infrastructure Charges Under Article 102 TFEU?“, *European Competition & Regulatory Law Review* 6 (1), (2022): 4–16, <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.21552/core/2022/1/4>.

¹⁵ Chiara Fumagalli ir Massimo Motta, „A Simple Theory of Predation.“ *Journal of Law & Economics*, 56 (3), (2013): 595–631, <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.1086/672951>.

¹⁶ *Ibid.*

normas, reglamentuojančias piktnaudžiavimo nustatymą dominuojančios įmonės elgesyje, 2024 m. Komisijos gairių projektą ir Konkurencijos tarybos nutarimus dėl Konkurencijos įstatymo 7 str. pažeidimų. Naudojant apibendrinimo metodą glaudžiai aptarta naudotos literatūros, teismų praktikos ir kitų šaltinių esmė. Šis metodas taip pat padėjo pasiekti išvadas kiekviename darbo poskyryje, taip pat ir galutinės viso atlikto tyrimo išvadas.

Tyrimo struktūra. Šį magistro darbą sudaro turinys, įvadas, dėstomosios dalies trys skyriai ir išvados. Darbo pabaigoje pateikiamas literatūros, kuria remtasi, sąrašas, taip pat darbo anotacijos ir santraukos lietuvių bei anglų kalbomis. Pirmame dėstymo skyriuje nagrinėjama piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi sąvoka, paliečiant skirtingus būtinus Konkurencijos įstatymo 7 str. taikymui kriterijus, tokius kaip dominuojančios padėties nustatymas, atitinkamos rinkos apibrėžimas, ūkio subjekto samprata, poveikis prekybai tarp valstybių šalių bei apibrėžiant šio draudimo tikslus. Antrojoje dalyje analizuojami pagrindiniai piktnaudžiavimo vertinimo elementai, kylanti įrodinėjimo našta bei sunkumai dabartiniame teisės aktų kontekste. Galiausiai aptariamas 2024 m. Komisijos gairių projektas, susijęs su SESV 102 str. taikymu, turintis pasirodyti 2025-2026 metais ir ūkio subjektų komentarai bei pasiūlymai. Trečiajame dėstymo skyriuje išsamiai analizuojami skirtingi Konkurencijos tarybos nutarimai ir aiškinamasi, dėl kokios priežasties kyla sunkumai nustatant piktnaudžiavimą. Taip pat nagrinėjama, ar 2024 m. Komisijos gairių projektas gali palengvinti piktnaudžiavimo nustatymą Lietuvos praktikoje.

Ginamasis teiginys. 2024 m. Komisijos gairių projektas ženkliai nepakeis nustatomų piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi pažeidimų skaičiaus, nes Lietuvos kontekste pagrindinės kliūtys slypi ne pačiame vertinimo standarte, o pareiškėjams keliamuose aukštuose reikalavimuose ir Konkurencijos tarybos disponuojamuose ribotuose ištekliuose.

1. DOMINUOJANČIOS PADĖTIES IR RINKOS ANALIZĖ

Dominavimas kasdieninėje žmonių veikloje gali pasireikšti įvairiomis formomis, pavyzdžiui, kaip asmens išskirtinis pranašumas profesinėje, sportinėje ar laisvalaikio veikloje. Teisėje dominavimas pasižymi kiek kitaip, nustačius, jog konkreti įmonė užima dominuojančią poziciją tam tikroje prekių rinkoje, jai gali būti taikomi didesni apribojimai norint užtikrinti, kad rinkoje neįsigalėtų monopolija. Šis tikslas yra įtvirtintas ir Lietuvos Respublikos Konstitucijoje: „Įstatymas draudžia monopolizuoti gamybą ir rinką, saugo sąžiningos konkurencijos laisvę.“¹⁷ Taigi dominavimo kaip dalyko prasmę iš teisės pusės svarbu suprasti norint apsaugoti mažesnes įmones ir vartotojus.

Siekiant užtikrinti, kad dominuojančios įmonės nemonopolizuotų rinkos ir netrikdytų konkurencijos, Europos Sąjungoje įtvirtintas draudimas piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi. Šis draudimas apibrėžtas SESV 102 straipsnyje, kuriame išdėstyta: „Kaip nesuderinamas su vidaus rinka draudžiamas bet koks vienos ar keleto įmonių piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi vidaus rinkoje arba didelėje jos dalyje, galintis paveikti valstybių narių tarpusavio prekybą.“¹⁸ Siekiant palengvinti piktnaudžiavimo nustatymą vykdant tyrimus, Komisija parengė naują gairių projektą, kurios yra ES lygmens atsakas į vertinimo sunkumus. Juo siekiama aiškiau aprašyti kriterijus ir procedūras, kad tiek dominuojantys ūkio subjektai, tiek priežiūros institucijos iš anksto žinotų, ko tikėtis vertinant galimą piktnaudžiavimą.

1.1 Piktnaudžiavimo samprata ir dominuojančios padėties reikšmė

Nusistovėjusi Europos Sąjungos teismų praktika nurodo, kad piktnaudžiavimo sąvoka yra objektyvi ir susijusi su dominuojančią padėtį užimančios įmonės elgesiu, kuris daro įtaką rinkos struktūrai. Dėl dominuojančią padėtį užimančio subjekto buvimo rinkoje konkurencijos lygis yra susilpnėjęs. Taigi piktnaudžiavimas nustatomas, jei tyrimo duomenys parodo, kad dominuojantis subjektas pasitelkia priemones, skirtingas nuo tų, kurios gali būti priskiriamos normaliai konkurencijai ir turi poveikį, trukdantį išlaikyti rinkoje vis dar egzistuojantį konkurencijos lygį ar trukdantį tokiai konkurencijai augti.¹⁹ P. Akman pažymi, kad SESV 102 str. pažeidimas negali būti nustatomas neįvertinus nagrinėjamo elgesio išstumiamojo poveikio. Būtina įvertinti, ar

¹⁷ „Lietuvos Respublikos konstitucija“, E-TAR, žiūrėta 2024 m. gruodžio 21 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA/asr>.

¹⁸ „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo“, *supra note*, 1.

¹⁹ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 1979 m. vasario 13 d. byloje Hoffmann-La Roche & Co. AG prieš Europos Bendrijų Komisiją, 85/76, ECLI:EU:C:1979:36“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61976CJ0085>.

elgesys faktiškai ar potencialiai gali riboti bent tokio pat efektyvumo konkurentų galimybes veikti rinkoje, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes.²⁰

Piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi tradiciškai skirstomas į dvi pagrindines formas, išstūmimo iš rinkos (angl. exclusionary abuse) ir išnaudotojišką (angl. exploitative abuse). Išstūmimo iš rinkos forma plačiai nagrinėjama tiek 2009 m. Komisijos gairėse, tiek 2024 m. Komisijos gairių projekte. Tuo tarpu išnaudotojiškai formai prioritetas neteikiamas, naujasis 2024 m. Komisijos gairių projektas nurodo, kad: „Nors šios gairės susijusios tik su piktnaudžiavimu išstumiant iš rinkos, principai svarbūs vertinant dominavimą, ir objektyviu būtinumu bei veiksmingumu pagrįsti pagrindimai taip pat yra svarbūs vertinant kitų formų piktnaudžiaujamą elgesį, pavyzdžiui, išnaudotojišką piktnaudžiavimą.“²¹ Taigi, nors Komisija nusprendė 2024 m. gairių projekte detalai aptarti tik išstumiamąjį poveikį turintį piktnaudžiavimą, pažymėta, kad tam tikros dalys gairėse yra taikomos ir kitoms piktnaudžiavimo formoms, šiuo atveju ir išnaudotojiškai formai.

Piktnaudžiavimas išstumiant iš rinkos yra vienašališki dominuojančio ūkio subjekto veiksmai, kuriais sąmoningai siekiama pakenkti esamų ar potencialių konkurentų galimybėms veiksmingai konkuruoti. Tokių veiksmų tikslas yra išstumti konkurentus iš rinkos, uždaryti rinką ar padidinti patekimo į rinką kliūtis naujiems rinkos dalyviams.²² Tokia samprata matoma ir Teisingumo Teismo praktikoje: „[...] pagal SESV 102 straipsnį draudžiama, be kita ko, dominuojančiai įmonei imtis veiksmų, kurie turi jos konkurentų, laikomų tokiais pat produktyviais kaip ir ji, išstūmimo iš rinkos poveikį, ir taip sustiprinti savo dominuojančią padėtį pasitelkiant priemones, kurios skiriasi nuo konkurencijos remiantis nuopelnais priemonių. Atsižvelgiant į tai, ne kiekviena konkurencija pagal kainas gali būti laikoma teisėta.“²³ Kaip nurodo P. Grendelis: „Tais atvejais, kai dominuojantis ūkio subjektas vienašaliais veiksmais pelningai didina / mažina kainas, nebijodamas praradimų trumpuoju laikotarpiu, taip pat pelningai varžo potencialių konkurentų ar esamų konkurentų galimybes veiksmingai konkuruoti, naudotis ištekliais ir / ar patekti į rinką, galima daryti prielaidą dėl išstumiančio piktnaudžiavimo.“²⁴

²⁰ Akman, Pinar, „A Critical Inquiry into ‘Abuse’ in EU Competition Law“, *Oxford Journal of Legal Studies* 44 (2), (2024), 405–33, <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.1093/ojls/ggae008>.

²¹ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, Europos Komisija, žiūrėta 2025 m. lapkričio 10 d., https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/39c8d72e-5756-4feb-9c24-ab0885dec6bf_en?filename=guidelines_application_of_article_102_TFEU.zip.

²² Šarūnas Pajarskas, *Konkurencijos teisė Lietuvoje: sprendimai ir bylos*, (Klaipėda: Druka, 2014), 363–364, 389–447.

²³ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2017 m. rugsėjo 6 d. byloje Intel Corp. Inc. prieš Europos Komisiją, C-413/14 P, ECLI:EU:C:2017:641“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 26 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62014CJ0413>.

²⁴ Grendelis, *supra note*, 12:222.

Išnaudotojiškas piktnaudžiavimas yra vienašališkas dominuojančio ūkio subjekto elgesys, kurio pagrindinis bruožas yra pasireiškiantis išnaudojimo poveikis. Šiuo elgesiu nusitaikoma į prekybos partnerius, tokius kaip tiekėjai, pirkėjai ar galutiniai vartotojai ir siekiama iš jų gauti papildomos naudos, kurios nebūtų įmanoma gauti, jei rinkoje vyrautų veiksminga konkurencija. Dėl tokios praktikos, pavyzdžiui, primetant nesąžiningas kainas ar taikant diskriminaciją, nukenčia pirkėjai, tiekėjai ar galutiniai vartotojai.²⁵ Europos Sąjungos teismų praktika nurodo, kad išnaudotojišku piktnaudžiavimu laikomas toks dominuojančio ūkio subjekto elgesys, kai jis taiko kainą, neturinčią protoing santykio su teikiamo produkto ekonomine verte, ir taip nustato pernelyg didelę bei nesąžiningą kainą.²⁶ Nors pernelyg didelės kainos Europos Sąjungos konkurencijos teisėje yra formaliai draudžiamos kaip išnaudotojiškas piktnaudžiavimas, praktikoje tokios bylos yra ypač retos. Kaip pažymi ekonominė konsultacijų bendrovė *Oxera*, realių bylų, kuriose būtų nagrinėjamos pernelyg didelės kainos yra nedaug, o pati Komisija nėra linkusi taikyti šią nuostatą, nes manoma, kad laisvoje rinkoje tokias kainas dažniausiai ištaisys pats konkurencijos mechanizmas.²⁷ 2024 m. Komisijos gairių projektas nurodo, kad dominuojanti įmonė gali pakenkti vartotojų interesams tada, kai naudoja priemones ar išteklius, kurie nėra būdingi įprastai konkurencijai ir taip apsunkina sąžiningos konkurencijos veikimą ar jos plėtrą rinkoje. Jei toks elgesys neturi objektyvaus pateisinimo, jis yra laikomas piktnaudžiavimu išstumiant iš rinkos, o jo poveikis išstumiamuoju. Išstumiamasis poveikis gali būti: „bet kokios kliūtys, trukdančios esamiems ar potencialiems konkurentams daryti konkurencinį spaudimą dominuojančią padėtį užimančiai įmonei, pavyzdžiui, visiškas konkurentų išstūmimas ar susilpninimas, patekimo į rinką ar plėtros kliūčių padidinimas, veiksmingos galimybės patekti į rinkas ar jų dalis ribojimas arba panaikinimas, arba potencialaus konkurentų augimo suvaržymai.“²⁸ Autorė pažymi, kad atsižvelgiant į 2024 m. Komisijos gairių projekto kryptį, šiame darbe didžiausias dėmesys bus skiriamas būtent išstumiamajam piktnaudžiavimui.

Remiantis SESV dominuojančios padėties apibrėžimas įtvirtintas ir nacionaliniuose Lietuvos teisės aktuose, konkrečiai, Konkurencijos įstatymo 3 str. 2 d., kurioje nurodoma, kad: „Dominuojanti padėtis – vieno ar daugiau ūkio subjektų padėtis atitinkamoje rinkoje, kai tiesiogiai nesusiduriama su konkurencija arba kuri sudaro galimybę daryti vienpusę lemiamą įtaką atitinkamoje rinkoje veiksmingai ribojant konkurenciją. Jeigu neįrodoma priešingai, laikoma, kad ūkio subjektas (išskyrus mažmenine prekyba besiverčiantį ūkio subjektą) užima dominuojančią

²⁵ Pajarskas, *supra note*, 22: 365.

²⁶ „Europos Sąjungos Teismo sprendimas 1978 m. vasario 14 d. byloje United Brands Company ir United Brands Contineental BV prieš Europos Bendrijų Komisiją (Chiquita Bananas), 27/76, ECLI:EU:C:1978:22“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61976CJ0027>.

²⁷ „Oxera, „Excessive pricing: excessively ignored in competition law?“, Oxera, žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d., <https://www.oxera.com/wp-content/uploads/2018/07/Excessive-pricing.pdf.pdf>.

²⁸ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

padėtį atitinkamoje rinkoje, jeigu jo rinkos dalis sudaro ne mažiau kaip 40 procentų. Jeigu neįrodoma priešingai, laikoma, kad kiekvienas iš trijų ar mažesnio skaičiaus ūkio subjektų (išskyrus mažmeninę prekybą besiverčiančius ūkio subjektus), kuriems tenka didžiausios atitinkamos rinkos dalys, kartu sudarančios 70 procentų ar didesnę atitinkamos rinkos dalį, užima dominuojančią padėtį. Jeigu neįrodoma priešingai, laikoma, kad mažmeninę prekybą besiverčiantis ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį atitinkamoje rinkoje, jeigu jo rinkos dalis sudaro ne mažiau kaip 30 procentų. Jeigu neįrodoma priešingai, laikoma, kad kiekvienas iš trijų ar mažesnio skaičiaus mažmeninę prekybą besiverčiančių²⁹.

Kaip nurodoma 2024 m. Komisijos gairių projekte, atliekant analizę dominuojančio ūkio subjekto padėties masto nustatymas yra vienas iš esminių elementų. Kuo užimama dalis rinkoje yra didesnė, tuo didesnis šansas, kad ūkio subjekto elgesys gali daryti išstumiamąjį poveikį.³⁰ Tokia nuomonė matoma ir teismų praktikoje, pavyzdžiui, Europos Sąjungos Bendrasis teismas (toliau – Bendrasis teismas) nustatė, kad *Google* pradėjus veiklą specialiosios prekių paieškos palyginimo rinkoje, tokios paslaugos tiekėjų jau buvo daug. Atsižvelgiant į ūkio subjekto dominuojančią padėtį, interneto „*vartų*“ vaidmenį ir dideles patekimo į bendrosios paieškos rinką kliūtis, *Google* turėjo didesnę pareigą savo elgesiu nepakenkti konkurencijai susijusioje specialiosios prekių palyginimo paieškos rinkoje.³¹

Norint nustatyti, kam gali būti taikomi aukščiau paminėti teisės aktai, reikia įsigilinti iš ko susideda dominuojančios padėties sąvoka. SESV nurodyta, kad dominuojančia padėtimi piktnaudžiauti gali įmonės, vis dėlto, ši sąvoka turėtų būti aiškinama platesne prasme. Šis draudimas apima ne tik įmones, bet ir kitus didelę rinkos dalį galinčius užimti subjektus. Štai Konkurencijos įstatyme įtvirtintame dominuojančios padėties apibrėžime vietoj įmonių yra minimi ūkio subjektai, kuriais laikomi: „Įmonės, jų junginiai (asociacijos, susivienijimai, konsorciumai ir pan.), įstaigos ar organizacijos arba kiti juridiniai ar fiziniai asmenys, kurie vykdo ar gali vykdyti ūkinę veiklą Lietuvos Respublikoje arba kurių veiksmai daro įtaką ar ketinimai, jeigu būtų įgyvendinti, galėtų daryti įtaką ūkinei veiklai Lietuvos Respublikoje. Lietuvos Respublikos viešojo administravimo subjektai laikomi ūkio subjektais, jeigu jie vykdo ūkinę veiklą.“³² Šis apibrėžimas yra platesnis ir konkretesnis, jis leidžia suprasti, kad dominuojančią padėtį gali užimti ir ja piktnaudžiauti subjektai, užsiimantys ūkine veikla. Pagal Konkurencijos įstatymo ūkinės veiklos apibrėžimą matome, kad tai gali būti: „gamybinė, komercinė, finansinė ar

²⁹ „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas“, *supra note*, 2.

³⁰ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

³¹ „Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimas 2021 m. lapkričio 10 d. byloje *Google LLC, buvusi Google Inc. ir Alphabet, Inc. prieš Europos Komisiją*, T-612/17, ECLI:EU:T:2021:763“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 19 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:62017TJ0612>.

³² „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas“, *op. cit.*

profesinė veikla, susijusi su prekių pirkimu ar pardavimu, išskyrus atvejus, kai fiziniai asmenys prekę įsigyja asmeniniams ir namų ūkio poreikiams tenkinti.³³ Atsižvelgiant į tai, toliau šiame darbe pirmenybė bus teikiama ūkio subjekto, o ne įmonės sąvokai.

Kaip Raimundas Moisejevas pastebėjo savo disertacijoje „Grobuoniška kainodara kaip piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi Europos Bendrijų konkurencijos teisėje forma“, išskiriami du pagrindiniai Europos Bendrijos konkurencijos teisėje vartojamos įmonės sąvokos požymiai:

- 1) subjektas turi vykdyti ekonominę veiklą;
- 2) subjektas turi būti autonomiškas, savarankiškas.

Ūkio subjektas laikomas savarankišku, jeigu jo sprendimų priėmimo neveikia ir jo nekontroliuoja kitas ūkio subjektas.³⁴ Vienas iš ūkio subjekto nesavarankiškumo pavyzdžių, gali būti dukterinė įmonė, kurios 100% akcijų priklauso pagrindinei įmonei. Tokį praktinį pavyzdį galima matyti ir Europos Teisingumo Teismo byloje C-97/08 P – Akzo Nobel ir kt. prieš Komisiją, kurios metu buvo nustatyta: „Iš nusistovėjusios teismo praktikos išplaukia, kad atsakomybė už dukterinės bendrovės elgesį gali tekti patronuojančiai bendrovei, ypač, kai, nors ir turėdama savarankišką teisinį subjektiškumą, ši dukterinė bendrovė savarankiškai nesprenžia dėl savo elgesio rinkoje, o iš esmės įgyvendina patronuojančios bendrovės nurodymus.“³⁵ Svarbu pabrėžti, kad dominuojančią padėtį galima priskirti ir visai įmonių grupei, jei jos veikia kaip vienas ekonominis vienetas.

Vienas reikšmingiausių papildymų 2024 m. Komisijos gairių projekte yra kolektyvinio dominavimo vertinimo kriterijų išdėstymas. Skirtingai nei 2009 m. Komisijos gairės, kurios susijusios tik su individualiai dominuojančių ūkio subjektų piktnaudžiavimo atvejais,³⁶ 2024 m. Komisijos gairių projekte kolektyvinis dominavimas nagrinėjamas atskirame skyriuje ir siejamas su keturiais pagrindiniais elementais, būdingais tylaus derinimo (angl. *tacit coordination*) situacijoms. Tai rodo, kad kolektyvinis dominavimas gali būti laikomas piktnaudžiavimo pagrindu net ir tuomet, kai tarp ūkio subjektų nėra formalių susitarimų, pakanka, kad jų elgesys ir rinkos struktūra rodytų ekonominį bendrumą ir koordinuotą veikimą. Tokiu atveju bus vertinami keturi esminiai elementai:

³³ „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas“, *supra note*, 2.

³⁴ Moisejevas, *supra note*, 9: 18.

³⁵ „Europos Teisingumo Teismo 2009 m. rugsėjo 10 d. sprendimas byloje C-97/08 P „Dėl 2008 m. kovo 3 d. Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Nederland BV, Akzo Nobel Chemicals International BV, Akzo Nobel Chemicals BV, Akzo Nobel Functional Chemicals BV“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 liepos 13 d, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:62008CJ0097>.

³⁶ „Komisijos komunikatas Komisijos - Įgyvendinimo prioritetų taikant EB sutarties 82 straipsnį dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam antikonkurenciniam elgesiui gairės“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 birželio 18 d., [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009XC0224\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009XC0224(01)).

Pirma, *koordinavimo sąlygų nustatymas*. Tylus derinimasis tarp ūkio subjektų greičiausiai susiformuoja tada, kai konkurentai gali lengvai susidaryti bendrą supratimą apie tai, kaip turėtų veikti toks derinimas, ypač dėl tam tikrų rinkos parametrų, kurie tampa bendro elgesio atskaitos tašku. Kuo ekonominė aplinka yra paprastesnė ir stabilesnė, tuo ūkio subjektams lengviau neformaliai derinti savo veiksmus, tiesiog stebint vienas kito elgesį ir į jį reaguojant. Tai, ar konkreti rinka tinkama koordinavimui, priklauso nuo jos struktūros, paprastai lengviau derintis, kai rinkoje veikia mažai ūkio subjektų.³⁷ Kaip nurodo ESTT praktika: „[...] tylaus derinimo galimybė yra dar didesnė, jeigu konkurentai gali lengvai suprasti, kaip turi veikti derinimas, būtent parametrus, dėl kurių gali būti numatytas derinimas. Iš tikrųjų, negalėdami nebyliai bendrai suprasti derinimo taisyklių, konkurentai turėtų imtis EB 81 straipsniu (aut. pastaba – dabar SESV 101 straipsnis) draudžiamos praktikos tam, kad rinkoje vykdytų suderintus veiksmus. Be to, atsižvelgiant į galimą kiekvieno tylaus derinimo dalyvio mėginimą nuo jo nukrypti siekiant per trumpą laiką pasididinti savo pelną, reikia įvertinti, ar toks derinimas gali būti ilgalaikis.“³⁸

Antra, *gebėjimas stebėti, kaip laikomasi koordinavimo sąlygų*. Kad koordinavimas tarp įmonių būtų veiksmingas, kiekviena jų turi turėti galimybę sužinoti, ar kitos laikosi suderintos strategijos. Taigi rinkoje turi būti pakankamas skaidrumas, ūkio subjektai, dalyvaujantys koordinavime, turi galėti pakankamai tiksliai ir greitai stebėti kitų dalyvių elgesio pokyčius.³⁹ Tai pripažįstama ir ESTT praktikoje: „[...] kiekvienas dominuojančios oligopolijos (aut. pastaba – rinkos struktūra, kai joje veikia tik keletas pardavėjų ir daug pirkėjų⁴⁰) narys turi turėti galimybę sužinoti apie kitų narių elgesį, kad galėtų įsitikinti, ar jie vienodai elgiasi. Kaip aiškiai pripažįsta Komisija, nepakanka to, kad kiekvienas dominuojančios oligopolijos narys supranta, jog tarpusavyje priklausomas elgesys rinkoje yra naudingas visiems; jis turi turėti ir galimybę sužinoti, ar kiti subjektai ėmėsi tokios pačios strategijos ir jos laikosi. Skaidrumas rinkoje turėtų būti pakankamas, kad kiekvienas dominuojančios oligopolijos narys galėtų pakankamai tiksliai ir greitai sužinoti apie kitų narių elgesio rinkoje pokyčius.“⁴¹

Trečia, *patikimo atgrasymo mechanizmo buvimas*. Kad ūkio subjektai laikytųsi bendros strategijos, turi egzistuoti patikima grėsmė, jog nukrypimas išprovokuos atsakomąsias priemones.

³⁷ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

³⁸ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2008 m. liepos 10 d. byloje Bertelsmann AG ir Sony Corporation of America prieš Independent Music Publishers and Labels Association (Impala), C-413/06 P, ECLI:EU:C:2008:392“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 27 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62006CJ0413>.

³⁹ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *op. cit.*

⁴⁰ „Oligopolija“, Visuotinė lietuvių enciklopedija, žiūrėta 2025 m. lapkričio 27 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/oligopolija/>.

⁴¹ „Europos Sąjungos Pirmosios instancijos teismo sprendimas 2002 m. birželio 6 d. byloje Airtours plc prieš Europos Bendrijų Komisiją, T-342/99, ECLI:EU:T:2002:146“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 27 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:61999TJ0342>.

Nebūtina pateikti įrodymų dėl grėsmės ar atsakomųjų veiksmų taikymo, pakanka to, kad egzistuoja atgrasymo mechanizmas.⁴² Kaip nustatyta Europos Sąjungos teismų praktikoje: „[...] tam, jog kolektyvinės dominuojančios padėties situacija būtų reali, turi būti atitinkamų atgrasymo priemonių, siekiant užtikrinti ilgalaikę paskatą nenukrypti nuo bendros politikos, o tai reiškia, kad kiekvienas dominuojančios oligopolijos narys turi žinoti, kad labai konkurencingi jo veiksmai, kuriais jis siekia padidinti savo rinkos dalį, išprovokuotų tokius pačius kitų veiksmus, todėl iš jo iniciatyvos nebūtų jokios naudos. [...] Iš esmės pakanka vien to, kad yra veiksmingi atgrasymo mechanizmai, nes jei oligopolijos nariai laikosi bendros politikos, nėra reikalo imtis sankcijų. Be to, kaip pažymi ieškovė, veiksmingiausia atgrasymo priemonė yra ta, kuri neturi būti panaudota.“⁴³

Ketvirta, *išorinis stabilumas*. Suvaržymų, kuriuos taiko esami ar potencialūs konkurentai, nebuvimas ir klientų atsveriamosios galios trūkumas. Kad koordinavimas būtų veiksmingas, konkurentų ar klientų veiksmai neturi sukelti reikšmingo spaudimo, galinčio sugriauti bendrą strategiją. Turi būti vertinama, ar kiti rinkos dalyviai, potencialūs konkurentai ar pirkėjai, turi pakankamai galios ją paveikti.⁴⁴ Tapatus vertinimo elementas nurodytas ir Komisijos gairėse dėl horizontalių susijungimo vertinimo: „Kad veiksmų koordinavimas būtų sėkmingas, nekoordinuojančių įmonių ir galima konkurentų bei klientų veiksmai neturi galėti kelti pavojaus laukiamai koordinavimo naudai. Pavyzdžiui, jei koordinavimo siekiama sumažinti bendrą pajėgumą rinkoje, tai tik pakenks vartotojams, jei veiksmų nekoordinuojančios įmonės negali arba nenori reaguoti į šį sumažinimą pakankamai padidindamos savo pajėgumą ir taip užkirsdamos kelią grynai pajėgumo mažėjimui ar bent jau paversdamos koordinuotą pajėgumo sumažinimą nepelningu.“⁴⁵

Taigi, apibendrinant galima teigti, kad piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi gali būti skirstomas į dvi rūšis, išstūmimo iš rinkos ir išnaudotojišką elgesį. Nors piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi kontekste dažniausiai minimos įmonės, draudimas gali būti taikomas ne tik joms, bet ir visiems ūkio subjektams, kurie gali užimti didelę atitinkamos rinkos dalį. Atliekant vertinimą, ar užimama dominuojanti padėtis, svarbu nustatyti tiriamo ūkio subjekto rinkos galios mastą, nes kuo didesnė rinkos dalis užimama, tuo labiau tikėtina, kad jo veiksmai gali turėti išstumiamą poveikį. 2024 m. Komisijos gairių projekte reikšmingai papildytas kolektyvinio

⁴² „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

⁴³ „Europos Sąjungos Pirmosios instancijos teismo sprendimas 2006 m. liepos 13 d. byloje Independent Music Publishers and Labels Association (Impala, association internationale) prieš Europos Bendrijų Komisiją, T-464/04, ECLI:EU:T:2006:216“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 27 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62004TJ0464>.

⁴⁴ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *op. cit.*

⁴⁵ „Europos Komisijos gairės dėl horizontalių susijungimų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (2004/C 31/03)“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 27 d., [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:52004XC0205\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:52004XC0205(02)).

dominavimo vertinimas, aiškiau išdėstant kriterijus, kuriais nustatoma, kada kelių subjektų grupė gali užimti dominuojančią padėtį.

Autorės nuomone, 2024 m. Komisijos gairių projekte nustatyti kolektyvinio dominavimo vertinimo elementai, paremti ESTT praktika, gali palengvinti vertinimą, ar keli ūkio subjektai veikia kaip vienas. Kadangi 2009 m. Komisijos gairėse ši tema nebuvo paliesta, konkrečių kriterijų nustatymas leistų suvienodinti praktiką Europoje.

1.2 Atitinkamos rinkos apibrėžimas ir įtaka konkurencijai

Nustačius, kad subjektas patenka į ūkio subjekto sąvokos ribas ir jam gali būti taikomi draudimai pagal SESV 102 straipsnio ir Konkurencijos įstatymo 7 straipsnius, svarbu išsiaiškinti konkrečią rinką, kurioje subjektas veikia. Lietuvos teismų praktikoje išaiškinta, kad: „Nustatant pirmąją aplinkybę (*aut. pastaba - ar ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį atitinkamoje rinkoje*) reikalinga apibrėžti rinką, kurioje tiriamas dominavimas, ir toje rinkoje nustatyti ūkio subjektui priskirtinas ypatybes, kurios lemia subjekto dominuojančią padėtį. Rinkos apibrėžimas reikalingas tiek užimamai procentinei daliai įvertinti, tiek ūkio subjekto įtakai toje rinkoje nustatyti. Teisinis reguliavimas rodo, jog 40 procentų rinkos dalies užėmimas reiškia dominavimo rinkoje prezumpciją. Tai sąlygoja Konkurencijos tarybos pareigą įvertinti asmens užimamos rinkos dalį procentais.“⁴⁶ Galima pastebėti, kad praktikoje ūkio subjekto atitinkamos rinkos apibrėžimas turi dvi pagrindines paskirtis, kurios abi susijusios su dominavimo fakto nustatymu:

- 1) Nustatyti, kokį procentą rinkos dalies užima ūkio subjektas;
- 2) Nustatyti ūkio subjekto įtaką konkrečioje rinkoje.

Remiantis 2024 m. Komisijos komunikatu „Komisijos pranešimas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Sąjungos konkurencijos teisės tikslams“ (toliau - Pranešimas dėl rinkos apibrėžimo) atitinkama rinka paprastai vertinama per du pagrindinius aspektus - produkto rinką ir geografinę rinką.⁴⁷ Tapatų skirstymą galima pamatyti ir Konstitucijos įstatymo 3 str. 1 d., kuri nurodo, kad atitinkama rinka gali būti laikoma konkrečios prekės rinka tam tikroje geografinėje teritorijoje.⁴⁸ Ši nusistovėjusi vertinimo sistema suteikia galimybę objektyviai apibrėžti konkrečią rinką, kurios tyrimo metu būtų galima nustatyti konkurencijos dydį ir jos įtaką kitiems ūkio subjektams.

⁴⁶ „Lietuvos Respublikos Apeliacinio teismo 2016 m. vasario 15 d. nutarimas byloje eA-496-662/2016“, Liteko, žiūrėta 2024 m. gruodžio 22 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=3c293295-507d-4dd9-94cf-7bfe9fa644e5>.

⁴⁷ „Komisijos komunikatas. Komisijos pranešimas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Sąjungos konkurencijos teisės tikslams. C/2024/1645“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. birželio 21 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52024XC01645>.

⁴⁸ „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas“, *supra note*, 2.

Atitinkamos produkto rinkos sąvoka apima produktus, kuriuos pirkėjai laiko tarpusavyje pakeičiamais arba pakeistiniais tiriamo ūkio subjekto produktu, remiantis jų savybėmis, kainomis ir paskirtimi, atsižvelgiant į konkurencijos sąlygas ir pasiūlos bei paklausos struktūrą rinkoje. Norint apibrėžti atitinkamą prekės rinką, pirmiausia dėmesys skiriamas įrodymams, susijusiems su paklausos pakeičiamumu, tačiau įrodymai, susiję su pasiūlos pakeičiamumu taip pat gali turėti įtakos. Vertinant pagrindines priežastis, dėl kurių pirkėjai konkretų produktą pakeistų arba nepakeistų kitu, siekiama nustatyti faktorius, kurie klientams renkantis prekę yra svarbiausi. Pasirinkimą gali lemti produkto kaina, inovatyvumas arba tvarumas, privatumo apsauga, perteikiamas įvaizdis ar prieinamumas. Nustačius faktorius, kurie pirkėjui renkantis yra svarbiausi, galima pagal juos palyginti produktus, o tai yra svarbu siekiant įvertinti jų pakeičiamumą. Taigi, pagrindinis klausimas, į kurį siekiama atsakyti nagrinėjant šiuos faktorius, yra tai, koku mastu ir prie kokių nesunkiai prieinamų pakaitinių produktų (jei tokių yra) tiriamo ūkio subjekto klientai pereitų, pablogėjus prekių pasiūlos sąlygoms, palyginti su kitais produktais.⁴⁹

Galiausiai, svarbu paminėti, kad praktikoje dažnai naudojamas teorinis kriterijus, siekiant nustatyti, ar numatoma rinka yra atitinkama produkto rinka. Tai yra, ar hipotetinis monopolistas numatomoje rinkoje galėtų naudotis įtaka toje rinkoje. Šį klausimą galima įvertinti paklausus, ar hipotetiniam monopolistui būtų pelninga įgyvendinti mažą, bet reikšmingą ilgalaikį kainos padidinimą (angl. small but significant non-transitory increase in price; toliau - SSNIP testas). Nors Europos Komisija, vertindama atitinkamą rinką, gali remtis SSNIP testo principais, ji neprivalo SSNIP testo taikyti empiriškai, o rinkos apibrėžimui pagrįsti vienodai tinka ir kitų rūšių įrodymai. Daugeliu atvejų SSNIP testas yra tik analizės priemonė turimiems įrodymams aiškinti.⁵⁰ ESTT tokį požiūrį patvirtina, nurodydama, kad Komisija neprivalo taikyti SSNIP testo. Nors šis ekonominis testas yra pripažintas rinkos apibrėžimo metodas, tai nėra vienintelis Komisijai prieinamas būdas tai padaryti. Teismas yra pažymėjęs, kad Komisija rinkos apibrėžimui taip pat gali remtis kitomis priemonėmis, pavyzdžiui, rinkos tyrimais ar klientų bei konkurentų vertinimais, taigi Komisija nėra saistoma pareigos atlikti SSNIP testą.⁵¹

Kaip minėta anksčiau, nustatant atitinkamą produkto rinką, taip pat svarbūs yra įrodymai apie pasiūlos pakeičiamumą. Siekiant, kad rinka būtų išplėsta remiantis pasiūlos pakeičiamumu, dauguma tiekėjų turi turėti galimybę keisti vieno iš susijusių produktų asortimentą sudarančio produkto gamybą kito produkto gamyba. Tiekėjai, norėdami pakeisti gamybą, turi patirti tik nereikšmingas papildomas negrįžtamas sąnaudas ar riziką, turi turėti paskatų tai daryti ir tai

⁴⁹ „Komisijos komunikatas. Komisijos pranešimas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Sąjungos konkurencijos teisės tikslams. C/2024/1645“, *supra note*, 47.

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ „Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimas 2022 m. birželio 22 d. byloje thyssenkrupp AG prieš Europos Komisiją, T-584/19, ECLI:EU:T:2022:323“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62019TJ0584>.

darytų, pasikeitus santykinėms kainų ar paklausos sąlygoms, ir turi galėti veiksmingai pasiūlyti visus asortimento produktus trumpuoju laikotarpiu. Jei šias sąlygas atitinka tik kai kurie, o ne dauguma tiekėjų, produktų asortimento įtraukti į tą pačią atitinkamą rinką nereikėtų. Atliekant konkurencijos vertinimą, atsižvelgiama į konkurencinį spaudimą, kurį daro sąlygas atitinkantys tiekėjai ir į tikimybę, kad jie ateityje išplės atitinkamų produktų pardavimo apimtį.⁵²

Atitinkamos geografinės rinkos sąvoka apima geografinę teritoriją, kurioje ūkio subjektai tiekia atitinkamas prekes arba kurioje yra atitinkamų produktų paklausa, kurioje konkurencijos sąlygos yra pakankamai vienodos, kad būtų galima įvertinti tiriamo elgesio ar koncentracijos poveikį, ir kurią galima atskirti nuo kitų geografinių teritorijų, dėl to, kad konkurencijos sąlygos reikšmingai skiriasi.⁵³ R. Moisejevas yra pastebėjęs, kad žiūrint į šį skirstymą iš teorinės pusės, geografinė rinką gali apimti net ir visą Europos Sąjungos narių teritoriją, tačiau įprastai geografinė rinką yra apibrėžiama siauriau.⁵⁴ Konkurencijos sąlygos vertinamos atsižvelgiant į tų pačių arba skirtingų tiekėjų buvimą geografinėse teritorijose; jų rinkos dalių ir kainų panašumus arba skirtumus; pirkėjų prioritetų ir pirkimo elgsenos panašumus arba skirtumus; kliūtis ir išlaidas, susijusias su tiekimu pirkėjams kitoje teritorijoje ir su atstumu susijusius veiksniai, turinčius įtakos išlaidoms. Svarbu paminėti, kad tais atvejais, kai tiriamo ūkio subjekto prekės importas yra didelis, tačiau prekyba tarp tam tikrų geografinių teritorijų arba kiti pasiūlos ir paklausos veiksniai yra nepakankami, kad konkurencijos sąlygos būtų pakankamai vienodos, atitinkama geografinė rinką nėra išplečiama, kad apimtų teritoriją, iš kurios prekės buvo eksportuotos. Vis dėlto, kai geografinės rinkos apibrėžiamos pagal klientų buvimą vietą, rinkos dalis apskaičiuojama remiantis visais pardavimo klientams atitinkamoje geografinėje rinkoje duomenimis, įskaitant ir vietos tiekėjų, ir importuotojų pardavimo duomenis.⁵⁵

Naujai siūlomame 2024 m. Komisijos gairių projekte sąlygos atitinkamoje rinkoje išskiriamos kaip dar vienas elementas, padedantis įvertinti, ar ūkio subjekto elgesys gali daryti išstumiamąjį poveikį. Sąlygos apima naujų ūkio subjektų galimybes įeiti į rinką ir esamų konkurentų gebėjimą joje plėstis. Tai gali būti tokie veiksniai kaip masto ar įvairovės ekonomijos bei tinklo poveikio buvimas. Kai dominuojantis ūkio subjektas turi didesnius veiklos mastus, naujiems ar mažesniems konkurentams tampa sunkiau efektyviai konkuruoti, nes jų kaštai paprastai būna didesni. Be to, tokia praktika gali leisti dominuojančiam ūkio subjektui paveikti tinklo poveikiu pasižyminčios rinkos vystymąsi savo naudai arba dar labiau sustiprinti poziciją

⁵² „Komisijos komunikatas. Komisijos pranešimas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Sąjungos konkurencijos teisės tikslams. C/2024/1645“, *supra note*, 47.

⁵³ *Ibid.*

⁵⁴ Moisejevas, *supra note*, 9: 23.

⁵⁵ „Komisijos komunikatas. Komisijos pranešimas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Sąjungos konkurencijos teisės tikslams. C/2024/1645“, *op. cit.*

joje.⁵⁶ Aukštų patekimo į rinką kliūčių svarbą aiškiai iliustruoja ir Teisingumo Teismo praktika. *Google Shopping* byloje Teismas patvirtino Komisijos išvadas dėl labai didelių investicijų, masto ekonomijos ir tinklo poveikio, kurie lemia, kad naujiems konkurentams iš esmės nėra galimybių patekti į bendrosios paieškos rinką. Komisija nurodė, kad alternatyvūs duomenų šaltiniai yra riboti, o tokie veiksniai kaip istorinis rinkos išsivystymas ir vartotojų koncentracija dar labiau įtvirtina dominuojančio ūkio subjekto padėtį.⁵⁷

Kaip atskiras vertinimo elementas projekte išskiriamas ir įtariamo piktnaudžiaujamo elgesio mastas. Kuo didesnę rinkos dalį, ilgesnį laikotarpį ir nuosekliau taikomas įtariamą elgesys apima, tuo labiau tikėtina, kad jis gali sukelti išstumiamąjį poveikį. Vis dėlto, net ir riboto masto veiksmai gali sukelti išstumiamąjį poveikį, jei klientai ar rinkos dalis yra strategiškai svarbūs patekimui į rinką ar plėtrai.⁵⁸ ESTT savo praktikoje aiškiai nurodo: „[...] nors konkurencijos institucija, vertindama įmonės elgesio galimybę riboti veiksmingą konkurenciją rinkoje, gali remtis empirinėmis ar elgsenos studijomis patvirtintais ekonomikos mokslo tyrimais, vis dėl to nepakanka atsižvelgti tik į tokius tyrimus. Siekiant nustatyti, ar remiantis tais tyrimais turi būti laikoma, kad nagrinėjamas elgesys bent jau dalį laikotarpio, per kurį jis buvo įgyvendintas, turėjo galimybių išstumti konkurentus iš rinkos, reikia atsižvelgti į kitas bylos aplinkybes, kaip antai tokios įmonės elgesio rinkoje mastą, žaliavų tiekėjams tenkančius pajėgumų apribojimus arba į tai, kad dominuojančią padėtį užimanti įmonė yra neišvengiama partnerė bent jau dalies paklausos atžvilgiu.“⁵⁹

Svarbu pabrėžti, kad tam tikrose rinkose poveikis konkurencijai vertinamas ne standartiškai. Kaip nurodo Grendelis: „[...] technologijų rinkoms yra būdinga tai, kad jose priklausomai nuo inovacijų ciklo rinkos struktūroje pasireiškia skirtingos formos dinamiška konkurencija inovacijomis. Tai reiškia, kad skirtingai nuo tradicinių piktnaudžiavimo vertinimo principų, dominuojančio ūkio subjekto veiksmai, kurie galėtų būti laikomi piktnaudžiavimu tradicinėse rinkos struktūrose, nebūtinai galėtų būti laikomi piktnaudžiavimu dinamiškoje rinkos struktūroje. Tai ypač aktualu nekaininėms strategijoms, kurios tradicinėse rinkos struktūrose galėtų būti laikomos piktnaudžiavimu, tačiau dinamiškoje rinkos struktūroje galėtų būti laikomos

⁵⁶ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

⁵⁷ „Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimas 2021 m. lapkričio 10 d. byloje Google LLC, buvusi Google Inc. ir Alphabet, Inc. prieš Europos Komisiją, T-612/17, ECLI:EU:T:2021:763“, *supra note*, 31.

⁵⁸ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *op. cit.*

⁵⁹ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2023 m. sausio 19 d. byloje Unilever Italia Mkt. Operations Srl prieš Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, C-680/20, ECLI:EU:C:2023:33“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 20 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62020CJ0680>.

būdu konkuruoti inovacijomis.“⁶⁰ Vis dėl to, šiame darbe pagrindinis dėmesys bus skiriamas bendriesiems principams.

Apibendrinant aukščiau išdėstyta, atitinkama rinka konkurencijos teisėje nustatoma vertinant du pagrindinius aspektus, t.y. produkto ir geografinę rinką. Produkto rinka apibrėžia tarpusavyje pakeičiamus produktus, įvertinant jų savybes, kainas ir paskirtį, o praktikoje tam gali būti pasitelktas SSNIP testas. Tuo tarpu, geografinė rinka apima teritoriją, kurioje konkurencijos sąlygos yra pakankamai vienodos. 2024 m. Komisijos gairių projekte papildomai akcentuojamos rinkos sąlygos, kurias apima naujų konkurentų patekimo į konkrečią rinką galimybės ir esamų konkurentų plėtros potencialas, taip pat ir įtariamo elgesio mastas, padedantis įvertinti, ar konkretūs veiksmai gali sukelti išstumiamąjį poveikį.

Autorės nuomone, tinkamas rinkos apibrėžimas leidžia identifikuoti struktūrinius veiksnius, tokius kaip masto ekonomiją, tinklo poveikį ir patekimo į rinką kliūtis, kurie iš esmės lemia konkurencijos intensyvumą. ESTT praktika patvirtina, kad rinkos ribos ir struktūrinės savybės gali lemti ilgalaikį dominuojančio ūkio subjekto pranašumą, todėl jų nustatymas būtinas piktnaudžiavimo vertinimui.

1.3 Dominuojančios padėties nustatymo kriterijai ir rinkos struktūros veiksniai

Nustačius atitinkamą produkto ir geografinę rinką, sekantis žingsnis yra nustatyti ar ūkio subjektas nustatytoje rinkoje užima dominuojančią padėtį. Konkurencijos įstatymas apibrėžia, kad ūkio subjektas laikomas užimančiu dominuojančią padėtį, jeigu jo užimama tam tikros rinkos dalis apima ne mažiau nei 40 procentų. Šis procentas gali būti mažesnis, jei trijų ar mažiau ūkio subjektų, kuriems tenka didžiausios rinkos dalys, kartu užimama dalis yra 70 procentų ar daugiau. Mažmenine prekyba besiverčiantiems subjektams užtenka apimti ne mažiau kaip 30 procentų atitinkamos rinkos, kad jie būtų laikomi dominuojančiais. Vėlgi, šis procentas gali būti mažesnis, kai trijų ar mažiau ūkio subjektų, kuriems tenka didžiausios rinkos dalys, kartu užimama dalis yra 55 procentų ar daugiau.⁶¹ Vis dėlto, svarbu paminėti, kad toks procentinis dominuojančios padėties nustatymas yra įtvirtintas Lietuvos nacionalinėje teisėje, o SESV konkretūs procentai nėra minimi. Europos Sąjungos praktikoje nurodoma, kad rinkos dalių svarba gali skirtis priklausomai nuo rinkos, o labai didelės rinkos dalys savaime, išskyrus išimtines aplinkybes, yra dominuojančios padėties įrodymas.⁶² Vis dėlto, kaip teigia F. Dethmers ir J. Blondeel, praktika rodo, kad Komisijos tyrimai labiausiai orientuoti į bendroves, turinčias vadinamąsias *super* dominuojančias rinkos

⁶⁰ Grendelis, *supra note*, 12:225.

⁶¹ „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas“, *supra note*, 2.

⁶² „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 1979 m. vasario 13 d. byloje Hoffmann-La Roche & Co. AG prieš Europos Bendrijų Komisiją, 85/76, ECLI:EU:C:1979:36“, *supra note*, 19.

dalį, viršijančią 70 procentų. Manoma, kad būtų neefektyvu švaistyti ribotus išteklius tiriant ūkio subjektus, kurie neturi ypač didelės rinkos dalies.⁶³

Nors rinkos dalis yra svarbus įrodymas norint nustatyti dominuojančią padėtį, svarbu atsižvelgti į dominavimą implikuojančių veiksnių visumą. R. Moisejevas yra išsakęs nuomonę, kad Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 11 dalis (*aut. pastaba - dabartinė Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 2 dalis*) turėtų būti pakeista panaikinant įtvirtintą prezumpciją, jog ūkio subjektas, užimantis daugiau nei 40 proc. rinkos, laikomas dominuojančiu. Dėl to, Konkurencijos taryba, nustatydamą ūkio subjekto dominavimo atitinkamoje rinkoje faktą, neturėtų teikti viso dėmesio ūkio subjekto užimamai rinkos daliai, o turėtų atlikti išsamią ekonominę rinkos analizę, įvertinti konkurentų užimamas rinkos dalis, įėjimo į rinką kliūtis ir kitus svarbius dominavimą implikuojančius veiksnius.⁶⁴ Darbo autorė pritaria nuomonei, kad rinkos dalis neturėtų būti vienintelis faktorius nustatant ūkio subjekto dominavimo faktą ir turi būti atsižvelgiama į veiksnių visumą.

Nors Konkurencijos įstatymas dominuojančios padėties nustatymą apibrėžia konkrečių procentų dalimis, Konkurencijos taryba 2020 metais priėmė nutarimą „Dėl paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo patvirtinimo“, kuriame pateikė pagrindinius principus ir kriterijus, kuriais vadovaudamasi nustato ūkio subjektų dominuojančią padėtį bei ūkio subjektų įtaką atitinkamoje rinkoje. Nutarime išaiškinta, kad Konkurencijos taryba, atlikdama tyrimą, ar ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį, atsižvelgia į užimamą rinkos dalį, įėjimo į rinką kliūtis, kompensuojančią pirkėjų galią ar kitus kriterijus, kurie sudarytų sąlygas veikti pakankamai nepriklausomai nuo konkurentų, tiekėjų, pirkėjų ar vartotojų, darant poveikį prekių kainoms, įėjimo į rinką galimybės ar kitoms veiklos sąlygoms, dėl ko ribojama konkurencija toje rinkoje.⁶⁵

Vertinant dominuojančios padėties nustatymo galimybę per rinkos dalies kriterijų, atsižvelgiama ir į konkrečias aplinkybes, nurodytas nutarime, pavyzdžiui:

1. *Rinkos dalių pasiskirstymas.* Jeigu rinkoje veikia dar vienas ar daugiau ūkio subjektų, turinčių santykinai didelę rinkos dalį ir galinčių veiksmingai riboti rinkos galią, ūkio subjektas užimantis didesnę nei Konkurencijos įstatyme nustatytą rinkos dalį, gali neužimti dominuojančios padėties.

⁶³ Frances Dethmers ir Jonathan Blondeel, „EU enforcement policy on abuse of dominance: Some statistics and facts“, *European Competition Law Review*, t. 38, 2017, p. 147–155, žiūrėta 2025 m. lapkričio 30 d., https://www.cliffordchance.com/content/dam/cliffordchance/PDFDocuments/EU_enforcement_policy_on_abuse_of_dominance_some_statistics_and_facts_F_Dethmers_and_J_Blondeel.pdf.

⁶⁴ Moisejevas, *supra note*, 9: 25-27.

⁶⁵ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos nutarimas „Dėl Paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo patvirtinimo“, TAR, žiūrėta 2025 m. birželio 23 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/da14cf0078d711eab005936df725feed/asr>.

2. *Rinkos dalių kaitą per tam tikrą praeities laikotarpį.* Paprastai rinkos, kuriose pastebima galimai dominuojančią padėtį užimančio ūkio subjekto ar rinkos dalies kaita, sėkmingas naujų ūkio subjektų įėjimas į rinką ar smulkesnių ūkio subjektų rinkos dalies reikšmingas didėjimas, pasižymi veiksmingesne konkurencija, todėl mažiau tikėtina, kad ūkio subjektas gali užimti dominuojančią padėtį.
3. *Tikėtinus rinkos struktūros pokyčius.* Gali būti vertinamos galimybės ateityje atitinkamoje rinkoje jau veikiančiams ūkio subjektams didinti savo rinkos dalį ar galimybės potencialiems konkurentams įeiti į rinką ir perimti rinkos dalį iš jau esamų rinkos dalyvių, dėl ko ūkio subjektas būtų atgrasytas nuo bandymų kelti kainas.
4. *Rinkos brandumas.* Ūkio subjektai, kurie prisideda prie naujos rinkos sukūrimo, gali įgyti pranašumą, kuris leidžia užimti reikšmingą rinkos dalį per gana trumpą laikotarpį. Tačiau didelės rinkos dalys tokiose rinkose gali būti neilgalai, ypač jeigu į rinką buvo neseniai įeiti.⁶⁶

Nurodyti vertinamų aplinkybių pavyzdžiai rodo, kaip vien ūkio subjekto atitinkamoje rinkoje užimamos procentinės dalies nustatymas gali klaidingai implikuoti, jog įmonė yra dominuojanti. Dėl to svarbu kiekvieną atvejį vertinti individualiai atsižvelgiant į konkrečias susiklosčiusias aplinkybes tam tikroje rinkoje.

Dar vienas anksčiau minėtas veiksnys, įėjimo į rinką kliūtys, yra dominuojančios padėties nustatymo kriterijus, kuriuo siekiama nustatyti, kad įėjimas į atitinkamą rinką ir veiksmingas konkuravimas su joje veikiančiais ūkio subjektais yra mažai tikėtinas arba nepelningas, taip sudarant sąlygas rinkoje galimai dominuojančią padėtį užimančiam ūkio subjektui pasinaudoti rinkos galia ir nustatyti kainas virš konkurencingo lygio.⁶⁷ R. Moisejevas įėjimo į rinką kliūtis apibrėžia trumpiau ir konkrečiau, jo nuomone tai veiksniai, neleidžiantys ūkio subjektams patekti į rinką arba plėstis joje.⁶⁸ Nutarime išskirtos pagrindinės įėjimo į rinką kliūčių kategorijos, kurios yra:

- 1) teisinio reglamentavimo įėjimo į rinką kliūtys;
- 2) struktūrinės įėjimo į rinką kliūtys;
- 3) strateginės įėjimo į rinką kliūtys.⁶⁹

Įėjimo į rinką kliūtys gali būti įvairios ir jų sąrašas nėra baigtinis, jos gali sustiprinti viena kitos poveikį, taigi gali būti vertinamos kartu. Taigi, turi būti vertinamos ne tik konkrečios kliūtys, bet ir įvertinamas jų reikšmingumas, galimas įgyti pranašumas prieš konkurentus ir bendras

⁶⁶ „Dėl Paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo patvirtinimo“, *supra note*, 65.

⁶⁷ *Ibid.*

⁶⁸ Moisejevas, *supra note*, 9: 29.

⁶⁹ „Dėl Paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo patvirtinimo“, *op. cit.*

poveikis įėjimo į rinką tikimybei. Svarbu pažymėti, kad nustačius, jog nėra įėjimo į rinką kliūčių arba jos yra mažos, tuomet net ir turėdamas didelę atitinkamos rinkos dalį ūkio subjektas gali neužimti dominuojančios padėties. Kai konkurentai neturi kliūčių patekti į pageidaujamą rinką, ūkio subjektas turi nustatyti konkurencingas kainas norint, kad kiti ūkio subjektai nebandytų įeiti į rinką.⁷⁰

Norint nustatyti, ar ūkio subjektas užima dominuojančią padėtį konkrečioje rinkoje, svarbu atsižvelgti ir į kompensuojančią pirkėjų galią. Autorės nuomone, kompensuojanti pirkėjų galia yra gebėjimas apriboti ūkio subjekto rinkos galią grasinant pereiti pas konkurentus ar derantis dėl geresnių sąlygų, kainų. Nepaisant to, kad nėra visuotinai pripažinto kompensuojančios pirkėjų galios sąvokos apibrėžimo, teisinėje doktrinoje ir teisinėje praktikoje pateikiami apibūdinimai yra ganėtinai panašūs. Konkurencijos tarybos nutarime pažymėta: „Tam, kad pirkėjo galia būtų laikoma pakankamai varžančiu veiksmu, ji neturėtų būti trumpalaikė ar egzistuoti tik ypatingomis aplinkybėmis. Pirkėjo galia negali būti laikoma pakankamai veiksmingu spaudimu, jei ji užtikrina tik tam tikros ribotos klientų dalies apsaugą nuo galimai dominuojančią padėtį užimančio ūkio subjekto įtakos rinkoje. Be to, net didelę derybinę galią turinčio pirkėjo egzistavimas nereiškia, kad tiekėjas negali būti pripažintas užimančiu dominuojančią padėtį, jeigu pirkėjas neturi kitos išeities kaip tik bendradarbiauti su galimai dominuojančią padėtį užimančiu tiekėju. Pirkėjo galia taip pat gali būti pašalinta stiprių tiekėjo prekės ženklų, pavyzdžiui, mažmeninės prekybos įmonė savo asortimente turi turėti tam tikrą svarbią prekę.“ Vis dėlto, šis veiksnys rodo, kad dominuojančios padėties nustatymui įtaką gali daryti ir patys pirkėjai, jeigu apie prekę turi pakankamai žinių ir galimybių kreiptis į kitus ūkio subjektus.

2024 m. Komisijos gairių projekte išskiriamas dar vienas reikšmingas elementas, dominuojančio ūkio subjekto konkurentų padėtis. Net ir nedidelę dalį užimantys konkurentai gali turėti reikšmingą konkurencinį poveikį, jeigu yra artimiausi dominuojančio ūkio subjekto varžovai, pasižymi didesniu inovatyvumu ar yra žinomi dėl agresyvių kainų strategijų. Nors konkurentų padėtis yra svarbi vertinant situaciją rinkoje, išstumiamojo poveikio nustatymas negali būti paneigtas vien tuo, kad konkurentai galėjo ar teoriškai būtų galėję imtis priemonių, apribojančių dominuojančio ūkio subjekto elgesio poveikį.⁷¹ Šią poziciją patvirtina ESTT praktika, kuri nurodo: „Kadangi piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi vertinamas atsižvelgiant į tai, ar nagrinėjamas elgesys gali turėti išstūmimo iš rinkos poveikį, o ne į konkretų jo poveikį, jei būtų nustatyta, kad SEN (aut. pastaba – SEN ir EE yra to paties ūkio subjekto dalys, priklausančios ENEL grupei) diskriminuodama prašė savo klientų sutikimo gauti atitinkamai

⁷⁰ „Dėl Paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo patvirtinimo“, *supra note*, 65.

⁷¹ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

ENEL grupės bendrovių ir jos konkurentų pasiūlymus, vien šios aplinkybės pakaktų įrodyti, kad dėl įmonės, kurią sudaro bent jau SEN ir EE, elgesio galėjo būti pažeista veiksminga ir neiškraipyta konkurencija. Tokia išvada negali būti paneigta atsižvelgiant į priežastis, dėl kurių nė vienas iš minėtų konkurentų nenusprendė įsigyti jiems siūlomoms informacijos, į EE gebėjimą šį lyginamąjį pranašumą paversti komercine sėkme arba į tai, kokių kruopščių veiksmų konkuruojančios įmonės galėjo arba būtų galėjusios imtis, pavyzdžiui, iš trečiųjų šalių įsigyti rinkmenas su duomenimis apie saugomos rinkos klientus, kad sumažintų žalingas šių veiksmų pasekmes.⁷²

Naujosios 2024 m. Komisijos gairės kaip esminį vertinimo kriterijų taip pat nurodo klientų ir tiekėjų padėtį. Dominuojantis ūkio subjektas gali nukreipti savo elgesį į tam tikrus klientus ar tiekėjus, kurie dėl savo padėties yra ypač svarbūs konkurentų patekimui į rinką ar plėtrai joje. Tokie subjektai gali būti tinkamais tarpininkais naujam rinkos dalyviui, veikti strategiškai reikšmingoje geografinėje vietovėje ar turėti įtakos kitų klientų elgesiui. Atitinkamai, svarbūs tiekėjai gali sudaryti sąlygas konkurentams patekti į atitinkamą rinką ar veikti palankiose vietose.⁷³ *Microsoft* byloje ESTT aiškiai patvirtino šį principą, nes pripažino, kad paveikdama strategiškai itin svarbius platinimo partnerius, kurie sudarė pagrindinį kanalą, per kurį vartotojai gauna operacines sistemas ir iš anksto įdiegtas programas, dominuojantis ūkio subjektas galėjo pasiekti išskirtinį rinkos aprėpties lygį ir taip veiksmingai apriboti konkurentų galimybes patekti į rinką ar joje plėstis, net jei formaliai paveiktų klientų skaičius buvo ribotas.⁷⁴

Apibendrinant, Europos Sąjungos praktika pabrėžia, kad nors rinkos dalis yra svarbus dominuojančios padėties rodiklis, jos vertė priklauso nuo konkrečios rinkos, o labai didelės rinkos dalys paprastai savaime rodo dominavimą. Vis dėlto, dominavimas turėtų būti nustatomas tik įvertinus veiksmų visumą, t.y. įėjimo į rinką kliūtis, pirkėjų derybinę galią, konkurentų gebėjimą daryti realų spaudimą ir kt. 2024 m. Komisijos gairių projektas dar labiau išplečia išaiškinimus, pabrėždamas konkurentų, klientų ir tiekėjų padėties svarbą nustatant galimą dominavimą. Net ir mažesni rinkos dalyviai gali atlikti konkurencinį vaidmenį, o potencialus išstumiamasis poveikis vertinamas objektyviai, jo negali paneigti teorinės konkurentų galimybės atsakyti į dominuojančio ūkio subjekto veiksmus. ESTT praktika patvirtina, kad šie struktūriniai veiksniai lemia ūkio subjekto galimybę veikti nepriklausomai ir yra svarbūs vertinant piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi riziką.

⁷² „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2022 m. gegužės 12 d. byloje Servizio Elettrico Nazionale SpA ir kiti prieš Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato ir kitus, C-377/20, ECLI:EU:C:2022:379“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 20 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62020CJ0377>.

⁷³ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

⁷⁴ „Europos Sąjungos Pirmosios instancijos teismo sprendimas 2007 m. rugsėjo 17 d. byloje Microsoft Corp. prieš Europos Bendrijų Komisiją, T-201/04, ECLI:EU:T:2007:289“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 20 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62004TJ0201>.

Autorės nuomone, siekis praplėsti dominuojančios padėties nustatymo vertinimą ir atsižvelgti į konkrečias nagrinėjamo atvejo aplinkybes turėtų būti vertinamas palankiai. Į vertinimą įtraukus konkurentų, klientų ir tiekėjų padėtį rinkoje, vertinimas tampa išsamesniu ir labiau atspindinčiu konkurencinę situaciją rinkoje. Vis dėlto, tokia analizė yra sudėtingesnė ir reikalaujanti daugiau duomenų, dėl to gali būti sunkiau taikoma praktikoje, ypač konkurencijos institucijoms, turinčioms ribotus ekonominius ir žmogiškuosius išteklius.

1.4 ES konkurencijos teisės taikymo ribos ir piktnaudžiavimo draudimo tikslai

Siekiant taikyti SESV 102 straipsnį, būtina nustatyti, ar dominuojančio ūkio subjekto veiksmai gali daryti poveikį prekybai tarp valstybių narių. Šis kriterijus yra autonominis Europos Sąjungos teisės elementas, tai reiškia, kad jis aiškinamas ir taikomas nepriklausomai nuo nacionalinės teisės normų ir turi būti vertinamas atskirai kiekvienu atveju. Kitaip tariant, šis kriterijus nėra tik formalumas, jis apibrėžia, ar ES konkurencijos teisė apskritai gali būti taikoma konkrečiam atvejui.⁷⁵

Vertinant, ar konkretus ūkio subjekto elgesys gali paveikti prekybą tarp valstybių narių, nėra būtina nustatyti faktinio poveikio, pakanka, kad pagal objektyvius faktinius ar teisės kriterijus būtų pakankamai tikėtina, jog toks poveikis gali atsirasti. Kaip pažymėjo EK, samprata „gali paveikti“ reiškia, kad turi būti įmanoma su pakankamu tikėtinumu, remiantis objektyviais teisės ar faktų veiksniais, numatyti, jog susitarimas ar veiksmai gali turėti tiesioginę ar netiesioginę, faktinę ar potencialią įtaką prekybos modeliams tarp valstybių narių.⁷⁶ Tai leidžia ES konkurencijos taisyklės taikyti ir prevenciniu pagrindu, kai dar nėra realaus poveikio, bet egzistuoja pagrįsta rizika, kad toks poveikis gali atsirasti.

Praktiškai tai reiškia, kad užtenka įrodyti, jog ūkio subjekto elgesys gali paveikti tarpvalstybinę prekybą, pavyzdžiui, apribodamas prekių ar paslaugų judėjimą tarp šalių, suskirstydamas rinkas arba sudarydamas nevienodas sąlygas ūkio subjektams skirtingose valstybėse narėse. Be to, poveikis gali būti tiek tiesioginis, tiek netiesioginis, svarbiausia, kad egzistuotų reali galimybė, jog elgesys paveiks konkurenciją bendrojoje rinkoje. Ši pozicija atitinka ir Europos Teisingumo Teismo praktiką, kurioje ne kartą konstatuota, kad net potencialus poveikis prekybai gali pateisinti ES teisės taikymą, pavyzdžiui, byloje *Soci t  Technique Mini re* prieš *Maschinenbau Ulm GmbH* konstatavo, jog susitarimas gali būti laikomas turinčiu poveikį prekybai tarp valstybių narių, jei iš anksto galima numatyti, jog jis gali daryti tiesioginę ar netiesioginę įtaką

⁷⁵ „Commission Notice „Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. liepos 6 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A52004XC0427%2806%29>.

⁷⁶ *Ibid.*

tarpvastybinei prekybai ir kelti grėsmę bendrosios rinkos veikimui, ypač jei susitarimas gali lemti rinkos padalijimą tarp valstybių narių.⁷⁷

Poveikio prekybai tarp valstybių narių kriterijus yra esminis elementas nustatant, ar dominuojančio ūkio subjekto elgesys gali būti vertinamas pagal Europos Sąjungos konkurencijos teisę. Šis kriterijus leidžia nustatyti, kada galima taikyti SESV 102 straipsnį. Kaip minėta anksčiau, jis taikomas tuomet, kai ūkio subjekto veiksmai gali turėti įtakos tarpvalstybinei prekybai ir taip pakenkti bendrosios rinkos veikimui. Net jei veiksmai dar nesukėlė tiesioginių padarinių, pakanka realios ir objektyviais duomenimis pagrįstos rizikos, kad tokie padariniai gali atsirasti. Toks prevencinis požiūris leidžia užkirsti kelią piktnaudžiavimui dominuojančia padėtimi ES mastu. Taigi, poveikio prekybai tarp valstybių šalių nustatymas yra svarbi priemonė siekiant užtikrinti efektyvią konkurenciją visoje Europos Sąjungoje.

Norint geriau suprasti, kam ir kodėl taikomas draudimas piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi, reikšminga išsiaiškinti ir šio draudimo tikslą. Konkurencijos taryba yra pagrindinė institucija Lietuvoje, atliekanti tyrimus dėl Konkurencijos įstatymo 7 str. ir SESV 102 str. pažeidimų. Nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos veiklos, atliekant Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo priežiūrą, prioriteto patvirtinimo“ galima matyti, kad Konkurencijos tarybos veiklos prioritetas yra: „atlikti tyrimus ar kitaip įsikišti į rinkos veikimą, jei toks įsikišimas galėtų reikšmingai prisidėti prie veiksmingos konkurencijos apsaugos ir taip užtikrinti kuo didesnę vartotojų gerovę“.⁷⁸ Tai leidžia suprasti, kad du pagrindiniai tikslai yra: veiksminga konkurencijos apsauga ir vartotojų gerovė. Ana Novosad savo disertacijoje išskyrė šiuos konkurencijos teisės ir piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi instituto tikslus:

- *Vieningos bendrosios rinkos sukūrimas*, kuriuo siekiama užtikrinti laisvą prekių judėjimą visoje Europos Sąjungoje;
- *Našumo užtikrinimas*, kuris apima išteklių paskirstymą efektyviausiu būdu, gamybą mažiausiomis sąnaudomis, naujų produktų pateikimą rinkai ir technologijos tobulinimo lygį rinkoje;
- *Konkurentų apsauga*, kuriuo siekiama apsaugoti dominuojančio ūkio subjekto konkurentus, užtikrinant visiems subjektams galimybę veikti laisvai rinkoje, net jei jie veikia neefektyviai.

⁷⁷ „Europos Teisingumo Teismo sprendimas 1966 m. birželio 30 d. byloje 56/65 „Soci t  Technique Mini re (STM) v Maschinenbau Ulm GmbH (MBU)“, EUR-Lex,  iur ta 2025 m. liepos 6d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61965CJ0056>.

⁷⁸ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos veiklos, atliekant Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo priežiūrą, prioriteto patvirtinimo“, E-tar,  iur ta 2025 m. rugpjūčio 3 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/a46a9e20868011ed8df094f359a60216>.

- *Vartotojų gerovės užtikrinimas*, kuriuo siekiama užtikrinti, kad konkurencijos teisė apsaugotų vartotojų interesus tiek tiesiogiai, pavyzdžiui, nuo pernelyg didelių kainų), tiek netiesiogiai, saugant veiksmingą konkurenciją, kuri ilgainiui garantuoja mažesnes kainas, didesnę pasirinkimą ir tvarų vartotojų gerovės augimą.
- *Veiksmingos konkurencijos apsauga*, kuria siekiama saugoti pačią konkurencijos struktūrą ir procesą kaip savarankišką vertybę, nes veiksminga konkurencija pati savaime užtikrina vartotojų gerovę ir kartu tampa priemone pasiekti kitus konkurencijos tikslus.⁷⁹

Komisijos Komunikate „Įgyvendinimo prioritetų taikant EB sutarties 82 straipsnį dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam antikonkurenciniam elgesiui gairės“ išskiriamas Komisijos tikslas: „apsaugoti konkurencinį procesą vidaus rinkoje ir užtikrinti, kad dominuojančią padėtį užimančios įmonės kovotų su savo konkurentais tik savo gaminių ir paslaugų kokybe, o ne kitomis priemonėmis.“⁸⁰ Skirtingai nei Konkurencijos tarybos išskirtame prioritete, Komisija konkrečiai neišskiria vartotojų gerovės kaip pagrindinio tikslo ir labiau orientuojasi į konkurentų apsaugą.

Tuo tarpu naujasis 2024 m. Komisijos gairių projektas nurodo: „Sąjungos konkurencijos taisyklėmis siekiama apsaugoti tikrą, neiškraipytą konkurenciją [...] vidaus rinkoje. Veiksminga konkurencija skatina rinkos dalyvius siūlyti vartotojams pasirinkimo, kokybės ir inovacijų požiūriu geriausius produktus mažiausiomis kainomis. Ji užtikrina, kad rinkos išliktų atviros ir dinamiškos, taip suteikiant naujų galimybių novatoriškiems subjektams, įskaitant mažąsias ir vidutines įmones ir startuolius, veikti vienodomis sąlygomis su kitais rinkos dalyviais. Ja taip pat skatinamos inovacijos ir užtikrinamas veiksmingas išteklių paskirstymas, taip prisidedant prie darnaus vystymosi ir sudarant sąlygas stiprioms ir diversifikuotoms tiekimo grandinėms – visa tai padeda siekti Sąjungos atsparumo ir ilgalaikės gerovės.“⁸¹

Autorės nuomone, 2009 m. Komisijos gairėse nurodytas tikslas atspindi siauresnį, konkurencijos teisės vykdymo lygmenį, susijusį su konkrečių pažeidimų tyrimu ir piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi prevencija, kuris yra nukreiptas konkrečiai į Komisijos darbą. Tuo tarpu 2024 m. Komisijos gairių projekto tikslas apima platesnį konkurencijos teisės tikslų kontekstą, kuris orientuotas į bendrą ES konkurencijos teisę. Iš esmės, pirmuoju tikslu siekiama antrojo, užtikrinančio veiksmingą ir neiškraipytą konkurenciją visoje rinkoje.

Tuo tarpu išsamus empirinis tyrimas, atliktas ir publikuotas *Legal Studies*, rodo, kad Europos Sąjungos konkurencijos teisė istoriškai siekia ne vienos prioritetinės vertybės,

⁷⁹ Novosad, *supra note*, 10: 49-50.

⁸⁰ „Komisijos komunikatas Komisijos - Įgyvendinimo prioritetų taikant EB sutarties 82 straipsnį dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam antikonkurenciniam elgesiui gairės“, *supra note*, 36.

⁸¹ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

sprendimuose istoriškai ir nuosekliai atsispindi keli lygiagrečiai siekiami tikslai. Nors doktrinoje dažnai iškeliamos vartotojų gerovės ar efektyvumo koncepcijos, praktikoje labiausiai akcentuojami veiksminga konkurencijos ir rinkos struktūros apsauga. Tuo tarpu sąžiningumo (*fairness*) tikslas, nepaisant politinio populiarumo, realioje sprendimų praktikoje išlieka pakankamai menkas. Skirtingos institucijos skirtingai prioretizuoja tikslus, teismai labiau saugo konkurencinį procesą, Komisija vartotojų gerovę ir konkurentų apsaugą, tačiau apibendrinant, ES konkurencijos teisės tikslų sistema yra daugialypė.⁸²

Apibendrinant, SESV 102 straipsnio taikymui būtina nustatyti, kad dominuojančio ūkio subjekto elgesys gali paveikti prekybą tarp valstybių narių. Tam pakanka tikėtino, o ne faktinio poveikio, kuris gali pasireikšti prekių judėjimo ribojimu, rinkų skirstymu ar nevienodų sąlygų sudarymu. Šis kriterijus būtinas ES teisės taikymui ir dera su Konkurencijos tarybos prioritetu įsikišti tik tada, kai tai gali reikšmingai prisidėti prie veiksmingos konkurencijos ir vartotojų gerovės apsaugos. ES konkurencijos teisė istoriškai siekia kelių tikslų, tarp kurių labiausiai pabrėžiami konkurencijos ir rinkos struktūros apsauga bei vartotojų gerovė.

Autorės nuomone, prekybos tarp valstybių narių poveikio kriterijus yra svarbus ir reikalingas SESV 102 str. taikymui, nes jis aiškiai atriboja, kada byla tampa Europos Sąjungos, o ne vien nacionalinio lygmens klausimu. Tokiu būdu Europos Komisija išvengia perteklinio krūvio, o nacionalinės konkurencijos institucijos turi aiškias veikimo ribas.

⁸² „Konstantinos Stylianou ir Marios Iacovides, „The goals of EU competition law: a comprehensive empirical investigation“, *Legal Studies* 42, nr. 4 (2022): 620–648, žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d., <https://www.cambridge.org/core/journals/legal-studies/article/goals-of-eu-competition-law-a-comprehensive-empirical-investigation/4D18A299D5CC9B005F8DFD8F7489047C>.

2. PIKTNAUDŽIAVIMO DOMINUOJANČIA PADĖTIMI NUSTATYMO KRITERIJAI: TEISINIAI PRINCIPAI, ĮRODYMAI IR VERTINIMO IŠŠŪKIAI

Praktiškai įrodyti, jog ūkio subjektas yra dominuojantis rinkoje ir piktnaudžiauja tokia padėtimi, yra sudėtinga. Konkurencijos tarybos praktikoje toks nutarimas priimtas mažumoje tiriamų atvejų. Tai verčia susimąstyti, kokie sunkumai kyla bandant nustatyti dominuojančią padėtį ar piktnaudžiavimą ir kas turėtų pasikeisti.

Ši problema nėra būdinga tik Lietuvai, net ir nacionaliniai teismai visoje Europos Sąjungoje taikydami SESV 101 ir 102 (anksčiau – EB 81 ir 82) straipsnius susiduria su sudėtingu teisiniu ir ekonominiu vertinimu. Kaip pažymima Komisijos pranešime, sprendžiant tokias bylas reikia vadovautis ne tik ES Teisingumo Teismo praktika, bet ir įvairiais Komisijos teisės aktais, gairėmis bei ankstesnėmis bylomis. Nacionaliniai teismai yra saistomi ne tik Teisingumo Teismo išaiškinimų, bet ir turi atsižvelgti į Komisijos praktiką, kai tokia byla jau buvo ar yra nagrinėjama. Tai reiškia, kad konkurencijos taisyklių taikymas reikalauja ne tik gero teisinio pasirengimo, bet ir gebėjimo analizuoti sudėtingus ekonominius ryšius bei įvertinti situacijas platesniame ES kontekste.⁸³

2.1 Teisiniai principai ir ekonominiai kriterijai vertinant piktnaudžiavimą

Vertinant galimą piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi, itin svarbūs tampa teisiniai principai ir ekonominiai kriterijai, padedantys užtikrinti teisinį aiškumą ir ekonominį pagrįstumą. Jie leidžia atskirti įprastą, konkurenciją skatinantį elgesį nuo tokio, kuris gali išstumti iš rinkos ne mažiau efektyvius konkurentus ar iškraipyti rinkos veikimą. Jie taip pat užtikrina, kad vertinimas būtų orientuotas ne į dominuojančio ūkio subjekto statusą, bet į konkretų elgesio poveikį konkurencijai, rinkos struktūrai ir vartotojų ilgalaikei gerovei.

Autorės nuomone, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi kontekste vienas svarbiausių principų, taikomų dominuojančiam subjektui, yra specialios (ypatingos) atsakomybės principas. Šis principas matomas ir ESTT praktikoje: „Pagal nusistovėjusią teismo praktiką dominuojančią padėtį užimanti įmonė turi ypatingą pareigą savo elgesiu nepažeisti veiksmingos ir neiškraipytos konkurencijos vidaus rinkoje.“ Specialios atsakomybės principas įtvirtintas ir 2009 m. Komisijos gairėse, kurios nurodo, kad dominuojantis ūkio subjektas turi užtikrinti, kad jo elgesys netrukdytų tikrai, neiškreiptai konkurencijai bendrojoje rinkoje. Taip pat nurodyta, kad dėl dominuojančios padėties ūkio subjektas įgyja ypatingą atsakomybę, kurios mastą reikia vertinti pagal konkrečias

⁸³„Komisijos pranešimas dėl Komisijos ir ES valstybių narių nacionalinių teismų bendradarbiavimo taikant EB sutarties 81 ir 82 straipsnius“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 1 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A52004XC0427%2803%29>.

kiekvieno atvejo aplinkybes.⁸⁴ Šis principas nepamirštamasis ir 2024 m. Komisijos gairių projekte, kuris nurodo: „[...] Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsniu dominuojančioms įmonėms nustatoma ypatinga atsakomybė, uždraudžiant joms piktnaudžiauti savo padėtimi rinkoje. [...] Dominuojančioms įmonėms tenka ypatinga atsakomybė nesiiimti veiksmų, kurie kenkia veiksmingai konkurencijai. Tai taikoma neatsižvelgiant į tai, ar dominuojančios įmonės taip elgiasi tiesiogiai, ar per trečiųjų šalių veiksmus.“⁸⁵ Matoma, kad naujasis 2024 m. Komisijos gairių projektas išplečia ir sustiprina bendrąjį principą, nurodoma, kad jis taikomas net ir netiesioginiams veiksams per trečiuosius asmenis.

Tyrimų dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi pradėjimo ar vykdymo kontekste labai svarbus racionalaus išteklių naudojimo principas. Pavyzdžiui, 2024 rugsėjo 3 d. nutarimu Konkurencijos taryba atsisakė pradėti tyrimą, kadangi vertinant ūkio subjekto veiksmų atitiktį Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio ir SESV 102 straipsnio reikalavimams, turėtų būti surinkta didelės apimties informacija bei atlikta išsami ir detali ekonominė ir teisinė analizė. Konkrečiau, turėtų būti apibrėžta atitinkama rinka, vertinama ūkio subjekto ir pareiškėjo padėtis atitinkamoje rinkoje, įvertintos konkurencijos sąlygos atitinkamoje rinkoje, surenkami įrodymai, pagrindžiantys, jog ūkio subjektas atliko skundžiamus veiksmus. Konkurencijos tarybai įvertinus reikalingos informacijos pobūdį, pareiškimе nurodytų faktinių aplinkybių vertinimas bei analizė pareikalautų reikšmingų Konkurencijos tarybos išteklių. Įvertinus reikalingos analizės pobūdį ir sudėtingumą bei tokiai analizei atlikti reikalingą laiką, būtinus ir turimus Konkurencijos tarybos žmogiškuosius ir finansinius išteklius, taryba nutarė, jog detalesnis ūkio subjekto veiksmų nagrinėjimas ir vertinimas neatitiktų racionalaus išteklių naudojimo principo, nes pareikalautų neproporcingų Konkurencijos tarybos išteklių lyginant su tikėtiniais tyrimo rezultatais.⁸⁶

Advokatas Tomas Tobulevičius išreiškė kritiką dėl racionalaus išteklių naudojimo principo: „Konkurencijos taryba savo vidiniu teisės aktu pati nustatė savo veiklos prioriteto principus, jų turinį bei savo nuožiūra sprendžia, ar pradėti tyrimus. Todėl iš esmės Konkurencijos taryba turi visišką diskrecijos teisę spęsti dėl tyrimų pradėjimo ar nutraukimo. Konkurencijos taryba gali neatlikti tyrimo vadovaudamasi racionalaus išteklių naudojimo principu. Autoriaus nuomone, tai absoliučiai subjektyvus principas, kurį galima panaudoti bet kuriais atvejais, kada nelinkstama atlikti tyrimo. Be to, Konkurencijos taryba pateikia argumentus, jog neatlieka tyrimų,

⁸⁴ „Komisijos komunikatas Komisijos - Įgyvendinimo prioritetų taikant EB sutarties 82 straipsnį dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam antikonkurenciniam elgesiui gairės“, *supra note*, 36.

⁸⁵ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

⁸⁶ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2024 m. rugsėjo 3 d. nutarimas „Atsisakyti pradėti tyrimą dėl Akcinės Bendrovės „Klaipėdos vanduo“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams“, [kt.gov](https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/2024-09/1d06a3faaf1d77d699ddf99b035ccf288b9b998b83d794a4794b5629df242dff.pdf), žiūrėta 2025 m. spalio 14 d., <https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/2024-09/1d06a3faaf1d77d699ddf99b035ccf288b9b998b83d794a4794b5629df242dff.pdf>.

nes, pavyzdžiui, detalesnis ūkio subjekto veiksmų vertinimas pareikalautų neproporcingų konkurencijos tarybos išteklių, lyginant su tikėtinais tyrimo rezultatais. Ar tai reiškia, kad nepaisant to, jog galimai yra padarytas pažeidimas, Konkurencijos taryba jo netiria, nes rezultatas nebus didelės baudos skyrimas, ar dar blogiau – bus nustatyta, kad tiriamas ūkio subjektas neleisinių veiksmų neatliko? Toks požiūris vertintinas kritiškai. Galima įsivaizduoti situaciją, kada policija netiria lengvesnio nusikaltimo, nes jos prioritetas tirti tik sunkius ar labai sunkius nusikaltimus. Kaip tai dera su teisinės valstybės principu, kuris neatsiejamas nuo teisingumo principo, teisėtų lūkesčių apsaugos, teisinio tikrumo ir teisinio saugumo principų, lieka neaišku.⁸⁷ Vis dėlto, nors praktikoje racionalaus išteklių naudojimo principas leidžia diskreciją atsisakyti mažiau reikšmingų bylų, svarbu pabrėžti, kad šios diskrecijos negalima naudoti neproporcingai, ji privalo būti pagrįsta, tinkamai motyvuota ir atitinkanti teisingumo principą.

Be kita ko, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos apibendrinime taip pat pažymėta, jog Konkurencijos taryba savo veikloje tirdama pareiškimus dėl galimo konkurencijos teisės pažeidimo, privalo laikytis objektyvumo, efektyvumo principų. Šiuo atveju kalbant apie atsisakymą pradėti tyrimą, objektyvumo principas įpareigoja Konkurencijos tarybą savo nutarimus grįsti objektyviais, abejonių nekeliančiais faktais, patikrinti pagrindinių pareiškėjo teiginių teisingumą ir pagrįstumą, o jei kyla abejonių ar neaiškumų, aktyviai siekti juos pašalinti. Tuo tarpu efektyvumo principas reikalauja, kad Konkurencijos taryba savo funkcijas vykdytų kiek įmanoma ekonomiškiau naudodama jai skirtas lėšas ir per įmanomai trumpiausią laiką.⁸⁸ Atsižvelgiant į tai, galima manyti, jog racionalaus išteklių naudojimo ir efektyvumo principai yra tarpusavyje susiję.

Kaip pažymima 2024 m. Komisijos gairių projekte, objektyvaus būtinumo ir proporcingumo principai taip pat svarbūs, kai dominuojantis ūkio subjektas nori pagrįsti, kad tiriamas elgesys buvo būtinas tam tikram tikslui pasiekti. Nepaisant to, kad objektyvaus būtinumo gynyba gali apimti ir viešojo intereso sumetimus, teismų praktika aiškiai patvirtina, jog dominuojantis ūkio subjektas neturi įgaliojimų vienašališkai spręsti ir šalinti konkurentų produktų, kuriuos ji subjektyviai laiko pavojingais ar žemesnės kokybės. Objektyvus būtinumas yra priimtinas gynybos pagrindas, tik jeigu dominuojančio ūkio subjekto elgesys yra proporcingas siekiamam teisėtam tikslui, o tai reiškia, kad tas pats tikslas negalėjo būti pasiektas naudojant mažiau konkurenciją ribojančias priemones.⁸⁹ Taigi, remiantis ESTT praktika, SESV 102 str.

⁸⁷ Tomas Tobulevičius, „Konkurencijos tarybos absoliuti diskrecija pradėti tyrimus dėl konkurencijos teisės pažeidimų“, *Infolex*, 2025 m. spalio 18 d., <https://www-infolex.lt/skaitykla.mruni.eu/portal/start.asp?act=news&Tema=54&st=137408>.

⁸⁸ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos bylose dėl sankcijų už konkurencijos teisės pažeidimus taikymo apibendrinimas“, LVAT biuletenis Nr. 34, (2018): 441-442, <https://www.lvat.lt/doclib/wh7pzuxl1wcf8z4kfcstjrbwgvfabms4>.

⁸⁹ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

reikalauja, kad veiksmas, nors ir teisėti pagal kitus įstatymus, būtų kvalifikuojami kaip piktnaudžiavimas, jei jie gali sukelti išstūmimo poveikį ir nėra grindžiami kitų priemonių nei tos, kurios priskiriamos pranašumais grindžiamai konkurencijai, naudojimu. Vis dėlto, dominuojantis ūkio subjektas gali išvengti draudimo, jei įrodo, kad elgesys yra objektyviai pateisinamas ir proporcingas, arba sukuria didesnę produktyvumo naudą vartotojams.⁹⁰

Taip pat svarbus ir tokio paties efektyvaus konkurento (AEC) principas. Pagal AEC principą konkuravimas savo pranašumais suprantamas kaip situacija, kai dominuojančio ūkio subjekto veiksmingas konkuravimas gali lemti mažiau produktyvių ir vartotojams mažiau patrauklių konkurentų pasitraukimą iš rinkos ar jų susilpnėjimą kainų, pasirinkimo, kokybės ar inovacijų požiūriu. Mažiau efektyvių esamų ar potencialių konkurentų išstūmimas savaime neatskleidžia piktnaudžiavimo. Net ir dominuojantis ūkio subjektas turi turėti teisę konkuruoti savo pranašumais prieš mažiau efektyvius rinkos dalyvius.⁹¹ Kaip pabrėžė P. Grendelis: „[...]AEC principas nėra AEC testas. AEC testas, kurio taikymo galimybės numatytos 2009 m. Komisijos gairių dėl SESV 102 str. taikymo 23–27 p. nuostatomis ir kuris remiasi hipotetinio tokio paties efektyvaus konkurento konkretaus laikotarpio sąnaudų ir pardavimo kainų santykine analize, yra skirtas išimtiniam kaininiam piktnaudžiavimui kontroliuoti (pvz., grobuoniškai kainodarai, lojalumo nuolaidoms ar kainų spaudimui). Taikant AEC testą išsiaiškinama, ar taikoma kainodara gali išstumti tokį patį konkurentą, kuris turi tokias pačias sąnaudas kaip ir dominuojantis ūkio subjektas. Atsakius teigiamai, ūkio subjektas gali būti pripažįstamas piktnaudžiavusiu dominuojančia padėtimi. Tačiau AEC testas nėra skirtas nekaininiam piktnaudžiavimui kontroliuoti (pvz., atsisakymui licencijuoti, susiejimams ir pan.). Taikant AEC testą, piktnaudžiavimas gali pasireikšti ne tik tokio paties efektyvaus konkurento išstūmimu, bet ir ne tokio efektyvaus konkurento, kuris taip pat gali daryti konkurencinį spaudimą, išstūmimu. Todėl plačiąja prasme AEC testo taikymas yra labiau išimtis ir šalutinė priemonė negu absoliutus ir būtinas principas.“⁹² Kaip nurodo EBPO, AEC testui būtini išsamūs ūkio subjekto kaštų duomenys, dažnai ne tik iš finansinių ataskaitų, bet ir detalesni produktų lygmens duomenys. Kadangi kaštų paskirstymas reikalauja ekspertinių vertinimų, testas nėra absoliučiai tikslus matematiškai, tačiau yra svarbi bendros konkurencinio poveikio analizės dalis, padedanti įvertinti, ar elgesys galėjo turėti antikonkurencinį poveikį.⁹³ Taigi, AEC principas yra svarbus todėl, kad jis

⁹⁰ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2022 m. gegužės 12 d. byloje Servizio Elettrico Nazionale SpA ir kiti prieš Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato ir kitus, C-377/20, ECLI:EU:C:2022:379“, *supra note*, 72.

⁹¹ Grendelis, *supra note*, 12:220.

⁹² *Ibid.*

⁹³ Simon Roberts, „Economic Analysis and Evidence in Abuse Cases – Background note“, Organisation for Economic Co-operation and Development, žiūrėta 2025 m. lapkričio 12 d., 28, https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/11/economic-analysis-and-evidence-in-abuse-cases_eb13f459/63e6d5f0-en.pdf.

nustato ribą tarp teisėto konkuravimo savo pranašumais ir neteisėto piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi. Jis pabrėžia, kad konkurencijos teisės tikslas nėra saugoti mažiau efektyvius konkurentus nuo natūralios konkurencijos, o saugoti konkuravimo procesą nuo praktikų, kurias gali naudoti tik dėl dominuojančios padėties turimi ištekliai ar privilegijos. Pagal šį principą teisėta laikoma tai, kad dominuojančio ūkio subjekto veikimas rinkoje gali lemti mažiau efektyvių konkurentų pasitraukimą.

Vis dėlto, Europos Komisijos Teisės tarnybos direktorius Fernando Castillo de la Torre kritiškai vertina AEC principą, kuris, jo teigimu, apskritai atsidūrė pagrindinėje konkurencijos teisės doktrinoje po to, kai AEC testas pirmą kartą visiškai pagrįstai buvo taikytas tik tam tikrų kainodaros piktnaudžiavimo rūšių bylose. Direktorius pabrėžia, kad AEC testo priėmimo pradinė priežastis buvo ta, jog esant tam tikroms kainų praktikoms jis labiau atitinka teisinio tikrumo reikalavimą, dominuojantis ūkio subjektas gali pats atlikti testą, nes tariamas konkurentas, kuris galėtų būti eliminuotas iš rinkos, yra hipotetinis. Konkurencijos teisės sprendimų priėmimas ir nagrinėjimas negali būti redukuojamas iki diskusijos apie tai, kiek efektyvus yra dominuojantis ūkio subjektas ir jo konkurentas, su pasekme, kad jei konkurentai yra mažiau efektyvūs, mums tarsi neberūpi pati elgsena, ką iš tikrųjų padarė dominuojantis ūkio subjektas. Jis pabrėžia, kad konkurencijos teisė reguliuoja elgesį ir nėra skirta nuspręsti, kurie konkurentai nusipelno likti rinkoje.⁹⁴

Piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi vertinimas reikalauja derinti teisinį aiškinimą su ekonomine rinkos analize. Kaip nurodo EBPO, ekonominės analizės taikymas yra naudingas konkurencijai, nes suteikia priemonių geriau įvertinti galimą poveikį, galimus piktnaudžiavimo rinkos galia atvejus ir suprasti, kaip yra struktūruotos rinkos ir kaip elgiasi jų dalyviai. Privalėjimas atlikti sudėtingą ekonominę analizę, kad būtų galima įvertinti bylos ekonominį kontekstą ir poveikį, sustiprino konkurencijos bylas, tačiau tuo pačiu padidino institucijų pareigą įrodyti pažeidimą pagal taikytiną įrodinėjimo standartą. Tai ypač aiškiai matoma piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylose, kur ekonominiai įrodymai atlieka kirtinį vaidmenį vertinant galimą žalingą poveikį ar efektyvumo naudą. Be to, sudėtingų ekonominių įrodymų rengimas sukelia papildomų kaštų, o tarp konkurencijos institucijų ir privačių šalių gali būti išteklių asimetrija. Tam tikrais atvejais konkurencijos institucijoms gali būti sunku įvykdyti įrodinėjimo pareigą, jei ūkio subjektai pateikia argumentus, kuriems paneigti reikia itin daug resursų.⁹⁵

⁹⁴ Fernando Castillo de la Torre, „The Dwindling Law in Article 102 TFEU“, *SSRN Electronic Journal*, žiūrėta 2025 m. lapkričio 30 d., 62, https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5192675.

⁹⁵ „The Standard and Burden of Proof in Competition Law Cases“, *OECD Competition Policy Papers*, No. 318., 2024: 21-24, žiūrėta 2025 m. lapkričio 13 d., https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/11/the-standard-and-burden-of-proof-in-competition-law-cases_bf304240/0199f63f-en.pdf.

Ekonominiai įrodymai dažnai lemia, ar elgesys yra ribojantis konkurenciją. Kaip minėta anksčiau, autorė pritaria R. Moisejevo nuomonei, kad Konkurencijos įstatymo 3 straipsnio 2 dalis turėtų būti koreguojama, panaikinama prezumpcija, jog ūkio subjektas, užimantis daugiau nei 40 proc. rinkos, laikomas dominuojančiu. Konkurencijos taryba, atlikdama tyrimą ir nustatydama dominavimo faktą, neturėtų atsižvelgti vien į ūkio subjekto užimamą rinkos dalį, tačiau turėtų atlikti išsamią ekonominę rinkos analizę, įvertinti konkurentų užimamas rinkos dalis, įėjimo į rinką kliūtis ir kitus svarbius veiksnius.⁹⁶

Ekonominė rinkos analizė ypač svarbi atliekant tyrimą dėl galimo piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, nes ji leidžia objektyviai nustatyti, ar ūkio subjekto elgesys yra nukreiptas į konkurentų pašalinimą iš rinkos. Pavyzdžiui, kalbant apie grobuonišką kainodarą, kainų ir sąnaudų testai tampa esminiu įrankiu vertinant ar ūkio subjektas sąmoningai aukoja savo pelną siekiant apriboti konkurenciją. Ekonominė analizė taip pat padeda įvertinti dominavimo mastą ir galimą žalingą poveikį rinkai, kadangi, kuo labiau įsitvirtinusi dominuojančio ūkio subjekto padėtis, tuo didesnė tikimybė, kad jo veiksmai gali lemti konkurencijos iškraipymą.⁹⁷

Apibendrinant, vertinant galimą piktnaudžiavimą dominuojančią padėtimi, itin svarbu remtis aiškiais teisiniais principais ir ekonominiais kriterijais, kurie užtikrina teisinį nuoseklumą ir ekonomiškai pagrįstą vertinimą. Dominuojančiam subjektui taikomas specialios atsakomybės principas, konkurencijos institucijos turi pareigą veikti objektyviai ir proporcingai, o ekonominė analizė ir AEC principas padeda nustatyti, ar elgesys iš tiesų riboja konkurenciją, ar yra teisėtas konkuravimas pranašumais.

Autorės nuomone, aptarti principai ir ekonominiai kriterijai padeda užtikrinti pagrįstą piktnaudžiavimo vertinimą, tačiau detalios ekonominės analizės ne tik reikalauja itin daug išteklių, bet ir prailgina tyrimų trukmę. Itin plati ekonominė analizė galėtų būti atliekama ne kiekvieno tyrimo metu, jei tam tikrais atvejais piktnaudžiavimas būtų preziumuojamas.

2.2 Įrodinėjimo našta ir informacijos prieinamumas

Pagal bendrą taisyklę teisinė įrodinėjimo pareiga viso bylos proceso metu tenka Komisijai, nes viešojo konkurencijos teisės vykdymo kontekste būtent Komisija teigia, kad buvo padarytas pažeidimas. Komisija taip pat turi įvykdyti faktinę įrodinėjimo pareigą pateikdama *prima facie* įrodymus, paremtus tiksliais ir nuosekliais duomenimis. Kai toks *prima facie* pagrindas nustatomas, faktinė įrodinėjimo pareiga persikelia kaltinamam ūkio subjektui, kuris turi galimybę

⁹⁶ Moisejevas, *supra note*, 9: 26-27.

⁹⁷ Chiara Fumagalli, Massimo Motta, „Economic principles for the enforcement of abuse of dominance provisions“, *Journal of Competition Law & Economics*, 20 (2024): 87, <https://academic.oup.com/jcle/article/20/1-2/85/7631485?login=true&utm>.

jį paneigti.⁹⁸ Tačiau praktikoje egzistuoja tam tikros prezumpcijos, palengvinančios įrodinėjimo našta. Pavyzdžiui, Lietuvos praktikoje aukšta rinkos dalis sukuria dominuojančios padėties prezumpciją – jei ūkio subjektas užima tam tikrą rinkos dalį, Lietuvos atveju – ne mažiau nei 40%, laikoma, kad jis dominuoja, ir tuomet būtent ūkio subjektui tenka pareiga paneigti šią prezumpciją, pateikiant priešingus įrodymus.

Kaip pažymėjo advokatas Tobulevičius, pareiškėjai, turintys įrodinėjimo našta, susiduria su rimtais sunkumais: „Pateikti visaapimančius įrodymus dažnu atveju vienam ūkio subjektui tiesiog objektyviai yra neįmanoma pirmiausia dėl to, kad pareiškėjui nėra suteiktos ir įstatymuose įtvirtintos teisės rinkti informaciją ar gauti informaciją iš kitų ūkio subjektų ar valstybės institucijų. Antra, pareiškėjas gali neturėti ir dažnai neturi pakankamai finansinių ir žmogiškųjų resursų atlikti didžiulės apimties reikalaujančius rinkos tyrimus, įvertinti paslaugų ar prekių kainodarą, apibūdinti konkurencijos sąlygas. Be to, verslo subjekto tikslas nėra inicijuoti tyrimus ir vertinti, ar kitų ūkio subjektų veikla nepažeidžia teisės normų, jo pagrindinis tikslas yra siekti pelno ir būtent į šį tikslą yra orientuojami visi ištekliai, o ne į galimų pažeidimų fiksavimus ar tyrimus.“⁹⁹ Autorė pritaria nuomonei, kad įrodinėjimo našta pareiškėjui dažnu atveju yra per didelė, dėl ko piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi nustatymas gali būti apsunkintas.

Kaip nurodo Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (toliau – EBPO), prezumpcijų egzistavimas gali palengvinti konkurencijos institucijų įrodinėjimo našta, nes prezumpcijos sukuria tam tikrus „trumpesnius kelius“ sumažindamos poreikį atlikti išsamią ekonominę analizę. Dėl to prezumpcijos atlieka esminį vaidmenį nustatant įrodinėjimo naštos pasiskirstymą. Prezumpcijos apima faktines išvadas ir atlieka funkciją įrodinėjimo procese, leidžia įrodinėjimo pareigą turinčiai šaliai pasiekti reikalingą įrodinėjimo standartą dėl preziumuojamo fakto. Tai perkelia įrodinėjimo našta tiriamam ūkio subjektui. Nors prezumpcijos gali pagerinti konkurencijos teisės administravimą, jos kartu didina ir klaidų riziką. Konkurencijos institucijoms prezumpcijos leidžia nukreipti išteklius į rimčiausius pažeidimus. Vis dėlto, kuriant prezumpcijas turi būti užtikrinta galimybė ją paneigti priešingais įrodymais, proporcingumo principo ir teisės į gynybą laikymasis.¹⁰⁰

Kaip minėta aukščiau, dominuojantis ūkio subjektas turi teisę pateikti objektyvaus pateisinimo arba efektyvumo argumentus. Tai gali apimti įrodymus, kad nagrinėjami veiksmai yra naudingi vartotojams ar objektyviai būtini. Tokia pozicija grindžiama logika, kad informacija apie galimus pateisinimus ir efektyvumą daugiausia yra pačio dominuojančio ūkio subjekto žinioje,

⁹⁸ Małgorzata Kozak ir Zlatina Georgieva, „True Unicorns? Escaping the Article 102 TFEU Prohibition“, *Journal of Competition Law & Economics*, (2025): 1–19, žiūrėta 2025 m. gruodžio 1 d. <https://academic.oup.com/jcle/advance-article/doi/10.1093/joclec/nhaf027/8276974>.

⁹⁹ Tobulevičius, *supra note*, 87.

¹⁰⁰ „The Standard and Burden of Proof in Competition Law Cases“, *supra note*, 95: 17.

todėl būtent jis gali įrodyti jų egzistavimą ir pakankamumą.¹⁰¹ Europos Komisija 2009 m. Komisijos gairėse nurodė, jog dominuojantis ūkio subjektas turi pateikti visus reikiamus įrodymus, kad jo nagrinėjamas elgesys yra objektyviai pateisinamas. Tuomet Komisija turi atlikti galutinį vertinimą, kurio metu nustatoma, ar atitinkamas elgesys nėra objektyviai būtinas ir ar, palyginus visą tikėtiną antikonkurencinį poveikį su didesniu ir pagrįstu našumu, galima sakyti, kad dėl jo bus pakenkta vartotojams.¹⁰² Autorė pritaria nuomonei, kad siekis iširti galimus objektyvius pateisinimus dėl piktnaudžiaujančių veiksmų yra sveikintinas, kadangi tai leidžia objektyviai atsižvelgti į teisėtą ir konkurenciją skatinančias priežastis, kurios gali paaiškinanti tiriamus ūkio subjekto veiksmus.¹⁰³

ESTT praktikoje nurodoma: „[...] dominuojančią padėtį užimanti įmonė turi įrodyti, kad dėl atitinkamo elgesio galintis atsirasti padidėjęs veiksmingumas neutralizuoja tikėtiną žalingą poveikį konkurencijai ir vartotojų interesams paveiktose rinkose, kad šis padidėjęs veiksmingumas buvo arba gali būti pasiektas dėl minėto elgesio, kad toks elgesys yra būtinas pasiekti ir kad jis nepanaikina veiksmingos konkurencijos, pašalindamas visus esamus faktinės ar potencialios konkurencijos šaltinius, taip užkertant kelią šiai įmonei pateikti tik neaiškius, bendro pobūdžio ir teorinius argumentus dėl šio klausimo ar remtis vien savo komerciniais interesais. Tuo remiantis darytina išvada, kad vertinant veiksmų, kuriems gali būti taikomas SESV 102 straipsnyje nustatytas draudimas, pagrįstumą reikia, be kito ko, palyginti atitinkamų veiksmų teigiamą ir neigiamą poveikį konkurencijai, o tam reikia atlikti objektyvią jų poveikio rinkai analizę. Taigi atsižvelgimas, be kita ko, į padidėjusį atitinkamų veiksmų veiksmingumą negali priklausyti nuo jų autoriaus galimai siektų tikslų, taigi nuo to, ar šio padidėjimo buvo sąmoningai siekta, ar, priešingai, jis buvo tik atsitiktinis arba netyčinis.“¹⁰⁴

EBPO 2021 m. ataskaitoje pabrėžė, kad tiriant piktnaudžiavimo bylas susiduriama su praktiniais iššūkiais dėl ekonominės analizės ir įrodymų. Kadangi kiekviena byla yra skirtinga, konkurencijos institucijos turi derinti kiekybinius ir kokybinius įrodymus, atsižvelgdamos į konkrečios rinkos duomenų prieinamumą. Kiekybinei analizei reikalingi duomenys dažnai riboti ar sunkiai gaunami, tačiau nereiškia, kad reikia remtis tik tuo, kas lengvai prieinama. Dažnu atveju duomenis pateikia pats tiriamas ūkio subjektas, kadangi duomenys apie sąnaudas ir kainas būna sekami įmonės vidaus tikslais. Svarbu pažymėti, kad konkurencijos teisė yra ypač svarbi tose

¹⁰¹ David Wood, „Proving it - The standard and burden of proof in article 82 cases“, Gibson Dunn, peržiūrėta 2025 m. lapkričio 5 d., <https://www.gibsondunn.com/wp-content/uploads/documents/publications/Wood-ProvingIt-CLI.pdf>.

¹⁰² „Komisijos komunikatas Komisijos - Įgyvendinimo prioritetų taikant EB sutarties 82 straipsnį dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam antikonkurenciniam elgesiui gairės“, *supra note*, 36.

¹⁰³ Moisejevas, *supra note*, 9: 53-54.

¹⁰⁴ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2020 m. sausio 30 d. byloje Generics (UK) Ltd ir kiti prieš Competition and Markets Authority, C-307/18, ECLI:EU:C:2020:521“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 24 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62018CJ0307>.

šalyse, kuriose konkurencijos institucijos yra dar jaunos ir turi ribotus išteklius. Būtent tokiose šalyse kyla didelių sunkumų nagrinėjant piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi bylas, daugelyje jų tokių bylų yra labai mažai. Piktnaudžiavimo bylos reikalauja daug laiko ir lėšų, o sprendimai gali būti priimami lėtai.¹⁰⁵

Dar vienas vertinimo kriterijus, nurodomas 2024 m. Komisijos gairių projekte yra išstūmimo iš rinkos strategijos įrodymai. Nors piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi yra objektyvi sąvoka ir tam nereikia įrodyti ketinimo išstumti konkurentus, tokio ketinimo įrodymai vis tiek gali būti reikšmingi nustatant piktnaudžiavimą. Tokiais įrodymais gali būti:

- 1) vidiniai dokumentai, rodantys siekį eliminuoti esamus ar potencialius konkurentus, pavyzdžiui, planai imtis tam tikrų veiksmų, kad būtų užkirstas kelias jų patekimui ar rinkos susiformavimui;
- 2) konkretūs grasinimai imtis išstumiamųjų veiksmų.¹⁰⁶

ESTT praktika patvirtina, kad nors nėra reikalavimo įrodyti antikonkurencinį ketinimą, tokio ketinimo įrodymų piktnaudžiavimo nustatymui savaime nepakanka, tačiau jie yra faktas, į kurį gali būti atsižvelgta nustatant pažeidimą.¹⁰⁷ Pavyzdžiui, byloje *Tomra Systems ASA* ir kiti prieš Europos Komisiją teismas patvirtino, kad Komisija pagrįstai atsižvelgė į tiriamo ūkio subjekto vidinius dokumentus kaip į faktą, patvirtinantį, kad ūkio subjekto veiksmai galėjo apriboti konkurenciją. Tačiau Komisija nesirėmė vien tik ketinimu nustatydamą pažeidimą.¹⁰⁸ Teismas yra pažymėjęs: „[...] Komisija, pirmiausia nurodžiusi įvairius ieškovių antikonkurencinius veiksmus, teisingai išnagrinėjo ieškovių vidaus dokumentus. Šie dokumentai gali parodyti, ar buvo ketinama panaikinti konkurenciją, ar, atvirkščiai, pateikti nagrinėtų veiksmų kitokį paaiškinimą. Šiuo atveju ieškovių vidaus susirašinėjimai leido Komisijai įvertinti ieškovių praktiką atsižvelgiant į situaciją ir pagrįsti savo vertinimą ta pačia praktika. Be to, reikia pridurti, kad Komisijos ginčijamame sprendime esančios išvados buvo pagrįstos ne vienu ar kitu atskiru ieškovių dokumentu, o įvairiais elementais.“¹⁰⁹

2024 m. Komisijos gairių projekte taip pat išskiriami ir įrodymai, susiję su realiais rinkos pokyčiais. Nors įrodyti, kad tiriamas elgesys jau sukėlė realų išstumiamąjį poveikį nereikia, jei toks elgesys buvo taikomas pakankamai ilgai, dominuojančio ūkio subjekto ir jo konkurentų

¹⁰⁵ Roberts, *supra note*, 93.

¹⁰⁶ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

¹⁰⁷ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2020 m. sausio 30 d. byloje *Generics (UK) Ltd* ir kiti prieš Competition and Markets Authority, C-307/18, ECLI:EU:C:2020:521“, *supra note*, 104.

¹⁰⁸ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2012 m. balandžio 19 d. byloje *Tomra Systems ASA* ir kiti prieš Europos Komisiją, C-221/12 P, ECLI:EU:C:2012:221“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 24 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=ecli%3AECLI%3AEU%3AC%3A2012%3A221>.

¹⁰⁹ „Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimas 2010 m. rugsėjo 9 d. byloje *Tomra Systems ASA* ir kiti prieš Europos Komisiją, T-155/06, ECLI:EU:T:2010:370“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 26 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:62006TJ0155>.

veiklos rezultatai po jo įgyvendinimo gali patvirtinti šio elgesio gebėjimą sukelti išstumiamąjį poveikį. Gali būti matoma, jog:

- 1) dominuojančio ūkio subjekto rinkos dalis padidėjo;
- 2) galėjo būti užkirstas kelias greitesniam ar didesniam dominuojančio ūkio subjekto rinkos dalies mažėjimui;
- 3) esami konkurentai galėjo būti susilpninti ar išstumti;
- 4) potencialūs konkurentai galėjo bandyti nesėkmingai patekti į rinką;
- 5) esamų ar potencialių konkurentų galimybės ar motyvacija daryti konkurencinį spaudimą dominuojančiam ūkio subjektui galėjo sumažėti dėl kitų priežasčių.¹¹⁰

Tai patvirtina ir ESTT praktika, pavyzdžiui, byloje *Deutsche Telekom AG* prieš Europos Komisiją, kurioje teismas konstatavo, jog Komisija teisingai įrodė, kad dominuojančio ūkio subjekto kainų politika turėjo konkretų produktyvių konkurentų išstūmimo iš rinkos poveikį.¹¹¹ Kitoje byloje teismas pasisakė: „[...] jei įmonė, užimanti dominuojančią padėtį, iš tikrųjų įgyvendina praktiką, turinčią jos konkurentų eliminavimo poveikį, aplinkybės, kad nebuvo pasiektas rezultatas, kurio tikėtasi, nepakanka piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi kvalifikavimui EB 82 straipsnio (aut. pastaba – dabar SESV 102 str.) prasme paneigti. Be to, tam tikrų [...] konkurentų rinkos dalių išaugimas – kuris absoliučiais dydžiais, atsižvelgiant į mažas pradines jų rinkos dalis, buvo labai nedidelis – nereiškia, kad [...] praktika buvo neveiksminga. Galima manyti, kad jos nesant šių konkurentų rinkos dalys galėjo išaugti labiau.“¹¹² „Ši aplinkybė (aut. pastaba – kad nėra konkretaus išstūmimo poveikio) gali būti požymis, kad nagrinėjamas elgesys negalėjo sukelti nurodomo išstūmimo poveikio. Vis dėlto pirminius įrodymus atitinkama įmonė turi papildyti įrodymais, kad šis konkretaus poveikio nebuvimas iš tikrųjų buvo negalėjimo minėtu elgesiu sukelti tokio poveikio pasekmė.“¹¹³ Faktiškai pasireiškęs rinkos sutrikdymas yra svarbus įrodymas, patvirtinantis, kad elgesys iš principo galėjo apriboti veiksmingą konkurenciją.

Praktikoje vienas didžiausių iššūkių vertinant piktnaudžiavimą yra surinkti pakankamai patikimų įrodymų, ypač ekonominio pobūdžio duomenų, kurie patvirtintų antikonkurencinį poveikį. Lietuvoje piktnaudžiavimo tyrimai yra reti, kaip pastebėjo advokatė Rita Griguolaitė,

¹¹⁰ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

¹¹¹ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2010 m. spalio 14 d. byloje *Deutsche Telekom AG* prieš Europos Komisiją, C-280/08, ECLI:EU:C:2010:603“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 24 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0280>.

¹¹² „Europos Sąjungos Pirmosios instancijos teismo sprendimas 2003 m. gruodžio 17 d. byloje *British Airways plc* prieš Europos Bendrijų Komisiją, T-219/99, ECLI:EU:T:2003:343“, Curia, žiūrėta 2025 m. lapkričio 26 d., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=48807&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1>.

¹¹³ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2022 m. gegužės 12 d. byloje *Servizio Elettrico Nazionale SpA* ir kiti prieš Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato ir kitus, C-377/20, ECLI:EU:C:2022:379“, *supra note*, 72.

Konkurencijos taryba tokių tyrimų inicijuoja ir užbaigia labai mažai, daugumą jų nutraukdama, ir daug labiau koncentruojasi į kartelių bylas.¹¹⁴ Tai rodo, jog įrodymų rinkimo sudėtingumas ir resursų stoka gali lemti mažesnę šio pažeidimo nagrinėjimo intensyvumą. Dėl šios priežasties konkurencijos bylose ūkio subjektai įpareigojami teikti informaciją, atliekami patikrinimai vietoje, tačiau net ir tuomet įrodinėjimo našta išlieka iššūkiu, tiek surenkant pakankamai įrodymų, tiek juos teisiškai vertinant. Vis dėlto, kaip pažymėjo EBPO, atsižvelgiant į tai, kad konkurencijos institucijos negali surinkti visų įmanomų įrodymų, iš jų tikimasi surinkti pakankamai įrodymų, pagrindžiančių jų išvadas ir užtikrinančių, kad sprendimas atlaikytų galimus ginčijimus.¹¹⁵

Apibendrinant, vertinant galimą piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi, pagrindinė įrodinėjimo našta tenka konkurencijos institucijai. Praktikoje įrodinėjimo procesas yra sudėtingas, jį apsunkina būtini reikšmingi ekonominiai duomenys ir sudėtinga jų analizė. Prezumpcijos gali palengvinti įrodinėjimo našta, tačiau būtina objektyviai įvertinti veikslių poveikį konkurencijai. Galimus pateisinimus dėl tiriamo galimai draudžiamo elgesio dažniausiai gali pateikti tik pats dominuojantis ūkio subjektas, kadangi jis turi reikalingą prieigą prie tai įrodančių duomenų. 2024 m. Komisijos gairių projekte papildomai pabrėžiama išstūmimo strategijos ir realių rinkos pokyčių analizė, kuri gali sustiprinti išvadas dėl piktnaudžiavimo. Taigi, praktikoje vienas didžiausių iššūkių yra sudėtingas reikalingų ekonominių įrodymų surinkimas ir riboti institucijų resursai.

Autorės nuomone, tokia įrodinėjimo tvarka per daug apsunkina konkurencijos institucijų darbą. Institucijos turi surinkti itin didelius kiekius ekonominių duomenų, kuriuos gauti ar tinkamai išanalizuoti gali būti sudėtinga. Dėl to galimi pažeidimai gali būti nenustatyti vien dėl išteklių trūkumo.

2.3 ES lygmens reakcija į vertinimo sunkumus: naujos gairės dėl piktnaudžiavimo

2024 m. Komisijos gairių projekto tikslas yra supaprastinti ir pagreitinti piktnaudžiavimo bylų procesą, dėl to įtvirtinamos elgesio prezumpcijos, kai tam tikras dominuojančių ūkio subjektų elgesys iš anksto gali būti laikomas kenkiančiu konkurencijai. Projektu siekiama aiškiau apibrėžti pranašumais grindžiamos konkurencijos arba „*competition on the merits*“ ribas ir palengvinti institucijų darbą. Jeigu elgesys patenka į tam tikrą preziumuojamai draudžiamų kategoriją, Komisijai pakanka nustatyti to elgesio buvimą, o ne išsamiai įrodinėti jo pasekmes.¹¹⁶ Projekte

¹¹⁴ Rita Griguolaitė, „Teisininkė: tyrimai dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi nėra Konkurencijos tarybos arklukas“, Verslo žinios, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 3 d., <https://www.vz.lt/prekyba/2019/09/03/teisininke-tyrimai-del-piktnaudziavimo-dominuojancia-padetimi-nera-konkurencijos-tarybos-arkliukas>.

¹¹⁵ „The Standard and Burden of Proof in Competition Law Cases“, *supra note*, 95.

¹¹⁶ „The European Commission moves away from economics and proposes a presumption-based approach in its draft guidelines on exclusionary abuses“, White & Case LLP, žiūrėta 2025 m. lapkričio 10 d., <https://www.whitecase.com/insight-alert/european-commission-moves-away-economics-and-proposes-presumption-based-approach-its>.

apibrėžiama ir pati pranašumais grindžiamos konkurencijos sąvoka. Nurodoma, kad ji apima tokią elgesį, kuris laikomas įprasta verslo konkurencija, kai įmonės varžosi remiantis savo efektyvumu. Tokia konkurencija dažniausiai lemia naudą vartotojams dėl geresnių kainų, kokybės ir didesnio pasirinkimo. Taip pat nurodoma, kad SESV 102 str. nedraudžia situacijų, kai dėl sąžiningos konkurencijos iš rinkos pasitraukia ar susilpnėja mažiau efektyvūs konkurentai, pavyzdžiui, tie, kurių siūlomi produktai ar paslaugos vartotojams yra mažiau patrauklūs dėl aukštesnės kainos ar prastesnės kokybės.¹¹⁷

2.3.1. Gairių projekto siūlymai

2024 m. Komisijos gairių projektas nurodo: „Siekiant nustatyti, ar dominuojančių įmonių elgesys laikytinas piktnaudžiavimu išstumiant iš rinkos, paprastai reikia nustatyti, ar toks elgesys nukrypsta nuo pranašumais grindžiamos konkurencijos ir ar jis gali daryti išstumiamąjį poveikį.“¹¹⁸ Toks išaiškinimas grindžiamas teismų praktika, kuri nurodo: „[...] ši sąvoka (aut. pastaba – piktnaudžiavimo sąvoka) apima bet kokius veiksmus, kuriais, naudojant kitokius išteklius nei lemiančius įprastą konkurenciją, gali būti pakenkta veiksmingos konkurencijos struktūrai. Taigi ja siekiama nubausti už dominuojančią padėtį užimančios įmonės elgesį rinkoje, kurioje būtent dėl šios įmonės buvimo konkurencija jau yra sumažėjusi; tokiu elgesiu, naudojant kitokias priemones nei lemiančias įprastą ūkio subjektų prekių ar paslaugų konkurenciją, sudaromos kliūtys rinkoje dar esančiai konkurencijai išlaikyti ar šios konkurencijos plėtrai. [...] SESV 102 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad, kai dominuojančią padėtį užimanti įmonė atlieka veiksmus, kurie yra teisėti ne pagal konkurencijos teisę, jie gali būti kvalifikuojami kaip „piktnaudžiavimas“, kai tai suprantama pagal šią nuostatą, jeigu jais gali būti daromas išstūmimo poveikis ir jie pagrįsti kitų priemonių nei tos, kurios priskiriamos pranašumais grindžiamai konkurencijai, naudojimu.“¹¹⁹

Bandant nustatyti, ar elgesys nukrypsta nuo pranašumais grindžiamos konkurencijos, svarbu atsižvelgti į veiksnius, kylančius iš nusistovėjusios Europos Sąjungos teismų praktikos. Naujosiose 2024 m. Komisijos gairėse nurodyti pavyzdžiai yra:

Pirma, *vartotojų pasirinkimo trikdymas*. Dominuojantis ūkio subjektas trukdo vartotojams pasirinkti produktus pagal jų pranašumą, įskaitant kokybę.¹²⁰ Pavyzdžiui, dominuojantis ledų

¹¹⁷ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

¹¹⁸ *Ibid.*

¹¹⁹ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2022 m. gegužės 12 d. byloje Servizio Elettrico Nazionale SpA ir kiti prieš Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato ir kitus, C-377/20, ECLI:EU:C:2022:379“, *supra note*, 72.

¹²⁰ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *op. cit.*

gamintojas mažmenininkams suteikia šaldiklius, tačiau tik su sąlyga, kad jie prekiaus išskirtinai jo ledais. Nors dominuojantis ūkio subjektas tvirtino, kad tokia praktika padeda smulkiems pardavėjams ir atspindi normalią konkurenciją, Komisijos vertinimu tokie susitarimai riboja konkurentų galimybes patekti į rinką ar joje plėstis, mažina mažmenininkų realų tiekimo pasirinkimą ir atitinkamai siaurina vartotojams prieinamų prekių įvairovę. Todėl šaldiklių suteikimas tik mainais už išimtinį ledų tiekimą laikomas potencialiai ribojančiu veiksmingą konkurenciją ir galinčiu daryti žalą vartotojams.¹²¹

Antra, *klaidinančios informacijos teikimas*. Dominuojantis ūkio subjektas teikia klaidinančią informaciją administracinėms, teisminės institucijoms ar kitoms įstaigoms arba piktnaudžiauja teisės aktuose nustatytais procedūromis, kad sukliudytų konkurentams patekti į rinką.¹²² Pavyzdžiui: „[...] siekiama pagrįsti teiginį, kad kai dominuojančią padėtį užimanti įmonė mano, kad pasirėmusi teisiškai galimu pagrįsti aiškinimu gali pretenduoti įgyti teisę (aut. pastaba – teisę į papildomos apsaugos liudijimą, kuris leistų pratęsti vaisto monopolinę apsaugą už patento galiojimo ribų), tokia įmonė gali naudotis visomis priemonėmis, kad tokia teisė jai būtų suteikta, ir remtis net itin klaidinančia informacija, kuria siekiama suklaidinti viešosios valdžios institucijas. Tačiau tokia koncepcija akivaizdžiai prieštarauja konkuravimo pranašumais ir ypatingos atsakomybės, kuri tenka tokiai įmonei, savo veiksmais nepažeisti veiksmingos ir neiškreiptos konkurencijos Sąjungoje, sąvokoms.“¹²³

Trečia, *taisyklių pažeidimas kitose srityse*. Dominuojantis ūkio subjektas pažeidžia taisykles kitose srityse, pavyzdžiui, duomenų apsaugos teisėje, ir taip daro poveikį kainoms, prekių pasiūlai ar kokybei.¹²⁴ Pavyzdžiui: „[...] tokio elgesio atitiktis arba neatitiktis BDAR (aut. pastaba – Bendrasis duomenų apsaugos reglamentas) nuostatoms (aut. pastaba – dominuojančio ūkio subjekto atliekamų veiksmų, kurie gali būti vertinami kaip galimai piktnaudžiaujantys) prireikus gali būti svarbus požymis tarp reikšmingų bylos aplinkybių, siekiant nustatyti, ar toks elgesys yra įprastos konkurencijos priemonių naudojimas, ir įvertinti tam tikrų veiksmų pasekmes rinkai ar vartotojams. [...] nagrinėjant įmonės piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi konkrečioje rinkoje, atitinkamos valstybės narės konkurencijos institucijai taip pat gali prireikti išnagrinėti šios įmonės elgesio atitiktį kitiems teisės aktams nei tie, kurie patenka į konkurencijos teisės taikymo

¹²¹ „Europos Sąjungos Pirmosios instancijos teismo sprendimas 2003 m. spalio 23 d. byloje Van den Bergh Foods Ltd prieš Europos Bendrijų Komisiją, T-65/98, ECLI:EU:T:2003:281“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61998TJ0065>.

¹²² „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

¹²³ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2012 m. gruodžio 6 d. byloje AstraZeneca AB ir AstraZeneca plc prieš Europos Komisiją, C-457/10 P, ECLI:EU:C:2012:770“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62010CJ0457>.

¹²⁴ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *op. cit.*

sritį. [...] Taigi, jeigu asmens duomenų apsaugos taisyklės nebūtų teisinio pagrindo, į kurią vertindamos piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi turi atsižvelgti konkurencijos institucijos, dalimi, būtų nepaisoma esamų ekonominių pokyčių ir galėtų būti pakenkta konkurencijos teisės veiksmingumui Sąjungoje.“¹²⁵

Ketvirta, *šališkas ar diskriminacinis požiūris*. Dominuojančio ūkio subjekto elgesys grindžiamas šališku ar diskriminaciniu požiūriu, kuris yra palankesnis jai, o ne jos konkurentams, arba sudaro sąlygas tokiam požiūriui.¹²⁶ Kaip nurodo ESTT: „[...] jeigu atitinkama įmonė turi įgaliojimus nustatyti sąlygas, kuriomis įmonės galimos konkurentės gali patekti į rinką, ar kiekvienu atveju atskirai spręsti šį klausimą priimdama sprendimą dėl išankstinio leidimo arba atsisakymo suteikti išankstinį leidimą patekti į rinką, tuos įgaliojimus, kad vien dėl jų egzistavimo nebūtų pažeistas SESV 102 straipsnis, aiškinamas atsižvelgiant į SESV 106 straipsnį, turi reglamentuoti skaidrūs, aiškūs ir tikslūs kriterijai leidžiantys išvengti galimo piktnaudžiavimo tais įgaliojimais. Tie kriterijai turi būti tinkami siekiant užtikrinti, kad tais įgaliojimais būtų naudojamosi nediskriminuojant ir kad būtų galima atlikti veiksmingą kontrolę.“¹²⁷

Penkta, *nejprastas verslo santykių keitimas*. Dominuojantis ūkio subjektas pakeičia savo ankstesnį elgesį tokiu būdu, kuris laikomas nejprastu ar nepagrįstu atsižvelgiant į atitinkamas rinkos aplinkybes.¹²⁸ Pavyzdžiui, ūkio subjektas, kuris užima dominuojančią padėtį žaliavų gamybos srityje ir dėl to gali kontroliuoti tiekiamą darinių gaminantiems gamintojams, negali vien dėl to, kad nusprendė pats pradėti gaminti tuos darinius ir konkuruoti su savo buvusiais klientais, imtis veiksmų, kuriais būtų pažeidžiama konkurencija. Taigi ūkio subjektas, užimantis dominuojančią padėtį žaliavų rinkoje ir atsisakantis tiekti tas žaliavas klientui, kuris pats gamina šiuos darinius, siekdamas žaliavą pasilikti tik savo darinio gamybai, taip rizikuodamas visiškai eliminuoti šio kliento konkurenciją, piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi.¹²⁹

Šešta, *dominuojančios padėties išteklių naudojimas*. Toks pat veiksmingas konkurentas negalėtų pakartoti tokio elgesio, nes jis remiasi būtent tais ištekliais ir priemonėmis, kurie yra prieinami tik dominuojančią padėtį užimančiam ūkio subjektui ir kurie leidžia jam pasinaudoti ar

¹²⁵ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2023 m. liepos 4 d. byloje Meta Platforms Inc. ir kt. prieš Bundeskartellamt, C-252/21, ECLI:EU:C:2023:537“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62021CJ0252>.

¹²⁶ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

¹²⁷ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2023 m. gruodžio 21 d. byloje European Superleague Company SL prieš Fédération internationale de football association (FIFA) ir Unión de Federaciones Europeas de Fútbol (UEFA), C-333/21, ECLI:EU:C:2023:1039“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62021CJ0333>.

¹²⁸ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *op. cit.*

¹²⁹ „Europos Sąjungos Teismo sprendimas 1974 m. kovo 6 d. sujungtose bylose 6/73 ir 7/73 Istituto Chemioterapico Italiano S.p.A. ir Commercial Solvents Corporation prieš Europos Bendrijų Komisiją, ECLI:EU:C:1974:18“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61973CJ0006>.

dar labiau sustiprinti savo padėtį rinkoje.¹³⁰ Pavyzdžiui, kaip nurodo ESTT: „[...] įmonė, turinti išimtinės teises, kaip antai teisės aktuose nustatytą monopolį, naudojasi jomis siekdama išplėsti dominuojančią padėtį, kurią užima rinkoje dėl šių teisių, į kitą rinką, turi būti laikoma kitų priemonių nei tų, kurios priskiriamos pranašumais grindžiamai konkurencijai, naudojimu, nes jos grindžiamos išteklių, kurie iš principo neprieinami hipotetiniam tokiam pat produktyviam, bet dominuojančios padėties neužimančiam konkurentui, naudojimu. [...] kai įmonė praranda teisės aktuose nustatytą monopolį, kurį anksčiau turėjo rinkoje, ji per visą šios rinkos liberalizavimo etapą neturi naudoti priemonių, kurias turėjo dėl savo ankstesnio monopolio ir kurios dėl to negali būti prieinamos jos konkurentams, siekdama ne dėl savo pranašumų išlaikyti dominuojančią padėtį atitinkamoje naujai liberalizuotoje rinkoje.“¹³¹

Svarbu pabrėžti, kad 2024 m. Komisijos gairių projekte pateiktų veiksnių sąrašas nėra baigtinis ir atsižvelgiant į konkrečias tiriamo atvejo aplinkybes, gali užtekti vieno iš nurodytų veiksnių, kad būtų pripažinta, jog buvo nukrypta nuo pranašumais grindžiamos konkurencijos.¹³²

Nustaćius, kad elgesys nenukrypsta nuo pranašumais grindžiamos konkurencijos, pereinama prie tyrimo, ar elgesys gali daryti išstumiamąjį poveikį. Naujasis 2024 m. Komisijos gairių projektas išskiria atskiras elgesio kategorijas, pagal skirtingą įrodinėjimo pareigą siekiant įrodyti, kad elgesys gali daryti išstumiamąjį poveikį. Kategorijos suskirstytos į tris dalis:

Pirma, *elgesys, dėl kurio būtina įrodyti gebėjimą daryti išstumiamąjį poveikį*. Paprastai, norint konstatuoti piktnaudžiavimą, būtina, remiantis konkrečiais, apčiuopiamais tyrimo elementais ir įrodymais, pademonstruoti, kad dominuojančio ūkio subjekto veiksmai gali išstumti konkurentus iš rinkos. Tačiau šis ūkio subjektas vis tiek turi teisę pagrįsti savo elgesį objektyviais motyvais, pateikdamas būtinus teisinius standartus atitinkančius įrodymus.¹³³ Šiuo klausimu yra pasisakęs ir ESTT: „Tas įrodinėjimas, kuris gali apimti įvairias analizės priemones, atsižvelgiant į nagrinėjamų veiksmų pobūdį konkrečiu atveju, visais atvejais turi būti vykdomas vertinant visas reikšmingas faktines aplinkybes [...], neatsižvelgiant į tai, ar jos susijusios su pačiais veiksmais, viena ar keliomis nagrinėjamomis rinkomis, ar konkurencijos veikimu toje ar tose rinkose. Per šį įrodinėjimą, remiantis analizės duomenimis ir tikslais bei konkrečiais įrodymais, turi būti parodyta, kad tie veiksmai bent gali sukelti išstūmimo poveikį.“¹³⁴

¹³⁰ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

¹³¹ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2022 m. gegužės 12 d. byloje Servizio Elettrico Nazionale SpA ir kiti prieš Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato ir kitus, C-377/20, ECLI:EU:C:2022:379“, *supra note*, 72.

¹³² „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *op. cit.*

¹³³ *Ibid.*

¹³⁴ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2023 m. gruodžio 21 d. byloje European Superleague Company SL prieš Fédération internationale de football association (FIFA) ir Unión de Federaciones Europeas de Fútbol (UEFA), C-333/21, ECLI:EU:C:2023:1013“, *supra note*, 127.

Antra, *elgesys, kuris, kaip preziumuojama, sukelia išstumiamąjį poveikį*. Užuoat reikalavus detaliam įrodyti gebėjimą daryti išstumiamąjį poveikį kiekvienu atveju, gairėse numatoma, kad tam tikras elgesys iš anksto laikomas turinčiu tokią potencialą. Ši prezumpcija taikoma:

1. *išimtiniam tiekimui arba pirkimo susitarimams*.¹³⁵ Pavyzdžiui, ūkio subjektas, kuris užima dominuojančią padėtį rinkoje ir įpareigoja pirkėjus, net jei tai daroma pačių klientų prašymu, pirkti visas ar didžiąją dalį reikalingos produkcijos tik iš to ūkio subjekto, piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi. Nesvarbu, ar toks įsipareigojimas nustatytas be jokių papildomų sąlygų, ar suteikiant nuolaidą kaip atlygį.¹³⁶
2. *nuolaidoms, kurios priklauso nuo išimtinumo*.¹³⁷ ESTT praktika patvirtina: „[...] išimtinio tiekimo įsipareigojimai, suteikiant ar nesuteikiant nuolaidas arba nuolaidas už lojalumą, siekiant skatinti pirkėją apsirūpinti tik iš dominuojančią padėtį užimančios įmonės, nesuderinami su neiškraipytos konkurencijos bendroje rinkoje tikslu todėl, kad šie įsipareigojimai negrindžiami ekonomine paslauga, kuri pateisina šią našą ar privalumą, o jais iš pirkėjo siekiama atimti ar apriboti su tiekimo šaltiniais susijusią galimybę pasirinkti ir trukdyti kitiems gamintojams patekti į rinką.“¹³⁸
3. *agresyviai (grobūniškai) kainodarai*.¹³⁹ Teisingumo Teismas savo praktikoje nurodė, kad: „[...] viena vertus, mažesnės nei kintamųjų sąnaudų vidurkis kainos paprastai turi būti laikomos kainomis, kuriomis piktnaudžiaujama, jei dominuojančią padėtį užimanti įmonė taiko tokias kainas siekdama vienintelio ekonominio tikslo – pašalinti konkurentus. Antra vertus, kainos, kurios yra mažesnės nei bendrųjų sąnaudų vidurkis, bet didesnės nei kintamųjų sąnaudų vidurkis, turi būti laikomos kainomis, kuriomis piktnaudžiaujama, tik tuomet, jei jos numatytos pagal planą, kuriuo siekiama iš rinkos pašalinti konkurentus.“¹⁴⁰
4. *maržos sumažinimui esant neigiamiems skirtumams*.¹⁴¹ ESTT praktikoje nurodžiusi: „[...] reikia patikrinti, kiek yra sumažinamos bent tokių pat, kaip dominuojanti įmonė produktyvių konkurentų maržos. Jei marža yra neigiama, [...] jei tarpinių [...] paslaugų didmeninė kaina yra didesnė už galutiniams vartotojams skirtų paslaugų mažmeninę kainą,

¹³⁵ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

¹³⁶ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 1979 m. vasario 13 d. byloje Hoffmann-La Roche & Co. AG prieš Europos Bendrijų Komisiją, 85/76, ECLI:EU:C:1979:36“, *supra note*, 19.

¹³⁷ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *op. cit.*

¹³⁸ „Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimas 2010 m. rugsėjo 9 d. byloje Tomra Systems ASA ir kiti prieš Europos Komisiją, T-155/06, ECLI:EU:T:2010:370“, *supra note*, 109.

¹³⁹ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *op. cit.*

¹⁴⁰ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2009 m. balandžio 2 d. byloje France Télécom SA prieš Europos Bendrijų Komisiją, C-202/07 P, ECLI:EU:C:2009:214“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 30 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62007CJ0202>.

¹⁴¹ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *op. cit.*

išstūmimo iš rinkos poveikis, bent jau potencialus, yra tikėtinas, atsižvelgiant į tai, kad tokioje situacijoje dominuojančios įmonės konkurentai, net jei jie yra tokie pat produktyvūs kaip ji ar netgi produktyvesni, būtų priversti parduoti nuostolingai.“¹⁴²

5. *tam tikrų formų susiejimui*. Tai ypač aktualu tais atvejais, kai tikėtina, kad konkurentų negalėjimas patekti į susietą rinką arba joje plėstis yra tiesioginė susiejimo pasekmė ir nėra jokių žinomų aplinkybių, galinčių neutralizuoti tokį išstūmimo poveikį.¹⁴³

Dominuojantis ūkio subjektas gali paneigti prezumpcijos įrodomąją galią pateikdamas patvirtinančius įrodymus, kad jo elgesys negali sukelti išstumiamojo poveikio. Priemonių, kuriomis galima paneigti prezumpciją, įvairovė priklauso nuo konkrečios situacijos aplinkybių. Pavyzdžiui, ūkio subjektas gali stengtis įrodyti, kad to konkretaus atvejo aplinkybės iš esmės skiriasi nuo pagrindinių prielaidų, kuriomis remiasi prezumpcija, taip sumenkinant bet kokią galimą išstūmimo poveikį iki visiškai hipotetinio lygmens.¹⁴⁴ Kaip nurodžiusi ESTT praktika: „[...] jei rinkoje dominuojančią padėtį užimanti įmonė susaisto pirkėjus, nors ir jų pačių prašymu, pareiga ar pažadu išimtinai tik iš jos pirkti visą ar didžiąją dalį jiems reikalingos produkcijos, tai laikoma piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi pagal SESV 102 straipsnį, neatsižvelgiant į tai, ar pareiga paprasčiausiai nustatyta, ar už jos laikymąsi taikomos nuolaidos. [...] Vis dėl to ši jurisprudencija turi būti patikslinta tuo atveju, kai atitinkama įmonė per administracinę procedūrą, remdamasi patvirtinančiais įrodymais, teigia, kad jos elgesys negalėjo riboti konkurencijos ir juo labiau daryti inkriminuojamą išstūmimo poveikį.“¹⁴⁵ Kaip pažymi Fernando Castillo de la Torre, kadangi Komisija gali būti priversta remtis papildomais įrodymais tuo atveju, jei ūkio subjektas bandytų paneigti prezumpciją, kas ne visada yra numatoma iš anksto, prezumpcijos praktinė nauda tam tikrais atvejais gali būti ribota. Vis dėlto, tokia prezumpcija padeda sprendimų priėmėjui galutinai nustatyti pažeidimą tais atvejais, kai tyrimas jau užbaigtas, ir pateikus papildomus įrodymus bandant įrodyti, kad atitinkamas elgesys nebuvo pajėgus sukelti išstūmimo poveikio, vis tiek reikia priimti vienokį ar kitokį sprendimą.¹⁴⁶

Trečia, atvejais, kai veiksmai neturi jokio kito tikėtino ekonominio tikslo, išskyrus konkurencijos ribojimą, preziumuojama, kad ūkio subjektas piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi ir tai priskiriama nepaslėptų apribojimų (*naked restrictions*) kategorijai. Svarbu pabrėžti,

¹⁴² „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2011 m. vasario 17 d. byloje Konkurrensverket prieš TeliaSonera Sverige AB, C-52/09, ECLI:EU:C:2011:83“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 30 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62009CJ0052>.

¹⁴³ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiavimam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

¹⁴⁴ *Ibid.*

¹⁴⁵ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2017 m. rugsėjo 6 d. byloje Intel Corp. Inc. prieš Europos Komisiją, C-413/14 P, ECLI:EU:C:2017:641“, *supra note*, 23.

¹⁴⁶ Castillo de la Torre, *supra note*, 94: 59.

kad ši prezumpcija gali būti paneigta tik išimtiniais atvejais.¹⁴⁷ Nepaslėpti apribojimai gali apimti šiuos atvejus:

- 1) *konkurentų produkcijos blokavimas*. Dominuojantis ūkio subjektas moka savo klientams, kad šie atidėtų arba visiškai atšauktų konkurentų produkcijos tiekimą rinkai.¹⁴⁸ Taip siekiama užtikrinti, kad konkurento prekės nepasiektų vartotojų arba pasiektų juos pavėluotai.
- 2) *konkurentų produkcijos išstūmimas*. Dominuojantis ūkio subjektas sudaro susitarimą su platintojais, kad šie pakeistų konkurento produktą jo produktu, grasindamas atšaukti platintojui naudingas nuolaidas ar naudą.¹⁴⁹ ESTT praktika pagrindžia, kad dominuojančio ūkio subjekto spaudimas platintojams pakeisti konkuruojantį produktą jo pačio preke, grasinant atšaukti nuolaidas, yra aiškus ir nepaslėptas konkurentų išstūmimo mechanizmas. *Irish Sugar* byloje teismas nustatė, kad dominuojantis ūkio subjektas, užėmęs daugiau nei 80 procentų rinkos, darė tiesioginį spaudimą platintojams siūlydama supirkti likusius konkurento cukraus kiekius ir nurodė, kad sumažėjus pirkimams bus panaikintos lengvatinės nuolaidos. Teismas pabrėžė, kad net ir nedidelės apimtys gali pakenkti konkurencinei rinkos struktūrai, o produktų keitimas tokioje situacijoje pats savaime kvalifikuojamas kaip piktnaudžiavimas, nes trukdoma į rinką įžengti naujam produktui, kas netiesiogiai pakenkia vartotojams.¹⁵⁰
- 3) *konkurentų infrastruktūros gadinimas*. Dominuojantis ūkio subjektas imasi aktyvių veiksmų, trukdančių naudotis technine įranga ar infrastuktūra, kurią naudoja konkurentas.¹⁵¹ ESTT praktika rodo: „Kalbant apie veiksmus, kuriais atsisakoma suteikti prieigą prie dominuojančią padėtį užimančios įmonės savo veiklai sukurtos ir jai priklausančios infrastruktūros, [...] matyti, kad toks atsisakymas gali būti laikomas piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi, jei dėl šio atsisakymo ne tik galėjo būti pašalinta bet kokia prieigos prašančio asmens konkurencija atitinkamoje rinkoje ir jo nebuvo galima objektyviai pateisinti, bet ir jei pati infrastruktūra buvo būtina jo

¹⁴⁷ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

¹⁴⁸ *Ibid.*

¹⁴⁹ *Ibid.*

¹⁵⁰ „Europos Sąjungos Pirmosios instancijos teismo sprendimas 1999 m. spalio 7 d. byloje *Irish Sugar plc* prieš Europos Bendrijų Komisiją, T-228/97, ECLI:EU:T:1999:246“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 27 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61997TJ0228>.

¹⁵¹ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *op. cit.*

veiklai vykdyti, nes šiai infrastruktūrai nebuvo faktinės ar potencialios alternatyvos.“¹⁵²

Tuo tarpu advokatai pažymi, kad prezumpcija dėl išstumiamojo poveikio veikia labiau kaip įrodinėjimo naštos perkėlimas, laikoma, kad Komisija įvykdė jai tenkančią įrodinėjimo pareigą, nebent dominuojantis ūkio subjektas pateikia įrodymus, kad jo veiksmai negali turėti tokio poveikio. Tokiu atveju Komisija gali bandyti įrodyti, kad dominuojančio ūkio subjekto įrodymai nėra pakankami paneigti prezumpcija ar pateikti savo įrodymus, rodančius, kad nagrinėjami veiksmai iš tiesų gali turėti išstūmimo poveikį.¹⁵³ D. Auer ir L. Radic kritiškai vertina nepaslėptų apribojimų įtraukimą į gairių projektą. Jų nuomone egzistuoja skirtingos žalos teorijos, o siekiant nustatyti, ar konkretus elgesys gali riboti konkurenciją, gali būti reikšmingi skirtingi įrodymai. Dėl to, 2024 m. Komisijos gairių projekte įtvirtinta pareiga atsakovams dėl tam tikrų elgesio formų įrodyti, kad jų veiksmai negalėjo turėti išstumiamojo poveikio yra klaidinga.¹⁵⁴

Be to, 2024 m. Komisijos gairių projekte aptarta pirmenybės teikimo sau piktnaudžiavimo rūšis, kuri ankstesnėse gairėse nebuvo minėta. Projekte nurodoma, kad pirmenybės teikimas sau yra situacija, kai dominuojantis ūkio subjektas savo produktams aktyviai taiko lengvatinį režimą, pagrinde naudojant su kainodara nesusijusias priemones, tuo tarpu, konkurentų produktams toks lengvatinis režimas netaikomas. Pažymima, kad: „Visų pirma pirmenybės teikimas sau gali būti laikytinas piktnaudžiavimu, kai dominuojanti įmonė pasinaudoja savo dominuojančia padėtimi tam tikroje rinkoje (sverto poveikį daranti rinka), kad įgytų pranašumą susijusioje rinkoje (rinka, kuriai daromas sverto poveikis), taikydamą lengvatinį režimą. Šios dvi rinkos gali būti susijusios įvairiais būdais, pavyzdžiui, jei jos yra vertikalios susijusios, jeigu dominuojančios įmonės konkurentai rinkoje, kuriai daroma sverto poveikis, yra esami arba potencialūs naudotojai sverto poveikį darančioje rinkoje arba jei abi rinkos priklauso tai pačiai vertės grandinei.“¹⁵⁵ Kaip pažymi Pablo Ibáñez Colomo, pirmenybės teikimas sau dažnai yra neatsiejamai susijęs su konkurencinę naudą kuriančią produktų ir paslaugų integracija ir negali būti atskirtas. Dėl šios priežasties, ginčijant pirmenybės teikimą sau neretai faktiškai ginčijamas pats produkto dizainas ar ūkio subjekto verslo modelis.¹⁵⁶ Vienas iš pirmenybės teikimo sau pavyzdžių Teisingumo Teismo

¹⁵² „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2023 m. sausio 12 d. byloje AB „Lietuvos geležinkeliai“ prieš Europos Komisiją, C-42/21 P, ECLI:EU:C:2023:12“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 27 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62021CJ0042>.

¹⁵³ „A more workable approach to exclusionary abuses of dominance? Unpacking the Commission’s new draft Guidelines“, Macfarlanes LLP, žiūrėta 2025 m. lapkričio 13 d., <https://www.macfarlanes.com/what-we-think/102eli5/a-more-workable-approach-to-exclusionary-abuses-of-dominance-unpacking-the-commission-s-new-draft-guidelines-102jkn/>.

¹⁵⁴ Auer, Dirk, ir Lazar Radic, „The Commission’s Art.102 TFEU Guidelines: Consolidation or Creation?“, *European Competition Journal*, (2025): 1–21, <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.1080/17441056.2025.2511419>.

¹⁵⁵ „Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“, *supra note*, 21.

¹⁵⁶ Ibáñez Colomo, Pablo, „Self-Preferencing: Yet Another Epithet in Need of Limiting Principles.“ *SSRN Electronic Journal*, žiūrėta 2025 m. gruodžio 3 d., https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3654083.

praktikoje: „[...] nagrinėjami veiksmai yra savarankiška piktnaudžiavimo sverto poveikiu forma, kuri [...] apima „aktyvius“ veiksmus, pasireiškiančius pozityviais diskriminavimo veiksmais vertinant *Google* prekių palyginimo paslaugos rezultatus, išskiriamus jos bendrųjų rezultatų tinklalapiuose, ir konkurentų prekių palyginimo rezultatus, kuriuos linkstama nukelti į blogesnę padėtį.“¹⁵⁷ Autorės nuomone, pirmenybės teikimo sau atvejai turėtų būti vertinami itin atsargiai, atsižvelgiant į tai, kad jie gali reikšti ne tik galimą konkurencijos pažeidimą, bet ir normalų ūkio subjektų konkuravimą. Ūkio subjektai natūraliai siekia pirmenybę suteikti būtent savo produktams ar paslaugoms, tai gali būti tiesioginis geresnės integracijos rezultatas. Vis dėlto, kai tai daro ūkio subjektas, kuris užima dominuojančią padėtį atitinkamoje rinkoje, tai gali kelti riziką sąžiningai konkurencijai.

Apie SESV 102 straipsnio elgesio 2024 m. Komisijos gairių projektą pasisakė ne vienas teisininkas ar ekspertas, pavyzdžiui, advokatų kontora „*Slaughter and May*“ išreiškė kritiką dėl selektyviai apibendrinamos teismų praktikos, ignoruojamo „vienodai efektyvaus konkurento“ testo ir beveik nepaliesto diskriminacijos principo.¹⁵⁸ „*Crowell*“ kontora pasisakė, jog didesnis pasitikėjimas prezumpcijomis gali kelti grėsmę, ypač jei praktikoje Komisija plačiai interpretuos, kokie veiksmai patenka į prezumpcijos taikymo sritis, kurios gairėse nėra aiškiai apibrėžtos.¹⁵⁹ Nors gairių projekto iniciatyva dažniausiai vertinama palankiai kaip siekis padidinti teisinį aiškumą ir efektyvumą, ekspertai pažymi, kad yra vietos tobulėjimui. Pavyzdžiui, siūloma aiškiau apibrėžti pranašumais grindžiamos konkurencijos sąvoką per vartotojų gerovės prizmę, įtraukti žalos teoriją (*theory of harm*) bei užtikrinti, kad prezumpcijų taikymas nepažeistų teisės į gynybą ir neprieštarautų ESTT praktikai.¹⁶⁰

Apibendrinant, 2024 m. Komisijos gairių projektas nustato dviejų žingsnių vertinimo sistemą. Pirmiausia tikrinama, ar dominuojančio ūkio subjekto elgesys nukrypsta nuo pranašumais grindžiamos konkurencijos, o nustačius tokį nukrypimą, vertinama, ar elgesys gali sukelti išstumiamąjį poveikį. Tam vertinimui projekte išskiriamos skirtingos elgesio kategorijos, nuo tokio, kuriam būtina įrodyti gebėjimą daryti išstumiamąjį poveikį, iki elgesio, kuriam taikomo prezumpcijos ir galiausiai iki nepaslėptų apribojimų. Taip pat apibrėžiama pirmenybės teikimo sau piktnaudžiavimo forma.

¹⁵⁷ „Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimas 2021 m. lapkričio 10 d. byloje Google LLC, buvusi Google Inc. ir Alphabet, Inc. prieš Europos Komisiją“, T-612/17, ECLI:EU:T:2021:763, *supra note*, 31.

¹⁵⁸ „Reflections on the draft Article 102 guidelines: Bringing clarity or creating room to manoeuvre?“, *Slaughter and May*, žiūrėta 2025 m. lapkričio 12 d., <https://www.slaughterandmay.com/insights/new-insights/reflections-on-the-draft-article-102-guidelines-bringing-clarity-or-creating-room-to-manoevr/>.

¹⁵⁹ „The European Commission’s Draft Guidelines on Exclusionary Abuses: Towards Stricter Enforcement?“, *Crowell & Moring LLP*, žiūrėta 2025 m. lapkričio 12 d., <https://www.crowell.com/en/insights/client-alerts/the-european-commissions-draft-guidelines-on-exclusionary-abuses-towards-stricter-enforcement>.

¹⁶⁰ Pinar Akman, Chiara Fumagalli ir Massimo Motta, „The European Commission’s draft guidelines on exclusionary abuses: a law and economics critique and recommendations“, *Journal of European Competition Law & Practice*, 16(4), 2025, 234–243, žiūrėta 2025 m. lapkričio 12 d., <https://academic.oup.com/jeclap/article/16/4/234/8074758>.

2.3.2. Ūkio subjektų atsiliepimai į viešąją konsultaciją

Apart individualių viešai prieinamų nuomonių apie 2024 m. Komisijos gairių projektą, į 2024 m. Komisijos gairių konsultaciją atsiliepė advokatų kontoros, įmonės, organizacijos, asociacijos, fiziniai asmenys ar net tam tikrų šalių vyriausybės. Iš viso viešai prieinami 102 atsakymai.¹⁶¹ Atsižvelgiant į didelį atsiliepimų kiekį, šiame darbe bus apžvelgta tik dalis komentarų.

Pirma, „*The App Association*“ ragina Komisiją labiau suderinti projektą su ESTT formuojama praktika, kuri pabrėžia būtinybę taikyti griežtesnį, įrodymais grįstą ekonominį vertinimą. Jų nuomone, toks požiūris yra būtinas tam, kad konkurencijos taikymas būtų nuspėjamas ir pagrįstas realia ekonomine analize. Konkurencijos institucijų intervencijos rinkoje yra savaime invazinės ir gali sukelti netikėtų grandininųjų padarinių, kurie iškreipia konkurenciją ir veikia visus rinkos dalyvius, įskaitant mažus ir vidutiniu ūkio subjektus. Dėmesys realiam rinkos poveikiui ir įrodytiems pranašumams užtikrina, kad intervencijos būtų taikomos tik tada, kai galima įrodyti tikrą žalą konkurencijai ir vartotojų gerovei. Tai padeda palaikyti subalansuotą rinkos ekosistemą, kurioje tiek vartotojai, tiek ūkio subjektai gali klestėti.¹⁶² *Intel* byloje Teisingumo Teismas patvirtino, kad piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi vertinimas pagal SESV 102 str. turi būti grindžiamas ekonominiais įrodymais ir kad Komisija negali remtis vien prezumpcija ir privalo atlikti atitinkamą ekonominį vertinimą: „[...] Nors dominuojančią padėtį užimančios įmonės taikomos lojalumo nuolaidos gali būti SESV 102 straipsnio pažeidimas, tai, kad ši įmonė, remdamasi patvirtinamaisiais įrodymais, per administracinę procedūrą tvirtino, jog jos elgesys negalėjo riboti konkurencijos ir, konkrečiai kalbant, daryti išstūmimo poveikio, dėl kurio jai priekaištaujama, įpareigoja Komisiją atlikti analizę, skirtą tokios galimybės buvimui nustatyti. Tokiu atveju, kai realaus ar potencialaus konkurencijos ribojimo poveikio įrodymas vertinamas atsižvelgiant į visas reikšmingas faktines aplinkybes, Komisija turi ne tik išnagrinėti [...] įmonės dominuojančios padėties svarbą atitinkamoje rinkoje, tai, kokią rinkos dalį apėmė ginčijamos nuolaidos, šių nuolaidų suteikimo sąlygas ir tvarką, jų trukmę ir dydį, bet ir įvertinti, ar galėjo būti strategija, kuria siekta išstumti bent jau tokius pačius produktyvius kaip ši įmonė konkurentus.“¹⁶³

¹⁶¹ „Public consultation: Guidelines on exclusionary abuses of dominance“, *supra note*, 4.

¹⁶² „Feedback of ACT | The App Association (Transparency Reg. # 72029513877-54) Rue Belliard 40, 1000 Brussels, Belgium to the European Commission, DG COMP, Unit A1, regarding its Draft guidelines on exclusionary abuses of dominance“, žiūrėta 2025 m. lapkričio 18 d., https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/23fa5ffc-7ca7-468d-92f9-2542fbba529c_en?filename=2024_article_102_guidelines_replies.zip.

¹⁶³ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2023 m. gruodžio 21 d. byloje C-240/22, ECLI:EU:C:2023:1017“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 18 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62022CJ0240>.

Antra, Vokietijos ekonomikos ir klimato apsaugos ministerija remia Komisijos iniciatyvą, tačiau ragina siekti dar greitesnio, paprastesnio ir labiau prognozuojamo SESV 102 str. vykdymo, kuriame ekonominė analizė būtų naudojama tik tada, kai būtina, o tyrimai būtų užbaigiami per protingą laiką, užtikrinant realią konkurencijos apsaugą. Vis dėlto, ministerija išreiškia nuomonę, kad naujos gairės gali būti tik atspirties taškas, kadangi jos gali tik paaiškinti materialiąją teisę tiek, kiek leidžia Europos Sąjungos teismų suformuotas aiškinimo ribų laukas. Kad būtų užtikrintas veiksmingas SESV 102 straipsnio taikymas, Vokietijos ekonomikos ir klimato apsaugos ministerija ragina Komisiją imtis papildomų žingsnių. Siūloma peržiūrėti Reglamentą 1/2003, taip pat apsvarstyti teisinį modelį, leidžiantį taikyti 102 straipsnį neskiriant baudų, o tik nustatant įpareigojančias priemones, kaip tai daroma kai kuriose valstybėse narėse.¹⁶⁴ Autorė pritaria, kad atliekamų tyrimų laikas yra per ilgas, pavyzdžiui, ginčo tvarka vykdomų Komisijos procedūrų, susijusių su SESV 102 str. įgyvendinimu, vidutinė trukmė 2016-2019 m. siekė 88 mėnesius. ES konkurencijos procedūrų trukmė pailgėjo ir 2004-2007 m., tai buvo tiesiogiai susiję su Europos Komisijos perėjimu prie ekonomiškesnio požiūrio į piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi vertinimą. Su 2009 m. Komisijos gairėmis Komisija įsipareigojo atlikti išsamią, į poveikį orientuotą, dažnai kiekybinę analizę kiekvienoje byloje, įskaitant AEC testą. Šis pokytis, nuo greito, formalaus vertinimo prie sudėtingos ekonominės analizės, neišvengiamai padidino tyrimų sudėtingumą ir prailgino bendrą procedūrų trukmę, ypač atsižvelgiant į tai, kad Europos Sąjungos teismai reikalauja konkrečios ir kontekstui specifinės analizės.¹⁶⁵

Trečia, Europos Konkurencijos teisininkų asociacija (ECLA) pabrėžė, kad 2024 m. Komisijos gairių projekte Komisija kai kur interpretuoja ESTT praktiką taip, tarsi turėtų platesnę diskreciją nei teismai iš tikrųjų leidžia. Tokia išplėsta diskrecija gali didinti teisinį neapibrėžtumą ūkio subjektams, trukdyti patikimai patiems atlikti veiklos vertinimą ir gali atgrasyti nuo vartotojų gerovę didinančio elgesio vien dėl baimės, jog Komisija tokį elgesį galėtų kvalifikuoti kaip piktnaudžiavimą. ECLA taip pat ragina atsisakyti gairių projekte įvedamos prezumpcijos dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi neteisėtumo, nes tai prieštarauja nusistovėjusiai Europos Sąjungos teismų praktikai. Teisininkų asociacija pabrėžia, kad pažeidimo įrodinėjimo našta tenka Konkurencijos institucijai, kuri privalo atlikti analizę pagrįsta konkrečiais įrodymais, atsižvelgiant į visas faktines aplinkybes. Prezumpcijos įvedimas sukuria žemesnį įrodinėjimo standartą ir rizikuoja perkelti įrodinėjimo našta dominuojančiam ūkio subjektui, kas gali

¹⁶⁴ „Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action, Contribution to the Commission’s consultation on the draft Guidelines on exclusionary abuses of dominance“, žiūrėta 2025 m. lapkričio 18 d., https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/23fa5ffc-7ca7-468d-92f9-2542fbba529c_en?filename=2024_article_102_guidelines_replies.zip.

¹⁶⁵ Schweitzer, Ridder, *supra note*, 8.

prieštarauti nekaltumo prezumpcijos principui.¹⁶⁶ Teismų praktikoje nustatytas aiškus principas, kad bet koks neapibrėžtumas dėl faktų turi būti išspręstas tiriamo ūkio subjekto naudai. Pavyzdžiui, *Unilever* byloje konstatuota: „[...] kad įrodytų, jog elgesiu buvo piktnaudžiaujama, konkurencijos institucija nebūtinai turi įrodyti, kad jis iš tikrųjų turėjo antikoncepcinį poveikį. SESV 102 straipsniu siekiama nubausti už tai, kad viena ar kelios įmonės piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi vidaus rinkoje arba didelėje jos dalyje, neatsižvelgiant į tai, ar toks piktnaudžiavimas buvo sėkmingas [...]. Vadinasi, konkurencijos institucija gali konstatuoti SESV 102 straipsnio pažeidimą įrodžiusi, kad tam tikro elgesio įgyvendinimo laikotarpiu, atsižvelgus į tos bylos aplinkybes, jis galėjo riboti konkurenciją pranašumais, nepaisant to, kad jis neturėjo poveikio. Vis dėlto toks pažeidimas turi būti pagrįstas akivaizdžiais įrodymais, konstatuojančiais ne vien hipotezę, bet ir faktinį tam tikrų veiksmų galėjimą daryti tokį poveikį, o kilus abejonių dėl jų galimybės daryti tokį poveikį, ši abejonė turi veikti įmonės naudai.“¹⁶⁷

Ketvirta, itin išsamų komentarą pateikė *Google*, kuri kritiškai vertina 2024 m. Komisijos gairių projekte numatytą galimybę taikyti prezumpcijas, jog tam tikri elgesio tipai savaime sukelia išstumiamąjį poveikį, nes tai perkelia įrodinėjimo našta dominuojančiam ūkio subjektui, nors teismų praktika reikalauja, kad Komisija įrodytų elgesio gebėjimą riboti konkurenciją, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes.¹⁶⁸ Europos Sąjungos Bendrasis teismas šią poziciją patvirtino *Google (AdSense)* byloje, kurioje konstatavo, kad Komisija privalo įrodyti galimą išstūmimo poveikį, įvertindama visas reikšmingas aplinkybes ir negali remtis vien prielaidomis dėl galimo išstūmimo poveikio.¹⁶⁹ *Google* taip pat pastebėjo, kad nors naujose gairėse nurodoma, kad prieš vertinant galimą piktnaudžiavimą reikia išsiaiškinti, ar ūkio subjekto elgesys nukrypsta nuo pranašumais grindžiamos konkurencijos, tačiau šiuo metu gairių projektas daugiausia paaiškina tik tai, kas yra draudžiama, o ne kas yra leidžiama. *Google* siūlo, kad gairės aiškiai įvardytų ir leidžiamą elgesį, taip palengvinant ūkio subjektams vykdyti savarankišką savo veiksmų įsivertinimą ir leidžiant suprasti, kokie veiksmai yra teisėti, o kurie gali sukelti riziką pagal SESV 102 str.¹⁷⁰ Remiantis ESTT praktika matoma, kad ne kiekvienas išstūmimo iš rinkos poveikis yra

¹⁶⁶ „Contribution by European Competition Lawyers Association in response to the European Commission’s consultation on Draft Guidelines on the application of Article 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union to abusive exclusionary conduct by dominant undertakings“, žiūrėta 2025 m. lapkričio 18 d., https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/23fa5ffc-7ca7-468d-92f9-2542fbba529c_en?filename=2024_article_102_guidelines_replies.zip.

¹⁶⁷ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2023 m. sausio 19 d. byloje *Unilever Italia Mkt. Operations Srl* prieš *Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato*, C-680/20, ECLI:EU:C:2023:33“, *supra note*, 59.

¹⁶⁸ „European Commission Draft Guidelines on Exclusionary Abuses of Dominance: Google Response to Commission Consultation“, žiūrėta 2025 m. lapkričio 18 d., https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/23fa5ffc-7ca7-468d-92f9-2542fbba529c_en?filename=2024_article_102_guidelines_replies.zip.

¹⁶⁹ „Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimas 2022 m. sausio 26 d. byloje T-334/19, ECLI:EU:T:2022:26“, *EUR-Lex*, žiūrėta 2025 m. lapkričio 18 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62019TJ0334>.

¹⁷⁰ „European Commission Draft Guidelines on Exclusionary Abuses of Dominance: Google Response to Commission Consultation“, *op. cit.*

žalingas konkurencijai. Pranašumais grindžiama konkurencija gali lemti rinkoje esančių konkurentų, kurie yra mažiau efektyvūs kainos, kokybės ar pasiūlos atžvilgiu ir todėl mažiau patrauklūs vartotojams, pasitraukimą iš rinkos.¹⁷¹ Autorė pritaria *Google* išreikštai pozicijai, kad naujos gairės turėtų aiškiai patvirtinti tiek pat efektyvaus konkurento principo svarbą. Ūkio subjektams yra itin sunku įvertinti riziką, jei jie privalo vengti bet kokio neigiamo poveikio tiek vienodai, tiek mažiau efektyviems konkurentams. Dabartinis 2024 m. Komisijos gairių projektas susilpnina AEC principą, nes išplečia situacijas, kuriomis Komisija gali vertinti žalą mažiau efektyviems konkurentams, teigdamą, kad net ir tokie konkurentai gali daryti realų spaudimą dominuojančiam ūkio subjektui.¹⁷² Teisingumo Teismo praktika aiškiai patvirtina *Google* poziciją, pavyzdžiui, *Intel* byloje teismas nurodė, kad vertinant dominuojančio ūkio subjekto nuolaidų sistemas ir balansuojant konkurencijai palankų bei nepalankų poveikį, Komisija privalo įvertinti galimybę išstumti bent jau tokius pačius produktyvius konkurentus, pabrėždamas, jog toks suderinimas galimas tik atlikus šią analizę.¹⁷³ Taip pat svarbu, kad SESV 102 str. tikslas nėra saugoti mažiau efektyvius konkurentus, draudžiama ne užimti dominuojančią padėtį, o naudoti savo galią dirbtinai ribojant konkurenciją.¹⁷⁴

Penkta, Europos Konkurencijos Teisininkų Forumas (ECLF) išreiškė susirūpinimą, kad 2024 m. Komisijos gairių projektas pernelyg sureikšmina rinkos dalis ir faktiškai sukuria prezumpciją, kad dominuojama vien dėl ūkio subjekto dydžio, nors tiek praktikoje, tiek teismų jurisprudencijoje dominavimas vertinamas kompleksiskai, atsižvelgiant į patekimo į rinką sunkumus, pirkėjų galią, konkurentų padėtį, rinkos dinamiką ir kitus veiksnius. Vien rinkos dalys turi daug apribojimų, todėl prezumpcija, kad pasiekus 50 procentų automatiškai kyla dominavimas, supaprastina analizę ir neatitinka ekonominės realybės, ypač dinamiškose rinkose. Vietoj to ECLF siūlo aiškiai įtvirtinti, kad dominavimas paprastai mažai tikėtinas esant mažesnei nei 40 procentų rinkos daliai, nebent yra reikšmingų papildomų veiksnių, ir pateikti nuoseklesnes, sistemingas gaires, o ne vien išvardyti galimus dominavimo požymius.¹⁷⁵ Europos Komisijos praktikoje matoma, kad dominavimas negali būti vertinamas tik pagal rinkos dalį, pavyzdžiui,

¹⁷¹ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2022 m. gegužės 12 d. byloje Servizio Elettrico Nazionale SpA ir kiti prieš Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato ir kitus, C-377/20, ECLI:EU:C:2022:379“, *supra note*, 72.

¹⁷² „European Commission Draft Guidelines on Exclusionary Abuses of Dominance: Google Response to Commission Consultation“, *op. cit.*

¹⁷³ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2017 m. rugsėjo 6 d. byloje Intel Corp. Inc. prieš Europos Komisiją, C-413/14 P, ECLI:EU:C:2017:641“, *supra note*, 23.

¹⁷⁴ „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2012 m. kovo 27 d. byloje Post Danmark A/S prieš Konkurrencerådet, C-209/10, ECLI:EU:C:2012:172“, EUR-Lex, žiūrėta 2025 m. lapkričio 26 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62010CJ0209>.

¹⁷⁵ „European Competition Lawyers Forum Position Paper on the European Commission’s Draft Guidelines on Exclusionary Abuses“, žiūrėta 2025 m. lapkričio 26 d., https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/23fa5ffc-7ca7-468d-92f9-2542fba529c_en?filename=2024_article_102_guidelines_replies.zip.

nagrinėjant *Intel Corporation* prieš *Advanced Micro Devices, Inc.* byla, Komisija konstatavo, kad *Intel* nuolat turėjo labai didelę, apie 80 procentų rinkos dalį, konkrečioje procesorių rinkoje ir apie 70 procentų rinkos dalį visose nagrinėtose susijusiose rinkose per šešerių metų laikotarpį. Kadangi pripažįstama, kad labai didelės rinkos dalys, viršijančios 50 procentų, paprastai savaime rodo dominuojančią padėtį, dalys tarp 70 ir 80 procentų laikomos aiškiu dominavimo įrodymu. Vis dėlto, Komisija pabrėžė, kad šį vertinimą visada reikia patvirtinti atsižvelgiant į kontekstinius veiksnius, tokius kaip įėjimo į rinkos ir plėtros sunkumus bei pirkėjų derybinę galią.¹⁷⁶

Šešta, profesoriai Ronny Gjendemsjø ir Tore Lunde kritikuoja tai, kad 2024 m. Komisijos gairių projekte pranašumais grindžiama konkurencija įtvirtinama kaip atskira ir būtina piktnaudžiavimo sąlyga kartu su išstūmimo poveikiu. Jų teigimu, tokios dviejų savarankiškų sąlygų konstrukcijos neremia Teisingumo Teismo praktika, nes pranašumais grindžiama konkurencija nėra savarankiška piktnaudžiavimo sąlyga, ji vertinama kaip dalis bendro klausimo, ar elgesys gali sukelti išstūmimo poveikį. Autoriai perspėja, kad tokios savarankiškos sąlygos įtvirtinimas būtų ne tik nereikalingas, bet ir žalingas praktikai, nes tai suteiktų dominuojantiems ūkio subjektams strateginį instrumentą ginčiuose, apsunkintų tyrimus, padidintų institucijų išteklių poreikį ir riziką, kad realiai žalingas elgesys bus klaidingai laikomas normalia konkurencija. Jie argumentuoja, kad analizuojant gairių projektą akivaizdu, jog Komisija pati negali nuosekliai atskirti šių dviejų sąlygų, daugelyje vietų pranašumais grindžiama konkurencija apibrėžiama būtent per elgesio poveikio kriterijus, pavyzdžiui AEC principą, grobuonišką kainodarą. Todėl iš esmės neįmanoma aiškiai atskirti pranašumais grindžiamos konkurencijos nuo galimo išstūmimo poveikio, nes tai tas pats klausimas, tik formuluojamas kitaip. Trumpai tariant, autoriai rekomenduoja, kad galutinė gairių versija atsisakytų pranašumais grindžiamos konkurencijos kaip atskiros ir būtinos piktnaudžiavimo sąlygos ir traktuotų ją tik kaip vieną iš poveikio vertinimo elementų.¹⁷⁷ ESTT praktika nurodo: „Galimybė, kad tokios nuolaidos (aut. pastaba – lojalumo nuolaidos) išstums iš rinkos toki pat produktyvų kaip dominuojančią padėtį užimanti įmonė konkurentą, kuris, kaip manoma, patiria tokias pačias sąnaudas, kokias patiria ši įmonė, paprastai vertinama taikant AEC kriterijų. Nors šis kriterijus yra tik vienas iš būdų nustatyti, ar dominuojančią padėtį užimanti įmonė naudojo kitas priemones nei tos, kurios priskiriamos prie „įprastos“ konkurencijos, juo siekiama būtent įvertinti tokio pat produktyvaus konkurento, vertinamo abstrakčiai, galėjimą pakartoti dominuojančią padėtį užimančios įmonės elgesį, taigi,

¹⁷⁶ „European Commission, Commission Decision of 13 May 2009 relating to a proceeding under Article 82 of the EC Treaty and Article 54 of the EEA Agreement (COMP/C-3/37.990)“, žiūrėta 2025 m. lapkričio 26 d., https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/37990/37990_3581_18.pdf.

¹⁷⁷ Ronny Gjendemsjø ir Tore Lunde, „Feedback on the draft Guidelines on exclusionary abuses under Article 102 TFEU“, žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d., https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/23fa5ffc-7ca7-468d-92f9-2542fba529c_en?filename=2024_article_102_guidelines_replies.zip.

ar galima laikyti, kad ši elgesį apima įprasta konkurencija, t.y. pagrįsta pranašumais.“¹⁷⁸ Autorės nuomone, kaip rodo pateiktas pavyzdys, teismas praktikoje naudoja AEC testą ne tik išstumiamajam poveikiui nustatyti, bet ir tam, kad įvertintų, ar elgesys atspindi konkurenciją pranašumais. Tai iš esmės patvirtina mintį, kad šios dvi sąvokos yra neatskiriamos ir matuoja tą patį dalyką skirtingu kampu.

Septinta, tyrėjų komanda iš Heinrich Heine universiteto ir Bucerius teisės mokyklos rekomenduoja, kad Komisija skirtų ypatingą dėmesį SESV 102 straipsnio aktualumui dirbtinio intelekto (toliau – DI) kontekste. Jie pažymi, kad 2009 m. Komisijos gairėse skaitmeninių platformų problematika buvo visiškai ignoruota, todėl gairės prarado aktualumą atsiradus tokioms byloms kaip *Google*. Pripažinimas, kad reikšmingos bylos, susijusios su naujais reiškiniais, tokiais kaip DI, gali atsirasti bet kuriuo metu, padėtų išvengti šios klaidos. Galimos DI srities problemos apima prieigą prie debesijos ir duomenų ar palengvinimą vykdyti piktnaudžiavimą kitose rinkose. Siūloma DI rinką traktuoti kaip pirminę rinką ir analizuojant ją supančią ekosistemą bei galimas problemas antrinėse rinkose suformuluoti aiškias žalos teorijas ar nustatyti potencialius išstūmimo būdus įvairiose susijusiose rinkose.¹⁷⁹ Kaip nurodo Todd Davies, pridėjus dirbtinio intelekto pagrindų veikiančią funkciją prie jau esamos tam tikros platformos, tai gali reikšti, jog atitinkama platforma pradeda konkuruoti kitoje atitinkamoje rinkoje. Tais atvejais, kai dominuojantis ūkio subjektas anksčiau toje rinkoje nekonkuravo, toks elgesys gali būti laikomas įėjimu į naują rinką. Nepriklausomai nuo to, ar toks elgesys laikytinas nauju įėjimu į rinką, ar tik esamos padėties stiprinimu, jis gali būti kvalifikuojamas kaip susiejimas ar pirmenybės teikimas sau. Dominuojantys ūkio subjektai, siekiantys integruoti dirbtinio intelekto funkcijas į savo internetines paslaugas, turėtų itin atsargiai įgyvendinti tokius sprendimus, vadovaudamiesi savo specialiaja atsakomybe užtikrinti, kad konkurencija išliktų grindžiama veiklos pranašumais.¹⁸⁰ Autorės nuomone, su DI rinka susijusio potencialaus piktnaudžiavimo reglamentavimas būtų logiškas žingsnis į priekį, atsižvelgiant į technologijų tobulėjimo spartą. Kadangi galimas piktnaudžiavimas susijęs su DI yra tikėtinas, gairės turi būti iš anksto tam paruoštos.

Tyrėjų komanda taip pat mano, kad Komisija praleidžia progą į gaires įtraukti išaiškinimus apie išnaudotojišką piktnaudžiavimą, kadangi ši piktnaudžiavimo forma yra itin reikšminga, tačiau nepakankamai taikoma. Pažymima, kad išnaudotojiško piktnaudžiavimo svarba

¹⁷⁸ Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2023 m. gruodžio 21 d. byloje C-240/22, ECLI:EU:C:2023:1017“, *supra note*, 163.

¹⁷⁹ Rupperecht Podszun ir kt., „Making Article 102 TFEU Future-Proof – The Way Ahead: Comments on the European Commission’s 2024 draft ‘Guidelines on the application of Article 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union to abusive exclusionary conduct by dominant undertakings‘“, SSRN Electronic Journal, žiūrėta 2025 m. lapkričio 30 d., https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5006791.

¹⁸⁰ „Todd Davies, „Innovation or Infringement? Generative AI and the Potential for Exclusionary Abuse under Article 102 TFEU“, SSRN Electronic Journal, žiūrėta 2025 m. gruodžio 1 d., https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5375544.

matyti iš pernelyg didelių kainų problemų farmacijos sektoriuje, nacionalinių bylų dėl perteklinių kainų energetikos sektoriuje ir pan. Komisija, įtraukdama prioritetus vykdant veiksmus dėl išnaudotojiško piktnaudžiavimo atsižvelgtų į jo reikšmę ir užtikrintų nuoseklų taikymą. Be to, išnaudotojiškas piktnaudžiavimas gali būti ypač aktualus svarstant, kaip konkurencijos teisė gali prisidėti prie Darnaus vystymo tikslų įgyvendinimo, kadangi elgesys, skatinantis nelygybę, gali būti išnaudotojiškas. Panašiai kaip pernelyg didelis apmokestinimas, taip ir atvejai, kai dominuojantis ūkio subjektas siūlo tik tokias žemas supirkimo kainas, kad jos nepadengia bent jau gamybos kaštų ar neleidžia pardavėjui gauti pelno, gali būti laikomas išnaudotojišku.¹⁸¹ Autorės nuomone, naujų gairių papildymas išnaudotojiško piktnaudžiavimo analitiniu pagrindu būtų naudingas, nes leistų nuosekliau atspindėti visas SESV 102 straipsnyje numatytas piktnaudžiavimo formas ir suteiktų daugiau aiškumo dėl situacijų, kai dominuojančio ūkio subjekto veiksmai gali tiesiogiai paveikti vartotojus, nustatant nesažiningas kainas ar sąlygas. Tai taip pat prisidėtų prie nuoseklesnio ir visapusiškesnio konkurencijos teisės tikslų įgyvendinimo, ypač sektoriuose, kuriuose išnaudotojiški klausimai tampa vis aktualesni.

Autorės nuomone, naujasis 2024 m. Komisijos gairių projektas siekia padaryti SESV 102 straipsnio taikymą aiškesnį, greitesnį ir efektyvesnį. Jis gali padėti iš dalies spręsti vieną iš esminių praktinių sunkumų – ribotų išteklių ir informacijos prieinamumo problemą, kuri ypač aktuali nacionalinėms konkurencijos institucijoms, tokioms kaip Konkurencijos taryba. Gairių projekte įtvirtintos prezumpcijos, testai ir vertinimo kriterijai dėl tam tikrų elgesio formų gali sumažinti institucijoms tenkančią įrodinėjimo našta bei leisti mažinti tyrimų apimtį. Tai itin svarbu konkurencijos institucijoms, kurioms trūksta finansinių resursų ilgiems ir ekonomiškai sunkiems tyrimams. Didžioji dauguma pateiktų nuomonių ir komentarų dėl naujojo projekto palankiai vertina Komisijos iniciatyvą, kas rodo, kad aiškios SESV 102 str. taikymo gairės yra reikalingos. Vis dėlto, iš ūkio subjektų pateiktų komentarų gausos ir turinio matoma, kad dabartinį gairių projektą dar reikia tobulinti.

¹⁸¹ „Making Article 102 TFEU Future-Proof – The Way Ahead: Comments on the European Commission’s 2024 draft ‘Guidelines on the application of Article 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union to abusive exclusionary conduct by dominant undertakings‘, *supra note*, 179.

3. PIKTNAUDŽIAVIMO VERTINIMO IŠŠŪKIAI LIETUVOJE: KONKURENCIJOS TARYBOS PRAKTIKA

Konkurencijos taryba, kurios misija yra saugoti veiksmingą konkurenciją dėl vartotojų gerovės, įsteigta 1992 m. lapkričio 1 d.¹⁸² Konkurencijos įstatymo pažeidimus taryba nustato atlikdama tyrimus, kuriuos gali pradėti savo iniciatyva arba gavus pareiškimą. 2022 m. gruodžio 27 d. nutarimu Nr. 1S-136 (2022) „Dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos veiklos, atliekant Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo priežiūrą, prioriteto patvirtinimo“ patvirtino savo veiklos prioritetą – atlikti tyrimus ar kitaip įsikišti į rinkos veikimą, jei toks įsikišimas galėtų reikšmingai prisidėti prie veiksmingos konkurencijos apsaugos ir taip užtikrinti kuo didesnę vartotojų gerovę. Tuo pačiu nutarimu įtvirtinti principai, kuriais vadovaudamasi Konkurencijos taryba sprendžia klausimus dėl tyrimų tikslingumo ir apimties, vertinant ar tyrimas atitinka veiklos prioritetą. Įtvirtinti principai yra trys: įtaka veiksmingai konkurencijai ir vartotojų gerovei, strateginė reikšmė ir racionalus išteklių naudojimas. Nė vienas iš paminėtų principų neturi iš anksto nustatytos lemiamos įtakos Konkurencijos tarybos sprendimams dėl konkretaus tyrimo atlikimo, tačiau Konkurencijos tarybai gali pakakti įvertinti tyrimą pagal vieną iš principų, kad galėtų priimti sprendimą dėl tyrimo tikslingumo.¹⁸³

Nuo 2000 metų Konkurencijos taryba priėmė 129 nutarimus¹⁸⁴, susijusius su Konkurencijos įstatymo 7 str. ir (ar) SESV 102 str. Remiantis šiais skaičiais galima daryti išvadą, kad Konkurencijos taryba atlieka itin mažai tyrimų dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi. 2023 metais tai patvirtino ir tuometinis Konkurencijos tarybos pirmininkas Šarūnas Keserauskas, nurodęs, kad didelę dalį tokių tyrimų perima Europos Komisija, nes dominuojantys ūkio subjektai dažnai veikia europinėse ar pasaulinėse rinkose. Kita dalis klausimų patenka nacionalinių reguliuotojų kompetencijai. Todėl Konkurencijos tarybai paprastai lieka tik tie atvejai, kurie nepatenka į šių institucijų veiklos sritį. Be to, tokie tyrimai reikalauja labai daug išteklių, tad dėl riboto biudžeto jie dažnai net nepradedami.¹⁸⁵ Iš Lietuvos Konkurencijos tarybos nagrinėtų nutarčių nuo 2000 m. galima pastebėti, kad paskutinį kartą piktnaudžiavimas buvo konstatuotas ir pažeidimas nustatytas 2010 m. gruodžio 16 d. nutarime „Dėl AB „ORLEN LIETUVA“ veiksmų atitikties Lietuvos respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir sutarties dėl Europos

¹⁸² „LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBAI - DEŠIMT METŲ“, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 1 d., <https://kt.gov.lt/lt/naujienos/lietuvos-respublikos-konkurencijos-tarybai-desimt-metu>.

¹⁸³ „Dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos veiklos, atliekant Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo priežiūrą, prioriteto patvirtinimo“, *supra note*, 78.

¹⁸⁴ Priimtų nutarimų skaičius, paskelbtas Konkurencijos tarybos internetiniame puslapyje, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 30 d., <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/piktnaudziavimas-dominuojancia-padetimi?page=1>.

¹⁸⁵ Sniegė Balčiūnaitė, „Konkurencijos sargai rečiau tiria piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi“, Kauno diena, žiūrėta 2023 m. birželio 15 d., <https://kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/konkurencijos-sargai-reciau-tiria-piktnaudziavima-dominuojancia-padetimi-1123463>.

Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams¹⁸⁶. Tuo tarpu, pirmas kartas buvo pripažintas 2000 metais nutarimu „Dėl SP AB „Utenos šilumos tinklai“ Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 1 punkto pažeidimo“. Iš viso tokie pažeidimai nustatyti dvidešimt kartų.

Šiame skyriuje bus apžvelgta Konkurencijos tarybos praktika Lietuvoje ir vertinama, ar naujasis, ankstesniuose skyriuose aptartas 2024 m. Komisijos gairių projektas galėtų prisidėti prie aiškesnio ir efektyvesnio piktnaudžiavimo tyrimo proceso.

3.1 Atsisakymas pradėti tyrimą

Konkurencijos tarybos praktikoje tyrimų inicijavimą lemia Konkurencijos įstatymo 24 straipsnio 4 dalies 8 punkto nuostata, pagal kurią taryba gali atsisakyti pradėti tyrimą, jei pareiškime nurodytų faktinių aplinkybių tyrimas neatitinka institucijos veiklos prioritetų. Tyrimai pirmiausia atliekami tais atvejais, kai jie gali reikšmingai prisidėti prie veiksmingos konkurencijos apsaugos ir vartotojų gerovės. Galima pastebėti tendenciją, kad dažniausiai tarybos priimamas nutarimas susijęs su Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio pažeidimu, yra būtent atsisakyti pradėti tyrimą. Keletas iš nutarimuose nurodomų pagrindų atsisakyti pradėti tyrimą yra:

- *Konkurencijos tarybos kompetencijos ribos.* Tirti pareiškime nurodytas aplinkybes Konkurencijos tarybai nepriklauso, nes jie susiję su kitų nuostatų priežiūra, kuri priskirta kitai institucijai, ir nesudaro pagrindo jas vertinti pagal Konkurencijos įstatymo 7 str. pažeidimą.¹⁸⁷
- *Neracionalus išteklių naudojimas.* Tyrimas laikytinas neturinčiu strateginės reikšmės, jo atlikimas lemtų neracionalų Konkurencijos tarybos išteklių naudojimą, nes tikėtini tyrimo rezultatai gali būti pasiekti teismo sprendimu.¹⁸⁸

¹⁸⁶ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2010 m. gruodžio 16 d. nutarimas „Dėl AB „ORLEN LIETUVA“ veiksmų atitikties Lietuvos respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. liepos 15 d., <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-ab-orlen-lietuva-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-ir-sutarties-del-europos-sajungos-veikimo-102-straipsnio-reikalavimams>.

¹⁸⁷ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2003 m. rugsėjo 25 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl TEO LT, AB veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 15 d., <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-atsiakymo-pradeti-tyrima-pagal-uab-tele2-fiksuotas-rysys-pareiskima>;

„Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2009 m. balandžio 2 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl TEO LT, AB veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 16 d., <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-atsiakymo-pradeti-tyrima-del-teo-lt-ab-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams>.

¹⁸⁸ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2014 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl UAB „SAURIDA“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimams““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d., https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/14067_imp_7ec945758df5458bbe921ec8d3178eed.pdf;

„Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2013 m. liepos 17 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl AB LIETUVOS PAŠTAS veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimams““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d., <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-atsiakymo-pradeti-tyrima-del-akcines>

- *Tirtinų aplinkybių pasikeitimas.* Pradėtas tyrimas ir tyrimo rezultatai negalėtų reikšmingai pakeisti konkurencijos sąlygų rinkoje, nes nagrinėtinos aplinkybės šiuo metu jau yra pakeistos.¹⁸⁹
- *Įrodymų trūkumas.* Pareiškėjas nepateikė prašytų duomenų, kurie leistų įtarti, kad ūkio subjektas pažeidė Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimus.¹⁹⁰
- *Dominavimo požymių nebuvimas.* Nesant duomenų, leidžiančių įtarti galimą ūkio subjekto dominavimą, nėra pagrindo pradėti tyrimą dėl galimo piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi.¹⁹¹
- *Įtarimo dėl pažeidimo nepagrįstumas.* Ūkio subjekto veiksmai nesudaro pakankamo pagrindo pagrįstai įtarti pažeidimą.¹⁹² Įvertinus pareiškėjo nurodytus faktus ir nustačius, kad jie yra leistini nepriklausomai nuo ūkio subjekto užimamos padėties atitinkamoje rinkoje, nėra būtinybės atlikti detalesnio atitinkamos rinkos ir ūkio subjektų padėties joje vertinimo.¹⁹³

Apibendrinant, pagrindinės atsisakymo pradėti tyrimą priežastys gali būti pažeidimą pagrindžiančių duomenų trūkumas, tapačių bylos aplinkybių nagrinėjimas teisme, dominuojančią padėtį pagrindžiančių duomenų trūkumas, reikšmingų nagrinėtinų aplinkybių pasikeitimas ar kreipimasis dėl aplinkybių, nepriskirtų Konkurencijos tarybos kompetencijai. Kaip yra pažymėjusi Konkurencijos taryba, norint, kad tyrimas būtų pradėtas, būtina pateikti informaciją ir duomenis, kurie sudarytų pakankamą pagrindą įtarti Konkurencijos įstatymo nuostatų pažeidimą.¹⁹⁴

[bendroves-lietuvos-pastas-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-7-straipsnio-reikalavimams.](#)

¹⁸⁹ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2012 m. liepos 30 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl LIETUVOS AUTORŲ TEISIŲ GYNIMO ASOCIACIJOS AGENTŪROS veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimams“, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 15 d., https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/14032_imp_2841df9a46d38e6e6df7baa5ae499a13.pdf.

¹⁹⁰ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl AB „LIETUVOS TELEKOMAS“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams“, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d., <https://kt.gov.lt/dokumentai/del-atsisakymo-pradeti-tyrima-del-ab-lietuvos-telekomas-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams>.

¹⁹¹ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2009 m. kovo 19 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl UAB „MEDIPRESA“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams“, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 15 d., <https://kt.gov.lt/dokumentai/del-atsisakymo-pradeti-tyrima-del-uab-medipresa-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams>.

¹⁹² „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2009 m. balandžio 23 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl AB „LIETUVOS DUJOS“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams“, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 15 d., <https://82.135.132.195/lt/dokumentai/del-atsisakymo-pradeti-tyrima-del-akcines-bendroves-lietuvos-dujos-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams>.

¹⁹³ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2009 m. liepos 2 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl UAB „TEZ TOUR“ IR UAB „NOVATURAS“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams“, kt.gov, žiūrėta rugpjūčio 13 d., <https://kt.gov.lt/dokumentai/del-atsisakymo-pradeti-tyrima-del-uab-tez-tour-ir-uab-novaturas-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams>.

¹⁹⁴ *Ibid.*

Praktikoje tai reiškia, kad įrodinėjimo pareiga, siekiant, kad tyrimas būtų pradėtas, tenka pareiškėjui.

Naujausias atsisakymas pradėti tyrimą priimtas 2025 m. birželio 25 d. Konkurencijos taryba išnagrinėjo pareiškimą dėl galimo AB „Orlen Lietuva“ piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi tiek automobilių suskystintų naftos dujų (SND), tiek dyzelino tiekimo srityse. Pareiškėjas teigė, kad bendrovė nepagrįstai riboja SND tiekimą ir sudaro diskriminacines sąlygas, ypač susijusias su eksportu į Ukrainą, taip pat riboja prieigą prie dyzelino be biopriedų. Įvertinus surinktą informaciją, Konkurencijos taryba nustatė, kad SND tiekimo apribojimai taikomi visiems klientams, jie grindžiami istoriniais pirkimų kiekiais, o dalį papildomo kiekio pareiškėjas įsigijo SPOT (vienkartinio degalų įsigijimo) sutarčių pagrindu. Nebuvo nustatyta, kad tariami ribojimai darė poveikį pareiškėjo veiklai Lietuvoje ar galėjo lemti jo eliminavimą iš rinkos. Dėl dyzelino tiekimo taip pat nenustatyta aplinkybių, rodančių tiesioginį poveikį konkurencijai Lietuvoje, pareiškėjas turėjo galimybę įsigyti produktą kitais būdais, jo sutaupymai būtų buvę minimalūs, o tariami kokybės ar tiekimo ribojimai nepasitvirtino. Taryba taip pat pažymėjo, kad dalis pareiškėjo teiginių yra prieštaringi arba susiję su užsienio rinkomis, kurioms Konkurencijos įstatymas netaikomas. Įvertinusi tyrimo prioritetus ir racionalaus išteklių naudojimo principą, Konkurencijos taryba nusprendė atsisakyti pradėti tyrimą.¹⁹⁵

Autorės nuomone, konkurencijos teisės taikymo praktikoje neretai iškyla situacijų, kai pareiškėjų nurodytos aplinkybės savaime nesudaro pagrindo pradėti išsamų tyrimą, ypač jei jos nėra tiesiogiai susijusios su konkurencijos ribojimu nacionalinėje rinkoje ar nėra pagrįstos objektyviais duomenimis. Piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi vertinimas reikalauja aiškių įrodymų apie galimą poveikį konkurentų galimybėms veikti rinkoje ar vartotojų padėčiai, todėl institucijos privalo atsakingai įvertinti tiek faktinius duomenis, tiek tyrimo prioritetus ir racionalų išteklių panaudojimą. Kai pateikta informacija neatskleidžia tiesioginio poveikio konkurencijos procesui arba galimi padariniai yra labai riboti, sprendimas nepradėti tyrimo gali būti pagrįstas, nes užtikrina, kad institucijos resursai būtų nukreipti į didžiausią konkurencinę reikšmę turinčias situacijas.

Kaip nurodo Konkurencijos įstatymo 16 str. 1 d., ūkio subjektas, kurio teisėti interesai pažeidžiami nesąžiningos konkurencijos veiksmais, turi teisę kreiptis į teismą su ieškiniu dėl neteisėtų veiksmų nutraukimo ar padarytos žalos atlyginimo.¹⁹⁶ Pažymėtina, jog Konkurencijos taryba yra nurodžiusi, jog vykdant Konkurencijos įstatymo priežiūrą, tikslas yra apsaugoti viešąjį

¹⁹⁵ „Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2025 m. birželio 25 d. nutarimas „Atsisakyti pradėti tyrimą dėl akcinės bendrovės „ORLEN Lietuva“ veiksmų, susijusių su automobilių suskystintų naftos dujų ir dyzelino tiekimu, atitiktis Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 7 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams“, kt.gov., žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d., <https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/2025-06/772950476d13f207050dea2fa5721f69d139f8dfd0713fb0205ed8ccde0701ad.pdf>.

¹⁹⁶ „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas“, *supra note*, 2.

interesą ir sąžiningą konkurencijos laisvę, o ne ginti ir atkurti dėl nesąžiningos konkurencijos pažeistas pavienių ūkio subjektų ar vartotojų teises.¹⁹⁷

Pareiškėjo pateikiami įrodymai dėl Konkurencijos įstatymo pažeidimų turi būti konkretūs, pagrįsti ne prielaidomis, o faktais. Vis dėlto, Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika rodo, kad iš pareiškėjo nėra reikalaujama pateikti visų įmanomų tyrimui reikalingų dokumentų ar duomenų, o tik tuos, kurie leistų įtarti galimai padarytą Konkurencijos įstatymo pažeidimą.¹⁹⁸ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos bylose dėl sankcijų už konkurencijos teisės pažeidimus taikymo apibendrinime taip pat nurodyta: „[...] sprendžiant klausimą dėl tyrimo pradėjimo, šiame etape neturėtų būti vertinama, ar iš tikrųjų ir kokiais veiksmais buvo pažeistas ar nepažeistas Konkurencijos įstatymas. Tyrimui pradėti pakanka nustatyti įtarimą apie galimą įstatymo pažeidimą. Todėl, kaip išaiškinta kitose Vyriausiojo administracinio teismo nagrinėtose bylose, Konkurencijos tarybos išvados dėl pagrįstų įtarimų esant įstatymo pažeidimui trūkumo turėtų būti paremtos pakankamai išsamiai atliktu konkrečios situacijos aplinkybių tyrimu. Atsisakant pradėti tyrimą, negali būti apsiribojama pavienių faktinių aplinkybių įvertinimu ir / ar pernelyg abstraktaus pobūdžio argumentų nurodymu. Vertinimo dėl galimybės pradėti pažeidimo tyrimą ribos, nustatytinų aplinkybių apimtis turėtų priklausyti nuo skundžiamo Konkurencijos įstatymo pažeidimo ypatumų. Asmenims pateikus pareiškimą dėl konkurenciją ribojančių veiksmų tyrimo, kaip minėta, Konkurencijos taryba kiekvienu atveju turi atlikti išsamų, visapusišką, objektyvų pareiškimo tyrimą. Atvejai, kai atsisakoma pradėti tyrimą, paprastai turėtų būti tokie, kai nėra gauta jokių duomenų, leidžiančių pagrįstai įtarti įstatymo pažeidimą.“¹⁹⁹ Taigi, tyrimas turi būti pradedamas, jei egzistuoja bent pagrįstas įtarimas dėl pažeidimo, todėl Konkurencijos taryba prieš atsisakydama jį pradėti privalo atlikti išsamų, visapusišką ir objektyvų pareiškimo įvertinimą, o atsisakymas galimas tik tada, kai nėra jokių duomenų, leidžiančių pagrįstai įtarti įstatymo pažeidimą.

Atsižvelgiant į anksčiau išdėstyta, galima daryti išvadą, kad kiekvienas atsisakymas pradėti tyrimą yra vertinamas individualiai, atsižvelgiant į konkrečias aplinkybes. Vis dėlto, kaip pažymėta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos bylose dėl sankcijų už konkurencijos teisės pažeidimus taikymo apibendrinime, dauguma atvejų atsisakoma pradėti tyrimą remiantis Konkurencijos įstatymo 24 str. 4 d. 2p. ir 7 p., dėl to, jog pareiškime nurodyti

¹⁹⁷ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2012 m. liepos 30 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl AB LIETUVOS PAŠTO veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 ir 15 straipsnių reikalavimams““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 15 d., https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/14033_imp_04357dfd28847649c72c6f6018f935fd.pdf.

¹⁹⁸ „Lietuvos Vyriausiojo Administracinio teismo 2012 m. balandžio 20 d. nutarimas byloje A858-1274/2012“, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/teismo-sprendimas/id.262>.

¹⁹⁹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos bylose dėl sankcijų už konkurencijos teisės pažeidimus taikymo apibendrinimas“, *supra note*, 88: 447-448.

faktai nepriklauso Konkurencijos tarybos kompetencijai ir nėra duomenų, kurie leistų pagrįstai įtarti įstatymo pažeidimą.²⁰⁰

Autorės nuomone, naujasis 2024 m. Komisijos gairių projektas reikšmingai nepakeistų pradėtų tyrimų skaičiaus, nes pagrindinė atsisakymo pradėti tyrimus priežastis Lietuvoje yra pareiškimų turinio ir faktinių duomenų nepakankamumas. Vis dėlto, aiškesni vertinimo standartai galėtų padėti pareiškėjams geriau suformuluoti skundus, o tai tam tikrais atvejais galėtų padidinti pagrįstų tyrimų inicijavimo tikimybę.

3.2 Nutrauktas tyrimas

Nors atsisakymas pradėti tyrimą lyderiauja Konkurencijos tarybos nutarimų statistikoje, neką rečiau pasitaiko ir sprendimai nutraukti tyrimą. Tyrimai nutraukiami remiantis Konkurencijos įstatymo 38 str. 1 d. 3 p., kuris nurodo, kad išnagrinėjusi bylą Konkurencijos taryba turi teisę nutraukti bylą, jei nenustatomas įstatymo pažeidimas.²⁰¹ Prie tyrimo nutraukimo pagrindų Konkurencijos tarybos nutarimuose galima matyti:

1. Tyrimo tęsimas dėl veiksmų atitikties Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimams neatitinka Konkurencijos tarybos veiklos prioriteto.²⁰²
2. Nėra piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi sudėties.²⁰³
3. Išnagrinėjus skundžiamus veiksmus, nenustatyta, kad nagrinėtais įmonės veiksmomis galėtų būti pažeisti Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimai.²⁰⁴

²⁰⁰ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos bylose dėl sankcijų už konkurencijos teisės pažeidimus taikymo apibendrinimas“, *supra note*, 88.

²⁰¹ „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas“, *supra note*, 2.

²⁰² „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2016 m. balandžio 19 d. nutarimas „Dėl AB VAKARŲ LAIVŲ GAMYKLA veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 7 d., https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/2268_c7e7ff1bd145e11994146f9cad0727b5.pdf.

²⁰³ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2011 m. rugsėjo 15 d. nutarimas „Dėl AB „LIETUVOS GELEŽINKELIAI“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio nuostatomis tyrimo nutraukimo““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 7 d., https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/13969_imp_42f3d398084bc1b07f4fc6e6b0951587.pdf;

„Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2000 m. balandžio 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos ir JAV AB „KLAIPĖDOS NAFTA“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo NR. VIII-1099 9 straipsnio 3 punktui tyrimo nutraukimo““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 7 d., <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-lietuvos-ir-jav-ab-klaipedos-nafta-veiksmu-atitikimo-konkurencijos-istatymo-nr-viii-1099-9-straipsnio-3-punktui-tyrimo-nutraukimo>.

²⁰⁴ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2011 m. spalio 6 d. nutarimas „Dėl UAB „LITESKO“, UAB „LITESKO“ filialo „DRUSKININKŲ ŠILUMA“ ir UAB „DRUSKININKŲ DUJOS“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 7 d., https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/13971_imp_268ea1f6613ec7ff0d5f7abd655015c8.pdf.

„Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2005 m. liepos 14 d. nutarimas „Dėl LKAB „KLAIPĖDOS SMELTĖ“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 7 d., <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-lkab-klaipedos-smelte-veiksmu-atitikimo-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams-tyrimo-nutraukimo>.

4. Tyrimo metu nagrinėtos faktinės aplinkybės negali būti tiriamos Konkurencijos įstatymo pagrindu.²⁰⁵

Remiantis Konkurencijos tarybos 2022 m. kovo 29 d. nutarimu dėl UAB „Toksika“ veiksmų, galima pagrįsti Š. Keserausko mintis apie ribotus tarybos išteklius. Nors tyrimo metu buvo nustatyta, kad įmonės sutartys turėjo potencialiai ribojančių nuostatų ir galėjo turėti piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi požymių, galutinis sprendimas buvo nutraukti tyrimą. Taryba nustatė, kad tolimesnis tyrimas neatitiktų veiklos prioriteto, nes ginčytinas sąlygas bendrovė pakeitė naujoje sutartyje. Be to, buvo atsižvelgta į tai, kad Vilniaus apygardos teismas jau buvo išsprendęs dalį ginčo ir kad detalus tyrimo tęsinys pareikalautų neproporcingų žmogiškųjų bei finansinių išteklių, palyginti su tikėtinais rezultatais, neatitiktų įtakos veiksmingai konkurencijai ir vartotojų gerovei, strateginės reikšmės, o taip pat ir racionalaus išteklių panaudojimo principų.²⁰⁶ Tai parodo, kad praktikoje tyrimų nutraukimas dažnai siejamas ne tik su faktinių aplinkybių pasikeitimu, bet ir su institucijos ribotais resursais bei prioritetų vertinimu.

Kitas nutarimo nutraukti tyrimą pavyzdys rodo įrodymų, rodančių piktnaudžiavimą, svarbą. Lietuviškų degalinių sąjunga (LDS) pateikė Konkurencijos tarybai pareiškimą dėl galimo AB „Orlen Lietuva“ (Orlen) piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, teigdama, kad bendrovė, prekiaudama žymėtu dyzelinu per tarpininką, sudaro pastarajai palankesnes sąlygas nei LDS nariams. Pareiškėjas argumentavo, jog tarpininkas gauna komisinį atlyginimą ir kompensuojamas transportavimo išlaidas, kai tuo tarpu LDS nariai patiria papildomas logistikos ir sandėliavimo sąnaudas, todėl atsiduria nepalankioje padėtyje. Konkurencijos taryba apklausė žymėto dyzelino perpardavėjų rinkoje veikiančius ūkio subjektus ir nustatė, kad 70 procentų jų teigė nejautę jokios tarpininko veiklos įtakos savo veiklai ar konkurencinei aplinkai. Keli subjektai nurodė galimus neigiamus padarinius, tačiau nepateikė įrodymų, o dalies jų teiginiai prieštaravo tyrimo metu pateiktiems pardavimų duomenims. Dalis bendrovių taip pat teigė, jog tarpininkas galimai gauna palankesnes sąlygas, tačiau nepateikė duomenų apie realų neigiamą poveikį jų galimybėms konstatuoti. Įvertinus surinktą informaciją, Konkurencijos taryba nenustatė Orlen Lietuva piktnaudžiavimo veiksmų sudėties ir nutraukė tyrimą.²⁰⁷ Autorės nuomone, tai parodo vieną iš

²⁰⁵ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2004 m. sausio 8 d. nutarimas „Dėl AB „LIETUVOS TELEKOMAS“ ir UAB „OMNITEL“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsnių reikalavimus tyrimo nutraukimo““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 7 d., <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-ab-lietuvos-telekomas-ir-uab-omnitel-veiksmu-atitikimo-konkurencijos-istatymo-5-ir-9-straipsniu-reikalavimus-tyrimo-nutraukimo>;

„Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2011 m. birželio 2 d. nutarimas „Dėl TEO LT, AB veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 7 d., https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/13967_imp_77ee864cb8108b94e53d83150877c8a3.pdf.

²⁰⁶ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2022 m. kovo 29 d. nutarimas „Dėl UAB „TOKSIKA“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio ir sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 12 d., https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/5214_120f3c384326ff1e55dc2b04fb698821.pdf.

²⁰⁷ „Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2018 m. rugpjūčio 14 d. nutarimas „Dėl tyrimo dėl akcinės bendrovės „ORLEN Lietuva“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimams

didžiausių iššūkių piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi tyrimuose, kad tokiose bylose paprastai trūksta pakankamai aiškios, ekonominiiais faktais pagrįstos informacijos, leidžiančios įvertinti realų ūkio subjekto elgesio poveikį konkurencinei struktūrai. Vien subjektyvūs rinkos dalyvių vertinimai ar jų nepasitenkinimas tam tikromis sąlygomis savaime neleidžia nustatyti teisės pažeidimo. Konkurencijos institucijai būtina remtis objektyviai patikrinamais rodikliais, o kai tokie duomenys nepateikiami arba jų nepakanka, tampa sudėtinga konstatuoti piktnaudžiavimą.

Taigi, tyrimas gali būti nutraukiamas remiantis individualiomis aplinkybėmis, pavyzdžiui, jei nustatoma, kad ūkio subjektas nėra dominuojantis atitinkamoje rinkoje ir draudimas piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi jam negali būti taikomas, taip pat ir dėl priežasties, jau minėtos prieš atsakymo pradėti tyrimą atvejų - kai kreipiamasi į Konkurencijos tarybą prašant ištirti atvejus, kurie nėra priskirti jos kompetencijai. Vis dėlto, peržiūrint daugumą nutarimų, galima pastebėti, jog dažnai nustatoma, jog Konkurencijos įstatymo 7 str. pažeidimo nėra ir ūkio subjektų veiksmai yra teisėti, neribojantys konkurencijos.

Autorės nuomone, tikėtina, kad dėl naujojo 2024 m. Komisijos gairių projekto nutraukiamų tyrimų skaičius reikšmingai nesumažėtų, kadangi jis nekeičia dominuojančios padėties nustatymo slenksčių ir nepakeičia pareiškėjų pareigos pateikti pagrįstus faktus. Gairėse numatytos prezumpcijos tam tikroms elgesio formoms galėtų sumažinti nutraukiamų tyrimų skaičių tais atvejais, kai tyrimai nutraukiami dėl nepakankamo išstumiamojo poveikio įrodymo, tačiau jos neturės įtakos nutraukimams, susijusiems su dominavimu ar piktnaudžiavimo nebuvimu.

3.3 Nutrauktas tyrimas priėmus įsipareigojimus

Kaip atskira nutraukto tyrimo rūšis išskiriami atvejai, kai ūkio subjektas prisiima įsipareigojimus nutraukti veiklą, kuria galimai piktnaudžiaujama dominuojančia padėtimi. Konkurencijos tarybos viešai skelbiamais duomenimis, tokie nutarimai buvo priimti septynis kartus.²⁰⁸

Paskutinį kartą toks nutarimas priimtas 2019 m. liepos 19 d. nutarime „Dėl Akcinės Bendrovės Lietuvos Pašto veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo“. Šiuo atveju Konkurencijos taryba vertino, ar AB „Lietuvos paštas“, turėdama dominuojančią padėtį rinkoje, taikydama naują zoniinę kainodarą

nutraukimo““, kt.gov., žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d., https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/3543_c514a0b87597ce767bff48b2a102ce97.pdf.

²⁰⁸ Priimtų nutarimų skaičius, paskelbtas Konkurencijos tarybos internetiniame puslapyje, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 21 d., https://kt.gov.lt/lt/dokumentai?query=&ff=1&search=&category%5B%5D=184&status=35&filter_by=year&years=&date_from_to%5Bfrom%5D=&date_from_to%5Bto%5D=.

nepiktnaudžiavo savo padėtimi, ar jos nustatyti tarifai neapsunkino konkurentų galimybių vykdyti viešųjų pirkimų sutartis ir neatgrasė jų nuo dalyvavimo pirkimuose. AB „Lietuvos paštas“ pasiūlė prisiimti įsipareigojimus kuriais būtų pašalinta Konkurencijos tarybos tirta problema ir užtikrintos vienodos konkurencinės sąlygos rinkos dalyviams. Konkurencijos taryba įvertinusi pateiktus įsipareigojimus pripažino juos tinkamais ir pakankamais išspręsti identifikuotą problemą. Todėl tyrimas dėl galimo piktnaudžiavimo buvo nutrauktas, o įsipareigojimai patvirtinti kaip privalomi AB „Lietuvos paštas“.²⁰⁹ Nagrinėjamu atveju Konkurencijos taryba vietoj to, kad konstatuotų piktnaudžiavimo faktą ir taikytų sankcijas, pasirinko įpareigoti AB „Lietuvos pašta“ laikytis savanoriškai pasiūlytų ir prisiimtų įsipareigojimų, kuriais pašalinama konkurencijos problema. Tai rodo, kad prisiimti įsipareigojimai leidžiančia operatyviai atkurti sąžiningas konkurencijos sąlygas, kartu išvengiant ilgo ir resursų reikalaujančio tyrimo dėl pažeidimo tyrimo ir įrodinėjimo.

Dar vienas pavyzdys matomas 2018 m. birželio 12 d. nutarime. Konkurencijos taryba savo iniciatyva pradėjo tyrimą dėl AB „Swedbank“ veiksmų, kai į „Bank link“ paslaugos tiekimo sutartis buvo įtrauktos nuostatos, ribojančios ūkio subjektų galimybes „Swedbank“ klientams teikti naują mokėjimų inicijavimo paslaugą. Tyrimo metu nustatyta, kad ši paslauga tuo metu dar nebuvo reglamentuota, o standartai, kuriuose numatyti detalūs techniniai ir saugumo reikalavimai, dar nebuvo privalomai taikomi. Tyrimo metu „Swedbank“ pateikė įsipareigojimus pakeisti sutarčių sąlygas ir nebeatlikti veiksmų, keliančių įtarimų dėl Konkurencijos įstatymo 7 str. atitikties. Konkurencijos taryba įvertino, kad tokie prisiimti įsipareigojimas yra tinkami ir pakankami įtariamam pažeidimui pašalinti, o nagrinėti veiksmai nepadarė esminės žalos Konkurencijos įstatymo saugomiems interesams. Atsižvelgiant į visas aplinkybes, Konkurencijos taryba nutarė nutraukti tyrimą patvirtinant pateiktus įsipareigojimus.²¹⁰ Autorės nuomone, šis atvejis puikiai atspindi konkurencijos taikymo sudėtingumą, kai tam tikros naujai rinkoje pasirodžiusios paslaugos dar nėra reglamentuotos. Tai apsunkina procesą, nes reikia įvertinti daug skirtingų aplinkybių, dėl ko tyrimo procesas tampa ilgesnis.

Įsipareigojimų prisiėmimo tema aiškiai pasisakė ir Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas: „Sprendžiant dėl Konkurencijos įstatymo 28 straipsnio 3 dalies 2 punkte įtvirtintos sąlygos, susijusios su ūkio subjekto įsipareigojimais neatlikti neteisėtų veiksmų ar atlikti veiksmus, šalinančius įtariamą pažeidimą, turi būti atsižvelgiama į Konkurencijos įstatymo tikslą

²⁰⁹ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2019 m. liepos 19 d. nutarimas „Dėl Akcinės Bendrovės Lietuvos Pašto veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 21 d., https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/3990_795c804e84c8aed5a24902411a2b14ae.pdf.

²¹⁰ „Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2018 m. birželio 12 d. nutarimas „Dėl „Swedbank“, AB veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo““, kt.gov., žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d., https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/3464_1cb65159214d2c5ee9a4c36259567c48.pdf.

– saugoti sąžiningos konkurencijos laisvę Lietuvos Respublikoje bei Konkurencijos tarybos paskirtį prižiūrėti, kaip laikomasi Konkurencijos įstatymo. Atsižvelgiant į tai, kaip yra nurodęs Vyriausiasis administracinis teismas, nutraukdama tyrimą bei tvirtindama ūkio subjekto įsipareigojimus, Konkurencijos taryba privalo įsitikinti, kad jos sprendimu yra užtikrinama konkurencijos laisvė, t. y. problema, dėl kurios buvo pradėtas tyrimas, yra išspręsta. Konkurencijos tarybos pareiga neapima būtinybės kiekvienu atveju atlikti visapusišką analizę, nes tyrimo nutraukimas, tvirtinant ūkio subjekto įsipareigojimus, yra priemonė, pirmiausiai skirta efektyviai išspręsti kilusią problemą rinkoje, bet ne atlikti visapusišką tyrimą, pritaikant poveikio priemones. Tačiau Konkurencijos taryba yra įpareigota, prieš tvirtindama ūkio subjekto įsipareigojimus, įsitikinti, kad jie yra pakankami ir tinkami kilusiai problemai išspręsti. Pareiga išspręsti konkurencijos problemą apima būtinybę atsižvelgti ir argumentuotai pasisakyti dėl konkurencijos problemos veikiančių ūkio subjektų nuomonės, nes ši nuomonė visiškai ar iš dalies gali atspindėti ir tai, ar konkreti problema iš tiesų buvo išspręsta.²¹¹

Apibendrinant aukščiau išdėstyta, Konkurencijos taryba gali nutraukti tyrimą patvirtindama įmonės įsipareigojimus, tačiau privalo įsitikinti, kad šie įsipareigojimai realiai pašalina kilusią konkurencijos problemą. Tai reiškia, kad pagrindinis tikslas nėra visapusiškas pažeidimo tyrimas ar sankcijų taikymas, o veiksmingas konkurencijos sąlygų atkūrimas rinkoje, atsižvelgiant ir į paveiktų ūkio subjektų nuomonę.

Autorės nuomone, naujasis 2024 m. Komisijos gairių projektas neturėtų jokios realios įtakos tam, kiek tyrimų Lietuvoje būtų nutraukiama prisiėmus įsipareigojimus, nes ši procedūra priklauso nuo ūkio subjektų strateginių sprendimų, o ne nuo vertinimo kriterijų, kuriuos naujosios gairės tikslina.

3.4 Papildomas tyrimas

Kaip įtvirtinta Konkurencijos įstatymo 30 str. 1 d. 4 p., Konkurencijos taryba turi teisę gražinti bylą papildomam tyrimui atlikti. Praktikoje tokių atvejų pasitaiko itin retai, viešai prieinamais Konkurencijos tarybos internetinės svetainės duomenimis, tokių atvejų buvo tik keturi.²¹² Naujausias nutarimas gražinti bylą papildomam tyrimui atlikti priimtas 2011 m. birželio 23 d., kuriame Šarūno Keserausko išsakytas argumentas dėl didelių tyrimų sąnaudų atsispindi ir pačios Konkurencijos tarybos praktikoje. Šiuo atveju, nagrinėjus „Viasat AS“ ir „Viasat World

²¹¹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos bylose dėl sankcijų už konkurencijos teisės pažeidimus taikymo apibendrinimas“, *supra note*, 88: 463-465.

²¹² Priimtų nutarimų skaičius, paskelbtas Konkurencijos tarybos internetiniame puslapyje, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 12 d., https://kt.gov.lt/lt/dokumentai?query=&ff=1&search=&category%5B%5D=184&status=22&filter_by=year&years=&date_from_to%5Bfrom%5D=&date_from_to%5Bto%5D=.

Limited“ veiksmus, Konkurencijos taryba pripažino, kad tam tikrose dalyse nėra pažeidimo sudėties, todėl bylos dalis buvo nutraukta. Tuo tarpu, vertinant „Viasat Sport Baltic“ kanalo platinimo sąlygas, konstatuota, kad surinktų duomenų nepakanka galutinei išvadai padaryti, todėl byla toje dalyje buvo grąžinta papildomam tyrimui atlikti.²¹³ Tai parodo, kad bylose dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi nustatymo surinkti visapusiškus įrodymus yra itin sudėtinga ir reikalauja papildomų resursų, o tai neretai tampa priežastimi, kodėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi atvejai Lietuvoje nustatomi retai.

Kitas pavyzdys apima bylos grąžinimą papildomam tyrimui naujų aplinkybių kontekste. Konkurencijos taryba, išnagrinėjusi pareiškimą dėl galimo UAB „Vilniaus energija“ piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi komunikacinių tunelių nuomos rinkoje, atliko išsamų tyrimą, kurio metu buvo surinkta informacija iš ūkio subjekto, savivaldybės bei kitų rinkos dalyvių, analizuotos taikomos nuomos metodikos ir tarifai. Tyrimo metu nustatyta, kad „Vilniaus energija“ užima dominuojančią padėtį komunikacinių tunelių nuomos rinkoje ir taikė tarifus, apskaičiuotus remiantis ankstesniais, nuo metodikos reikalavimų nukrypstančiais skaičiavimais, taip pat galimai netinkamai skaičiavo mokestį pagal kabelių, o ne tunelių ilgį. Bylos nagrinėjimo metu paaiškėjo naujų aplinkybių, susijusių su tyrimo laikotarpio apimtimi ir skirtingų tarifų taikymo teisiniu pagrindu, kurios nebuvo pakankamai iširtos. Dėl šių priežasčių Konkurencijos taryba nusprendė grąžinti bylą papildomam tyrimui, siekdama visapusiškai įvertinti aplinkybes, galinčias turėti esminės reikšmės galutiniam sprendimui.²¹⁴

Autorės nuomone, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi tyrimuose gali kilti sunkumų, susijusių su išsamios ir patikimos faktinės informacijos surinkimu bei jos teisiniu vertinimu. Tokie tyrimai paprastai reikalauja ne tik aiškių ekonominių duomenų apie taikytas sąlygas ar kainodarą, bet ir tiksliai nustatytų rinkos aplinkybių, leidžiančių nustatyti neigiamą elgesio poveikį konkurencijai. Kai faktinės aplinkybės nėra iki galo iširtos, konkurencijos institucijai tampa sudėtinga padaryti pagrįstas išvadas dėl pažeidimo buvimo. Dėl to kyla būtinybė papildomai aiškintis faktus arba atlikti pakartotinį tyrimą, siekiant užtikrinti, kad galutinis sprendimas būtų tiek teisiškai pagrįstas, tiek faktiškai tikslus.

²¹³ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2011 m. birželio 23 d. nutarimas „Dėl bendrovių, teikiančių daugiakanalės abonentinės televizijos ir su tuo susijusias paslaugas, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio reikalavimams bei dėl Viasat AS ir Viasat World Limited veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams““, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 20 d., https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/2221_11ca146ff100823fc2d5b3b3a424079e.pdf.

²¹⁴ „Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2007 m. vasario 15 d. nutarimas „Dėl UAB Vilniaus energija veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams““, kt.gov., žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-uab-vilniaus-energija-veiksmu-atitikties-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams>.

Svarbu paminėti, kad gražinti bylą papildomam tyrimui atlikti gali ne tik Konkurencijos taryba, bet ir teismas, išnagrinėjęs skundą dėl Konkurencijos tarybos nutarimo, kaip įtvirtinta Konkurencijos įstatymo 34 str. 2 p.²¹⁵ Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas yra išaiškinęs, jog teismui nėra numatyta galimybė įpareigoti Konkurencijos tarybą atlikti naują tyrimą, tačiau teismas yra įgaliotas gražinti bylą šiai institucijai atlikti papildomam tyrimui.²¹⁶ Taip pat svarbu, kad nacionaliniai teismai privalo laikytis įsipareigojimų pagal Europos Sąjungos teisę, kuri riboja jų procesinę autonomiją ir užtikrina, kad Europos Sąjungos konkurencijos teisės įgyvendinimas būtų suderintas.²¹⁷

Kaip nurodyta Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos bylose dėl sankcijų už konkurencijos teisės pažeidimus taikymo apibendrinime: „Taigi teismo teisė pavesti pakartotinai institucijai atlikti tyrimą ar išnagrinėti skundą nėra absoliuti ir pripažintina tik tais atvejais, kai egzistuoja objektyvi būtinybė naujai atlikti tam tikrus viešojo administravimo subjekto kompetencijai priskirtus veiksmus, kuriais turėtų būti pašalintos teisiškai reikšmingos aplinkybės, kliudančios priimti pagrįstą sprendimą dėl kilusio ginčo. Tokia būtinybė įrodymų vertinimo aspektu paprastai egzistuoja tuomet, kai neatitinkamai tarp byloje surinktų ir institucijos vertintų įrodymų gali būti pašalinti tik pastarajai atliekant naujus veiksmus – surenkant papildomų įrodymų, ištiriant nenagrinėtas faktines aplinkybes, įrodymus ir pan. Tačiau bet kuriuo atveju teismas privalo pats nešališkai įvertinti jam pateiktus įrodymus, pasisakyti dėl jų įrodomosios galios ir reikšmės. Tik teismui atlikus šių įrodymų vertinimą ir jo pagrindu išsprendus bylą iš esmės, atsiranda prielaidos priimti teisėtą ir pagrįstą sprendimą dėl iškeltos ginčo – pareiškėjo skundą atmesti ar jį tenkinti ir ginčijamus sprendimus panaikinti, taip pat šiuos sprendimus pakeisti arba išimtiniais atvejais gražinti bylą papildomam tyrimui atlikti.“²¹⁸ Svarbu pabrėžti, jog Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikoje įtvirtinta, jog administracinis teismas turi pareigą būti aktyvus, dėl to įprastais atvejais neturėtų įpareigoti atitinkamų institucijų, pavyzdžiui Konkurencijos tarybos, iš naujo atlikti tyrimo ar išnagrinėti skundo, kai byla gali būti teisingai ir iš esmės išnagrinėta administraciniame teisme. Taigi administracinis teismas tokiu atveju turėtų kruopščiai ir visapusiškai įvertinti byloje surinktus įrodymus be neproporcingų ir neadekvačių

²¹⁵ „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas“, *supra note*, 2.

²¹⁶ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. birželio 21 d. nutarimas „Dėl pieno supirkimo ir perdirstimo veikla užsiimančių ūkio subjektų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams““, kt.gov, žiūrėta 2025 rugsėjo 20 d., <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/teismo-sprendimas/id.269>.

²¹⁷ Weck, Thomas, „Making Your Case under Art. 101, 102 TFEU: The Evidence Standards in Competition Law Appeals and Cartel Damage Proceedings.“ *European Competition Journal*, December 13, (2024): 1–23, <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.1080/17441056.2024.2440230>.

²¹⁸ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos bylose dėl sankcijų už konkurencijos teisės pažeidimus taikymo apibendrinimas“, *supra note*, 88.

situacijai procesinių priemonių (įvertinant ir poreikį bylas nagrinėti operatyviai, taip pat užtikrinti teisę būti išklaustytu) surinkus tam tikrus papildomus duomenis ar įrodymus.²¹⁹

Apibendrinant galima teigti, jog bylos grąžinimas papildomam tyrimui atlikti pasitaiko retai, kadangi turi būti realus pagrindas įtarti, jog surinktos ne visos svarbios faktinės aplinkybės, jog būtų įmanoma priimti pagrįstą sprendimą dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi pažeidimo. Tokį nutarimą gali priimti tiek Konkurencijos taryba, tiek teismai, kaip įtvirtinta Konkurencijos įstatyme. Pagal mažą šių nutarimų skaičių galima daryti prielaidą, jog Konkurencijos taryba nėra linkusi grąžinti bylą papildomam tyrimui atlikti dėl ribotų išteklių.

Autorės nuomone, naujųjų 2024 m. Komisijos gairių prezumpcijos ir aiškūs vertinimo kriterijai gali sumažinti bylų grąžinimo papildomam tyrimui poreikį, nes sumažėja įrodymų rinkimo apimtis, aiškiau apibrėžtos vertinimo ribos ir mažiau tikėtina, kad teismas pripažins, kad tyrimas atliktas nepakankamai išsamiai.

3.5 Nustatytas pažeidimas

Kaip minėta aukščiau, Konkurencijos taryba nustato pažeidimą dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi itin retai, remiantis viešai prieinama priimtų nutarimų informacija, tokie nutarimai priimti tik 20 kartų.²²⁰ Tais retais atvejais, kai nustatomas piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi, svarbu atkreipti dėmesį, kaip jos sprendimai vertinami teismuose. Pažeidimo nustatymo faktas dar neužtikrina to, kad sprendimas liks nepakeistas, ūkio subjektai dažniausiai nutarimus skundžia, todėl bylas nagrinėjantys teismai gali kai kurias nutarimo dalis panaikinti. Tai rodo, kad net ir surinkus pakankamai įrodymų, piktnaudžiavimo vertinimas išlieka sudėtingas ir priklauso atlikto tyrimo kokybės ir teismų pozicijos.

Paskutinį kartą pažeidimas nustatytas 2010 m. gruodžio 16 d. nutarimu „Dėl AB „Orlen Lietuva“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams“. Nagrinėjant AB „Orlen Lietuva“ atvejį, Konkurencijos taryba nustatė kelis piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi atvejus, tarp jų, diskriminacinę kainodarą, lojalumo sąlygų taikymą pirkėjams bei kitus ribojimus.²²¹ Ūkio subjektas sprendimą apskundė, tačiau Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas nustatė, kad

²¹⁹ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 1 d. nutarimas „Dėl AB „CITY SERVICE“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalies ir 11 straipsnio 2 dalies reikalavimams“, kt.gov, žiūrėta 2025 m. rugsėjo 20 d., <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/teismo-sprendimas/id.230>.

²²⁰ Priimtų nutarimų skaičius, paskelbtas Konkurencijos tarybos internetiniame puslapyje, kt.gov, žiūrėta 2025 m. spalio 4 d., https://kt.gov.lt/lt/dokumentai?query=&ff=1&search=&category%5B0%5D=184&status=33&filter_by=year&years=&date_from_to%5Bfrom%5D=&date_from_to%5Bto%5D=&page=2.

²²¹ „Dėl AB „ORLEN LIETUVA“ veiksmų atitikties Lietuvos respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams“, *supra note*, 186.

didžioji dalis Konkurencijos tarybos argumentų yra pagrįsti, vis dėlto, tam tikra sprendimo dalis, susijusi su pirkėjų klientų, kuriems pirkėjai galėtų parduoti prekes, ribojimu bei diskriminacinių pardavimo kainų nustatymu, buvo panaikinta dėl nepakankamo įrodymų pagrindo. Taigi, Lietuvos vyriausiasis administracinis teismas konstatavo pažeidimą, tačiau siauresne apimtimi nei Konkurencijos taryba.²²² Šis atvejis iliustruoja piktnaudžiavimo nustatymo sudėtingumą iš kitos pusės, kadangi kai kuriais atvejais tyrimai nutraukiami dėl įrodymų stokos ar ekonominių aplinkybių, tačiau net ir Konkurencijos tarybai nustačius pažeidimą, teismas gali nutarimą pakeisti iš dalies ar visai panaikinti.

Vienas iš pavyzdžių, kai teismai nutarė panaikinti Konkurencijos tarybos nutarimą, kuriame nustatytas piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi, yra 2010 m. gegužės 6 d. nutarimas „Dėl UAB „Vilniaus energija“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams“. Konkurencijos taryba teigė, kad UAB „Vilniaus energija“ piktnaudžiauja dominuojančia padėtimi, prinesdama nesąžiningas kainas už komunikacinių tunelių nuomos paslaugas. Teismas nustatė, kad nutarimas nėra pagrįstas objektyviais duomenimis, o nustatytų faktų nepakanka konstatuoti Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio 1 punkto pažeidimą.²²³ Atsižvelgiant į šį pavyzdį, autorės nuomone, esant ribotiems ištekliams, kai kurie, ypač ekonomine prasme sudėtingi tyrimai dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi, gali būti nepakankamai pagrįsti ar įrodymų gali būti surinkta per mažai, kaip nutiko byloje su UAB „Vilniaus energija“.

Tuo tarpu, paskutinį kartą piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi nustatytas ir nutarimas nepakeistas teismų, buvo 2010 m. sausio 21 d, daugiau nei prieš penkiolika metų. Tyrimas vyko dėl VĮ Tarptautinio Vilniaus oro uosto veiksmų: atsisakymo suteikti UAB „RSS MOTORS“ daugiau vietos degalų talpyklose, vietos trečiam automobiliui laikyti nesuteikimo, nepagrįstai žemų degalų kainų nustatymo. Tyrimo metu Vilniaus oro uostas pateikė duomenis apie 2007-2008 metais iš kuro talpų išduotus degalų kiekius ūkio subjektams, kuriems talpyklose skirtos kvotos, taip pat jų laikytų degalų kiekius, transporto priemonių laikymo aikštelės schemą. Tyrimo metu Konkurencijos taryba nagrinėjo Vilniaus oro uosto motyvus, dėl kurių buvo atsisakyti tenkinti pareiškėjo prašymus, pagrįstumas, nustatytos vertinimui reikšmingos aplinkybės, gauti Vilniaus oro uosto paaiškinimai, analizuojami degalų pardavimo veiklos kaštai bei iš šios veiklos gaunamos pajamos.²²⁴

²²² „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2013 m. sausio 21 d. nutarimas byloje A502-801/2013“, kt.gov, žiūrėta 2025 m. spalio 4 d., <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/teismo-sprendimas/id.245>.

²²³ „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas byloje A858-1516/2012“, kt.gov, žiūrėta 2025 m. spalio 4 d., <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/teismo-sprendimas/id.221>.

²²⁴ „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2010 m. sausio 21 d. nutarimas „Dėl Valstybės įmonės Tarptautinio Vilniaus oro uosto veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams“, kt.gov, žiūrėta 2025 m. lapkričio 28

Be anksčiau minėto Vilniaus oro uosto pažeidimo, Konkurencijos įstatymo 7 str. pažeidimas šiam ūkio subjektui buvo nustatytas ir 2009 m. lapkričio 5 d., tyrimas vyko dėl Vilniaus oro uosto atsisakymo suteikti galerijų suteikimo paslaugą atskirai nuo kitos susijusios, tačiau savarankiškos orlaivio stūmimo nuo galerijos paslaugos. Vilniaus oro uostas pažeidė Konkurencijos įstatymo 7 str., nes leido naudotis tam tikra oro uosto infrastruktūra tik tuo atveju, jei paslaugų tiekėjas papildomai pirks ir orlaivio stūmimo nuo galerijos paslaugą. Taip buvo nepagrįstai apribotos galimybės konkuruoti, o oro uostas faktiškai primetė nesažiningas paslaugų teikimo sąlygas. Tyrimo metu oro uostas bendradarbiavo, pateikė visą reikalingą ir prašomą informaciją, o neteisėtas dviejų paslaugų susiejimas buvo greitai nutrauktas, pateikiant tai patvirtinančius įrodymus. Dėl šių aplinkybių Konkurencijos taryba nors ir nustatė pažeidimą, atleido Vilniaus oro uostą nuo baudos.²²⁵

Vilniaus oro uosto primoji byla iliustruoja, kad piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi tyrimų eiga ir rezultatai didele dalimi priklauso nuo paties tiriamo subjekto bendradarbiavimo. Šiuo atveju dominuojantis subjektas pateikė visus Konkurencijos tarybos prašytus duomenis, dokumentus ir paaiškinimus, todėl institucija galėjo greičiau ir tiksliau įvertinti rinkos situaciją, nustatyti faktines aplinkybes bei atlikti būtiną ekonominę analizę. Toks bendradarbiavimas sumažina procedūrinį sudėtingumą, leidžia tiksliau nustatyti, ar nagrinėjamas elgesys turi išstūmimo pobūdžio bruožų, ir institucijai suteikia galimybę priimti pagrįstą nutarimą be nereikalingo tyrimo vilkinimo. Kartu byla atskleidžia bendresnę problemą, būdingą piktnaudžiavimo tyrimams, siekiant įvertinti, ar dominuojančio ūkio subjekto elgesys galėjo riboti konkurenciją, būtini dideli ekonominiai ištekliai. Konkurencijos tarybai teko analizuoti faktinį degalų tiekimo organizavimo Vilniaus oro uoste, įskaitant kuro talpyklose laikytų ir išduotų degalų kiekius konkreitiems ūkio subjektams, talpyklų paskirstymo principus, taip pat transporto priemonių laikymo aikštelės išdėstymą ir faktinį infrastuktūros naudojimą. Tokios aplinkybės yra būtinos siekiant nustatyti, ar egzistavo realios alternatyvos, kaip buvo paskirstomos degalų laikymo apimtys, kokie galėjo būti prieigos prie infrastruktūros apribojimai ir ar šie veiksniai galėjo lemti konkurencijos ribojimą.

Antroji byla parodo, kad kai tiriamas ūkio subjektas bendradarbiauja su konkurencijos institucija, operatyviai pateikia visą prašomą informaciją, dokumentus ir paaiškinimus, tyrimo eiga paprastai tampa greitesnė, sklandesnė ir reikalaujanti mažiau konkurencijos tarybos resursų. Toks

d., <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-valstybes-imonės-tarptautinio-vilniaus-oro-uosto-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-ir-sutarties-del-europos-sajungos-veikimo-102-straipsnio-reikalavimams>.

²²⁵ „Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos nutarimas 2009 m. lapkričio 5 d. „Dėl valstybės įmonės Tarptautinio Vilniaus oro uosto veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams““, kt.gov., žiūrėta 2025 m. gruodžio 1 d., <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-valstybes-imonės-tarptautinio-vilniaus-oro-uosto-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams>,

bendradarbiavimas leidžia institucijai tiksliau ir efektyviau nustatyti faktines aplinkybes, sumažina poreikį atlikti papildomus patikrinimus ar siųsti pakartotinus paklausimus. Taip pat, jeigu ūkio subjektas nedelsdamas nutraukia galimai antikonkurencinius veiksmus, ištaiso savo elgesį ir pateikia tai patvirtinančius įrodymus, institucija įprastai vertina tai kaip pažeidimą švelninantį veiksni. Operatyvus neteisėtos praktikos nutraukimas sumažina galimą žalą rinkai, konkurentams ir vartotojams, todėl institucijos administracinė našta bei pažeidimo poveikio mastas iš esmės sumažėja. Tokiais atvejais konkurencijos institucija dažnai taiko švelnesnes poveikio priemones, gali sumažinti numatytą baudą arba, tam tikromis aplinkybėmis, apskritai nuspręsti jos netaikyti, pripažindama, kad ūkio subjekto veiksmai padėjo išspręsti problemą be papildomų intervencijų. Taigi, bendradarbiavimas ir ankstyvas pažeidimo nutraukimas paprastai palengvina tyrimo procesą ir gali lemti žymiai palankesnes teisine pasekmes tiriamam ūkio subjektui.

Mažas nustatytų pažeidimų skaičius rodo, kad norint nustatyti pažeidimą kyla tam tikrų sunkumų. Lietuvos Konkurencijos Tarybos 2018 m. vasario 1 d. nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos darbo reglamento patvirtinimo“ nurodyta, ką pareiškėjas turi nurodyti kreipdamasis į tarybą. Kai teikiamas pareiškimas dėl galimo Konkurencijos įstatymo 7 str. pažeidimo, papildomai turi būti nurodomi skundžiami veiksmai, apibūdinta geografinė teritorija, informacija apie rinkos dalyvius ir jų padėtį rinkoje, skundžiamų veiksmų laikotarpis, taip pat paaiškinta kaip skundžiami veiksmai paveikė galimybes veikti rinkoje ir pan.²²⁶ Kaip nurodo EBPO, piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi tyrimas dažniausiai pradedamas gavus skundą, kuriame pareiškėjas nurodo, kaip, jo manymu, jam buvo pakenkta ir kas tą žalą sukėlė. Tačiau toks skundas dažnai neišdėsto aiškios žalos teorijos konkurencijos ekonomikos požiūriu ir iš esmės atspindi tik pareiškėjo subjektyviai suvoktas pasekmes, dėl kurių ir nusprendžiama kreiptis. Paprastai skundo pareiškėjas nežino, kaip nagrinėjamas ūkio subjektas elgiasi su kitais rinkos dalyviais ir todėl negali įvertinti, ar žala padaryta konkurencijai apskritai, ar tik jam, kaip individualiam konkurentui.²²⁷

Autorės nuomone, pareiškėjams keliami gan aukšti reikalavimai teikiant pareiškimus, norima, kad pareiškėjai nustatytų padėtį rinkoje konkrečioje geografinėje teritorijoje, kas gali sukelti sunkumų pareiškėjams, turintiems ribotą kiekį išteklių. Akivaizdu, norint jog Konkurencijos taryba pradėtų tyrimą ir nustatytų pažeidimą, pareiškėjas turi įdėti didelį indėlį darbo renkant pažeidimo įrodymus. Taigi, nors naujasis 2024 m. Komisijos gairių projektas, ypač jame įtvirtintos prezumpcijos dėl tam tikrų elgesio kategorijų, teoriškai sumažina įrodinėjimo našta ir galėtų palengvinti pažeidimų nustatymo procesą, reali nauda praktikoje, nustatytų pažeidimų

²²⁶ „Lietuvos respublikos Konkurencijos tarybos 2018 m. vasario 1 d. nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos darbo reglamento patvirtinimo““, e-tar, žiūrėta 2025 m. spalio 4 d. <https://www.e-tar.lt/portal/it/legalAct/0869ec00108e11e89641ab133a146f0f/asr>.

²²⁷ Roberts, *supra note*, 93: 20.

skaičiaus kontekste, būtų ribota. Kaip rodo trečiame skyriuje atlikta analizė, pagrindinės kliūtys slypi ne pačiame vertinimo standarte ar tyrimo eigoje, o pareiškėjams keliamuose aukštuose reikalavimuose ir Konkurencijos tarybos disponuojamuose ribotuose ištekliuose. Todėl tikėtina, kad nustatomų pažeidimų skaičius iš esmės ženkliai nepasikeis, nes tyrimai yra net nepradedami arba nutraukiami dėl pareiškėjų sunkumų surenkant tyrimui reikšmingą informaciją.

IŠVADOS

1. Konkurencijos teisės kontekste piktnaudžiavimas yra toks dominuojančio ūkio subjekto elgesys, kuriuo nukrypstama nuo pranašumais grindžiamos konkurencijos, trukdoma esamiems ar potencialiems konkurentams ir iškraipoma normali rinkos struktūra. 2024 m. Komisijos gairių projekte įtvirtinti išaiškinimai apie kolektyvinę dominuojančią padėtį gali padėti užtikrinti vienodą konkurencijos institucijų praktiką Europoje.
2. Pagrindiniai vertinimo kriterijai, naudojami nustatant, ar ūkio subjektui gali būti taikomi ribojimai pagal SESV 102 straipsnį, yra: atitinkamos rinkos apibrėžimas, kuris apima geografinę rinką ir produkto rinką; dominuojančios padėties nustatymas, kuris apima įėjimo į rinką kliūtis, kompensuojančią pirkėjų galią ir kitus vertinimo elementus; piktnaudžiavimo būdas, kuris negali būti grindžiamas pranašumais ir kuriuo daromas išstumiamasis poveikis. 2024 m. Komisijos gairių projekte taip pat įvardintos konkurentų, tiekėjų ir klientų padėtys rinkoje, kurios tyrimą padarytų išsamesniu ir reikalaujančiu daugiau žmogiškųjų ir finansinių išteklių konkurencijos institucijoms.
3. Atliekant tyrimus dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi itin svarbūs racionalaus išteklių naudojimo, objektyvumo, efektyvumo, tokio paties efektyvaus konkurento principai. Praktikoje vienas sudėtingiausių piktnaudžiavimo vertinimo aspektų yra pakankamo ir patikimo įrodymų pagrindo surinkimas, ypač tais atvejais, kai būtina gauti ir įvertinti sudėtingus ekonominius duomenis, leidžiančius įrodyti galimą ar tikėtiną antikoncepcinį poveikį. Sudėtingų ekonominių analizių pasekmė yra ta, kad vidutinė tyrimų dėl piktnaudžiavimo dominuojančią padėtimi trukmė yra itin ilga.
4. 2024 metais Komisijos parengtas gairių projektas yra Europos Sąjungos atsakas į piktnaudžiavimo vertinimo sunkumus. Projektu siekiama aiškiau suformuluoti taikytinus kriterijus ir procedūras, kad tiek dominuojantys ūkio subjektai, tiek konkurencijos institucijos geriau suprastų vertinimo standartus. Projektu siekiama supaprastinti ir pagreitinti piktnaudžiavimo tyrimus, todėl numatomos tam tikros elgesio prezumpcijos, kai konkrečios praktikos iš anksto laikomos galinčiomis riboti konkurenciją. Taip pat aiškiau apibrėžiamos pranašumais grindžiamos konkurencijos ribos siekiant sumažinti neapibrėžtumą ir palengvinti institucijų darbą.
5. Nuo 2000 m. Konkurencijos tarybos priimti 129 nutarimai, susiję su piktnaudžiavimu dominuojančia padėtimi, atskleidžia itin ribotą tyrimų apimtį. Šios bylos pasižymi dideliu išteklių imlumu, todėl dėl tarybos resursų ribotumo tyrimai dažnai net nepradedami. Pažeidimas paskutinį kartą buvo nustatytas 2010 m. gruodžio 16 d., o iš viso tokio pobūdžio pažeidimai nustatyti tik dvidešimt kartų. Dažniausias Konkurencijos tarybos priimamas sprendimas šioje srityje yra atsisakymas pradėti tyrimą, dažniausiai

motyvuojant tuo, kad pareiškime nurodytos aplinkybės nepatenka į institucijos kompetenciją arba nėra pakankamų duomenų, kurie leistų pagrįstai įtarti galimą įstatymo pažeidimą.

6. Nors 2024 m. Komisijos gairių projektas, ypač prezumpcijų dėl tam tikrų elgesio kategorijų įtvirtinimas, teoriškai sumažina įrodinėjimo našumą ir turėtų palengvinti pažeidimų nustatymą, jo praktinis poveikis Lietuvoje gali būti ribotas. Pagrindiniai trikdžiai kyla ne dėl taikomo vertinimo standarto, bet dėl pareiškėjams tenkančių aukštų reikalavimų bei ribotų Konkurencijos tarybos išteklių. Todėl tikėtina, jog nustatomų pažeidimų skaičius iš esmės reikšmingai nesikeis, kadangi daugelis tyrimų nepradedami arba nutraukiami būtent dėl pareiškėjų negalėjimo pateikti tyrimui būtinos informacijos.

PASIŪLYMAI

Siūloma papildyti Konkurencijos įstatymo 24 straipsnį nauja 5 dalimi: „*Vertindama, ar pareiškime pateikti duomenys sudaro pakankamą pagrindą pradėti tyrimą, Konkurencijos taryba atsižvelgia į pareiškėjo galimybes pateikti duomenis, reikalingus galimam pažeidimui vertinti. Pareiškime pateiktų duomenų pakankamumas vertinamas atsižvelgiant į nurodytų aplinkybių pobūdį, jų ryšį sugalimu pažeidimu ir galimą poveikį konkurencijai.*“

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Teisės aktai:

1. „Lietuvos Respublikos konstitucija“. TAR. Žiūrėta 2024 m. gruodžio 21 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.47BB952431DA/asr>.
2. „Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo“. EUR-Lex. Žiūrėta 2024 m. gruodžio 21 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT>.
3. „Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymas“. TAR. Žiūrėta 2024 m. gruodžio 21 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.B8B6AFC2BFF1/asr>.

Teisės doktrina:

4. „Contribution by European Competition Lawyers Association in response to the European Commission’s consultation on Draft Guidelines on the application of Article 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union to abusive exclusionary conduct by dominant undertakings“. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 18 d. https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/23fa5ffc-7ca7-468d-92f9-2542fbba529c_en?filename=2024_article_102_guidelines_replies.zip.
5. „European Competition Lawyers Forum Position Paper on the European Commission’s Draft Guidelines on Exclusionary Abuses“. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 26 d. https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/23fa5ffc-7ca7-468d-92f9-2542fbba529c_en?filename=2024_article_102_guidelines_replies.zip.
6. „Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktikos bylose dėl sankcijų už konkurencijos teisės pažeidimus taikymo apibendrinimas“. LVAT biuletenis Nr. 34, (2018): 441-465. <https://www.lvat.lt/doclib/wh7pzuxl1wcf8z4kfcsrcjbgvgvfabms4>.
7. „Public consultation: Guidelines on exclusionary abuses of dominance“. Europos Komisija. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 5 d. https://competition-policy.ec.europa.eu/public-consultations/2024-article-102-guidelines_en.
8. Akman, Pinar, Chiara Fumagalli Chiara Fumagalli ir Massimo Motta. „The European Commission’s draft guidelines on exclusionary abuses: a law and economics critique and recommendations“. *Journal of European Competition Law & Practice*, 16(4), 2025, 234–243. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 12 d. <https://academic.oup.com/jeclap/article/16/4/234/8074758>.
9. Akman, Pinar. „A Critical Inquiry into ‘Abuse’ in EU Competition Law“. *Oxford Journal of Legal Studies*, 44 (2), (2024), 405–433. <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.1093/ojls/gqae008>.

10. Akman, Pinar. *The Concept of Abuse in EU Competition Law: Law and Economic Approaches*. (Jungtinė Karalystė: Hart Publishing, 2012). <https://research-ebSCO-com.skaitykla.mruni.eu/linkprocessor/plink?id=799301b1-4135-37f1-bedf-7fe91505dfca>.
11. Auer, Dirk ir Lazar Radic. „The Commission’s Art.102 TFEU Guidelines: Consolidation or Creation?“. *European Competition Journal*, (2025): 1–21. <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.1080/17441056.2025.2511419>.
12. Castillo de la Torre, Fernando. „The Dwindling Law in Article 102 TFEU“, *SSRN Electronic Journal*. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 30 d., 59-62. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5192675.
13. Davies, Todd, „Innovation or Infringement? Generative AI and the Potential for Exclusionary Abuse under Article 102 TFEU“. *SSRN Electronic Journal*. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 1 d. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5375544.
14. Dethmers, Frances ir Jonathan Blondeel. „EU enforcement policy on abuse of dominance: Some statistics and facts“. *European Competition Law Review*, t. 38, 2017, p. 147–155. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 30 d. https://www.cliffordchance.com/content/dam/cliffordchance/PDFDocuments/EU_enforcement_policy_on_abuse_of_dominance_some_statistics_and_facts_F_Dethmers_and_J_Blondeel.pdf.
15. Gjendemsjø, Ronny ir Tore Lunde. „Feedback on the draft Guidelines on exclusionary abuses under Article 102 TFEU“. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d. https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/23fa5ffc-7ca7-468d-92f9-2542fbba529c_en?filename=2024_article_102_guidelines_replies.zip.
16. Grendelis, Paulius. „Europos Sąjungos konkurencijos teisės ir intelektinės nuosavybės teisės santykis technologijų rinkose“. Doktoro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2024. <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/29817d1e-7fd3-4502-af6c-7e405f35f14a/content>.
17. Kozak, Małgorzata, ir Zlatina Georgieva. „True Unicorns? Escaping the Article 102 TFEU Prohibition“. *Journal of Competition Law & Economics*, 2025, 00, 1–19. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 1 d. <https://academic.oup.com/jcle/advance-article/doi/10.1093/joclec/nhaf027/8276974>.
18. Moisejevas, Raimundas. „Grobuoniška kainodara kaip piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi Europos Bendrijų konkurencijos teisėje forma“. Doktoro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2009. https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:1964501/datastreams/ATTACHMENT_1964504/content.

19. Novosad, Ana. „Dominuojančio ūkio subjekto atsisakymo tiekti vertinimas pagal konkurencijos teisę“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2011. <https://cris.mruni.eu/server/api/core/bitstreams/073ac669-1361-49b2-b3dc-33a4a4e79566/content>.
20. Pajarskas, Šarūnas. *Konkurencijos teisė Lietuvoje: sprendimai ir bylos*. Klaipėda: Druka, 2014.
21. Podszun, Rupperecht, Tristan Rohner, Jasper van den Boom, Sarah Hinck, Leon Wardelmann ir Helena Drewes, „Making Article 102 TFEU Future-Proof – The Way Ahead: Comments on the European Commission’s 2024 draft 'Guidelines on the application of Article 102 of the Treaty on the Functioning of the European Union to abusive exclusionary conduct by dominant undertakings““. *SSRN Electronic Journal*, Žiūrėta 2025 m. lapkričio 30 d. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5006791.
22. Rimšaitė, Laura. „Konkurencijos teisės institutų taikymo ypatumai energetikos sektoriuje“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2015. <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:8928186/datastreams/MAIN/content>.
23. Schweitzer, Heike, ir Simon de Ridder. „How to Fix a Failing Art. 102 TFEU: Substantive Interpretation, Evidentiary Requirements, and the Commission’s Future Guidelines on Exclusionary Abuses““. *SSRN Working Paper*, 2024. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 18 d. <https://ssrn.com/abstract=4798122>.
24. Schweitzer, Heike. „Private Enforcement of Competition Law in Regulated Industries: Can Railway Undertakings Recover Excessive Railway Infrastructure Charges Under Article 102 TFEU?“. *European Competition & Regulatory Law Review* 6 (1), (2022): 4–16. <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.21552/core/2022/1/4>.
25. Stylianou, Konstantinos ir Marios Iacovides. „The goals of EU competition law: a comprehensive empirical investigation““. *Legal Studies* 42, nr. 4 (2022): 620–648. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d. <https://www.cambridge.org/core/journals/legal-studies/article/goals-of-eu-competition-law-a-comprehensive-empirical-investigation/4D18A299D5CC9B005F8DFD8F7489047C>.
26. Weck, Thomas. „Making Your Case under Art. 101, 102 TFEU: The Evidence Standards in Competition Law Appeals and Cartel Damage Proceedings““. *European Competition Journal*, December 13, (2024): 1–23. <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.1080/17441056.2024.2440230>.

27. Wood, David. „Proving it - The standard and burden of proof in article 82 cases“. Gibson Dunn. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 5 d. <https://www.gibsondunn.com/wp-content/uploads/documents/publications/Wood-ProvingIt-CLI.pdf>.

Lietuvos teismų praktika:

28. „Lietuvos Respublikos Apeliacinio teismo 2016 m. vasario 15 d. nutarimas byloje eA-496-662/2016“. Liteko. Žiūrėta 2024 m. gruodžio 22 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=3c293295-507d-4dd9-94cf-7bfe9fa644e5>.
29. „Lietuvos Vyriausiojo Administracinio teismo 2012 m. balandžio 20 d. nutarimas byloje A858-1274/2012. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/teismo-sprendimas/id.262>.
30. „Lietuvos Vyriausiojo Administracinio teismo 2012 m. birželio 21 d. nutarimas „Dėl pieno supirkimo ir perdirbimo veikla užsiimančių ūkio subjektų veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio reikalavimams“. kt.gov. Žiūrėta 2025 rugsėjo 20 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/teismo-sprendimas/id.269>.
31. „Lietuvos Vyriausiojo Administracinio teismo 2012 m. kovo 1 d. nutarimas „Dėl AB „CITY SERVICE“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 10 straipsnio 1 dalies ir 11 straipsnio 2 dalies reikalavimams“. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 20 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/teismo-sprendimas/id.230>.
32. „Lietuvos Vyriausiojo Administracinio teismo 2012 m. rugpjūčio 13 d. nutarimas byloje A858-1516/2012. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. spalio 4 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/teismo-sprendimas/id.221>.
33. „Lietuvos Vyriausiojo Administracinio teismo 2013 m. sausio 21 d. nutarimas byloje A502-801/2013. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. spalio 4 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/teismo-sprendimas/id.245>.

Europos Sąjungos teismų praktika:

34. „Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimas 2010 m. rugsėjo 9 d. byloje Tomra Systems ASA ir kiti prieš Europos Komisiją, T-155/06, ECLI:EU:T:2010:370“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 26 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:62006TJ0155>.
35. „Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimas 2021 m. lapkričio 10 d. byloje Google LLC, buvusi Google Inc. ir Alphabet, Inc. prieš Europos Komisiją, T-612/17,

- ECLI:EU:T:2021:763. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 19 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:62017TJ0612>.
36. „Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimas 2022 m. birželio 22 d. byloje thyssenkrupp AG prieš Europos Komisiją, T-584/19, ECLI:EU:T:2022:323“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62019TJ0584>.
37. „Europos Sąjungos Bendrojo Teismo sprendimas 2022 m. sausio 26 d. byloje T-334/19, ECLI:EU:T:2022:26“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 18 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62019TJ0334>.
38. „Europos Sąjungos Pirmosios instancijos teismo sprendimas 1999 m. spalio 7 d. byloje Irish Sugar plc prieš Europos Bendrijų Komisiją, T-228/97, ECLI:EU:T:1999:246“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 27 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61997TJ0228>.
39. „Europos Sąjungos Pirmosios instancijos teismo sprendimas 2002 m. birželio 6 d. byloje Airtours plc prieš Europos Bendrijų Komisiją, T-342/99, ECLI:EU:T:2002:146“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 27 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:61999TJ0342>.
40. „Europos Sąjungos Pirmosios instancijos teismo sprendimas 2003 m. gruodžio 17 d. byloje British Airways plc prieš Europos Bendrijų Komisiją, T-219/99, ECLI:EU:T:2003:343“. Curia. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 26 d. <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=48807&pageIndex=0&doclang=LT&mode=lst&dir=&occ=first&part=1>.
41. „Europos Sąjungos Pirmosios instancijos teismo sprendimas 2003 m. spalio 23 d. byloje Van den Bergh Foods Ltd prieš Europos Bendrijų Komisiją, T-65/98, ECLI:EU:T:2003:281“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61998TJ0065>.
42. „Europos Sąjungos Pirmosios instancijos teismo sprendimas 2006 m. liepos 13 d. byloje Independent Music Publishers and Labels Association (Impala, association internationale) prieš Europos Bendrijų Komisiją, T-464/04, ECLI:EU:T:2006:216“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 27 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62004TJ0464>.
43. „Europos Sąjungos Pirmosios instancijos teismo sprendimas 2007 m. rugsėjo 17 d. byloje Microsoft Corp. prieš Europos Bendrijų Komisiją, T-201/04, ECLI:EU:T:2007:289“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 20 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62004TJ0201>.

44. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 1979 m. vasario 13 d. byloje Hoffmann-La Roche & Co. AG prieš Europos Bendrijų Komisiją, 85/76, ECLI:EU:C:1979:36“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A61976CJ0085>.
45. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2008 m. liepos 10 d. byloje Bertelsmann AG ir Sony Corporation of America prieš Independent Music Publishers and Labels Association (Impala), C-413/06 P, ECLI:EU:C:2008:392“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 27 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62006CJ0413>.
46. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2009 m. balandžio 2 d. byloje France Télécom SA prieš Europos Bendrijų Komisiją, C-202/07 P, ECLI:EU:C:2009:214“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 30 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62007CJ0202>.
47. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2010 m. spalio 14 d. byloje Deutsche Telekom AG prieš Europos Komisiją, C-280/08, ECLI:EU:C:2010:603“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 24 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX%3A62008CJ0280>.
48. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2011 m. vasario 17 d. byloje Konkurrensverket prieš TeliaSonera Sverige AB, C-52/09, ECLI:EU:C:2011:83“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 30 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62009CJ0052>.
49. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2012 m. balandžio 19 d. byloje Tomra Systems ASA ir kiti prieš Europos Komisiją, C-221/12 P, ECLI:EU:C:2012:221“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 24 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=ecli%3AECLI%3AEU%3AC%3A2012%3A221>.
50. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2012 m. gruodžio 6 d. byloje AstraZeneca AB ir AstraZeneca plc prieš Europos Komisiją, C-457/10 P, ECLI:EU:C:2012:770“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:62010CJ0457>.
51. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2012 m. kovo 27 d. byloje Post Danmark A/S prieš Konkurrencerådet, C-209/10, ECLI:EU:C:2012:172“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 26 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62010CJ0209>.
52. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2017 m. rugsėjo 6 d. byloje Intel Corp. Inc. prieš Europos Komisiją, C-413/14 P, ECLI:EU:C:2017:641“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025

m. lapkričio 26 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62014CJ0413>.

53. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2020 m. sausio 30 d. byloje Generics (UK) Ltd ir kiti prieš Competition and Markets Authority, C-307/18, ECLI:EU:C:2020:521“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 24 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A62018CJ0307>.
54. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2022 m. gegužės 12 d. byloje Servizio Elettrico Nazionale SpA ir kiti prieš Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato ir kitus, C-377/20, ECLI:EU:C:2022:379“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 20 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62020CJ0377>.
55. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2023 m. gruodžio 21 d. byloje C-240/22, ECLI:EU:C:2023:1017“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 18 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62022CJ0240>.
56. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2023 m. gruodžio 21 d. byloje European Superleague Company SL prieš Fédération internationale de football association (FIFA) ir Unión de Federaciones Europeas de Fútbol (UEFA), C-333/21, ECLI:EU:C:2023:1039“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62021CJ0333>.
57. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2023 m. liepos 4 d. byloje Meta Platforms Inc. ir kt. prieš Bundeskartellamt, C-252/21, ECLI:EU:C:2023:537“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:62021CJ0252>.
58. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2023 m. sausio 12 d. byloje AB „Lietuvos geležinkeliai“ prieš Europos Komisiją, C-42/21 P, ECLI:EU:C:2023:12“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 27 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:62021CJ0042>.
59. „Europos Sąjungos Teisingumo Teismo sprendimas 2023 m. sausio 19 d. byloje Unilever Italia Mkt. Operations Srl prieš Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, C-680/20, ECLI:EU:C:2023:33“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 20 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:62020CJ0680>.
60. „Europos Sąjungos Teismo sprendimas 1974 m. kovo 6 d. sujungtose bylose 6/73 ir 7/73 Istituto Chemioterapico Italiano S.p.A. ir Commercial Solvents Corporation prieš Europos Bendrijų Komisiją, ECLI:EU:C:1974:18“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 29 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61973CJ0006>.

61. „Europos Sąjungos Teismo sprendimas 1978 m. vasario 14 d. byloje United Brands Company ir United Brands Centinental BV prieš Europos Bendrijų Komisiją (Chiquita Bananas), 27/76, ECLI:EU:C:1978:22“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61976CJ0027>.
62. „Europos Teisingumo Teismo 1966 m. birželio 30 d. sprendimas byloje 56/65 „Société Technique Minière (STM) v Maschinenbau Ulm GmbH (MBU)““. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. liepos 6 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex:61965CJ0056>.
63. „Europos Teisingumo Teismo 2009 m. rugsėjo 10 d. sprendimas byloje C-97/08 P „Dél 2008 m. kovo 3 d. Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Nederland BV, Akzo Nobel Chemicals International BV, Akzo Nobel Chemicals BV, Akzo Nobel Functional Chemicals BV““. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. liepos 13 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/PDF/?uri=CELEX:62008CJ0097>.

Konkurencijos Tarybos nutarimai:

64. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2010 m. sausio 21 d. nutarimas „Dėl Valstybės įmonės Tarptautinio Vilniaus oro uosto veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams“. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 28 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-valstybes-imones-tarptautinio-vilniaus-oro-uosto-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-ir-sutarties-del-europos-sajungos-veikimo-102-straipsnio-reikalavimams>.
65. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2000 m. balandžio 19 d. nutarimas „Dėl Lietuvos ir JAV AB „KLAIPĖDOS NAFTA“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo NR. VIII-1099 9 straipsnio 3 punktui tyrimo nutraukimo““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 7 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-lietuvos-ir-jav-ab-klaipedos-nafta-veiksmu-atitikimo-konkurencijos-istatymo-nr-viii-1099-9-straipsnio-3-punktui-tyrimo-nutraukimo>.
66. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2003 m. rugsėjo 25 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl TEO LT, AB veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 15 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-atsisakymo-pradeti-tyrima-pagal-uab-tele2-fiksuotas-rysys-pareiskima>.
67. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2004 m. sausio 8 d. nutarimas „Dėl AB „LIETUVOS TELEKOMAS“ ir UAB „OMNITEL“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 5 ir 9 straipsnių reikalavimus tyrimo nutraukimo““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m.

- rugsėjo 7 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-ab-lietuvos-telekomas-ir-uab-omnitel-veiksmu-atitikimo-konkurencijos-istatymo-5-ir-9-straipsniu-reikalavimus-tyrimo-nutraukimo>.
68. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2005 m. liepos 14 d. nutarimas „Dėl LKAB „KLAIPĖDOS SMELTĖ“ veiksmų atitikimo Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 7 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-lkab-klaipedos-smelte-veiksmu-atitikimo-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams-tyrimo-nutraukimo>.
69. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2005 m. rugsėjo 29 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl AB „LIETUVOS TELEKOMAS“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-atsisakymo-pradeti-tyrima-del-ab-lietuvos-telekomas-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams>.
70. „Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2007 m. vasario 15 d. nutarimas „Dėl UAB Vilniaus energija veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-uab-vilniaus-energija-veiksmu-atitikties-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams>.
71. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2009 m. balandžio 2 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl TEO LT, AB veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 16 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-atsisakymo-pradeti-tyrima-del-teo-lt-ab-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams>.
72. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2009 m. balandžio 23 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl AB „LIETUVOS DUJOS“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 15 d. <https://82.135.132.195/lt/dokumentai/del-atsisakymo-pradeti-tyrima-del-akcines-bendroves-lietuvos-dujos-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams>.
73. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2009 m. kovo 19 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl UAB „MEDIPRESA“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 15 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-atsisakymo-pradeti-tyrima-del-uab->

- [medipresa-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams.](#)
74. „Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2009 m. lapkričio 5 d. nutarimas „Dėl valstybės įmonės Tarptautinio Vilniaus oro uosto veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 1 d. [https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-valstybes-imones-tarptautinio-vilniaus-oro-uosto-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams.](https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-valstybes-imones-tarptautinio-vilniaus-oro-uosto-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams)
75. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2009 m. liepos 2 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl UAB „TEZ TOUR“ IR UAB „NOVATURAS“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta rugpjūčio 13 d. [https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-atsisakymo-pradeti-tyrima-del-uab-tez-tour-ir-uab-novaturas-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams.](https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-atsisakymo-pradeti-tyrima-del-uab-tez-tour-ir-uab-novaturas-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-reikalavimams)
76. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2010 m. gruodžio 16 d. nutarimas „Dėl AB „ORLEN LIETUVA“ veiksmų atitikties Lietuvos respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. liepos 15 d. [https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-ab-orlen-lietuva-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-ir-sutarties-del-europos-sajungos-veikimo-102-straipsnio-reikalavimams.](https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-ab-orlen-lietuva-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-9-straipsnio-ir-sutarties-del-europos-sajungos-veikimo-102-straipsnio-reikalavimams)
77. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2011 m. birželio 2 d. nutarimas „Dėl TEO LT, AB veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 7 d. https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/13967_imp_77ee864cb8108b94e53d83150877c8a3.pdf
78. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2011 m. birželio 23 d. nutarimas „Dėl bendrovių, teikiančių daugiakanalės abonentinės televizijos ir su tuo susijusias paslaugas, veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 5 straipsnio ir sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 101 straipsnio reikalavimams bei dėl Viasat AS ir Viasat World Limited veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 20 d. https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/2221_11ca146ff100823fc2d5b3b3a424079e.pdf.
79. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2011 m. rugsėjo 15 d. nutarimas „Dėl AB „LIETUVOS GELEŽINKELIAI“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos

- įstatymo 9 straipsnio nuostatomis tyrimo nutraukimo““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 7 d.
https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/13969_imp_42f3d398084bc1b07f4fc6e6b0951587.pdf
- .
80. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2011 m. spalio 6 d. nutarimas „Dėl UAB „LITESKO“, UAB „LITESKO“ filialo „DRUSKININKŲ ŠILUMA“ ir UAB „DRUSKININKŲ DUJOS“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 9 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 7 d.
https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/13971_imp_268eaf6613ec7ff0d5f7abd655015c8.pdf
81. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2012 m. liepos 30 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl LIETUVOS AUTORIŲ TEISIŲ GYNIMO ASOCIACIJOS AGENTŪROS veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 15 d.
https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/14032_imp_2841df9a46d38e6e6df7baa5ae499a13.pdf
- .
82. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2012 m. liepos 30 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl AB LIETUVOS PAŠTO veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 ir 15 straipsnių reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 15 d.
https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/14033_imp_04357dfd28847649c72c6f6018f935fd.pdf
- .
83. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2013 m. liepos 17 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl AB LIETUVOS PAŠTAS veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 14 d. <https://kt.gov.lt/lt/dokumentai/del-atsisakymo-pradeti-tyrima-del-akcines-bendroves-lietuvos-pastas-veiksmu-atitikties-lietuvos-respublikos-konkurencijos-istatymo-7-straipsnio-reikalavimams>.
84. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2014 m. rugpjūčio 19 d. nutarimas „Dėl atsisakymo pradėti tyrimą dėl UAB „SAURIDA“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 13 d.
https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/14067_imp_7ec945758df5458bbe921ec8d3178eed.pdf

85. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2016 m. balandžio 19 d. nutarimas „Dėl AB VAKARŲ LAIVŲ GAMYKLA veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 7 d. https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/2268_c7e7ff1bd145e11994146f9cad0727b5.pdf.
86. „Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2018 m. birželio 12 d. nutarimas „Dėl „Swedbank“, AB veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d. https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/3464_1cb65159214d2c5ee9a4c36259567c48.pdf.
87. „Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2018 m. rugpjūčio 14 d. nutarimas „Dėl tyrimo dėl akcinės bendrovės „ORLEN Lietuva“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimams nutraukimo““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d. https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/3543_c514a0b87597ce767bff48b2a102ce97.pdf.
88. „Lietuvos respublikos Konkurencijos tarybos 2018 m. vasario 1 d. nutarimas „Dėl Lietuvos respublikos konkurencijos tarybos darbo reglamento patvirtinimo““. e-tar. Žiūrėta 2025 m. spalio 4 d. <https://www.e-tar.lt/portal/it/legalAct/0869ec00108e11e89641ab133a146f0f/asr>.
89. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2019 m. liepos 19 d. nutarimas „Dėl Akcinės Bendrovės Lietuvos Pašto veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 21 d. https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/3990_795c804e84c8aed5a24902411a2b14ae.pdf.
90. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2022 m. kovo 29 d. nutarimas „Dėl UAB „TOKSIKA“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio ir sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams tyrimo nutraukimo““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 12 d. https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/5214_120f3c384326ff1e55dc2b04fb698821.pdf.
91. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos 2024 m. rugsėjo 3 d. nutarimas „Atsisakyti pradėti tyrimą dėl Akcinės Bendrovės „Klaipėdos vanduo“ veiksmų atitikties Lietuvos Respublikos Konkurencijos įstatymo 7 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. spalio 14 d. <https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/2024-09/1d06a3faaf1d77d699ddf99b035ccf288b9b998b83d794a4794b5629df242dff.pdf>.
92. „Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos 2025 m. birželio 25 d. nutarimas „Atsisakyti pradėti tyrimą dėl akcinės bendrovės „ORLEN Lietuva“ veiksmų, susijusių su

automobilinių suskystintų naftos dujų ir dyzelino tiekimu, atitiktis Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo 7 straipsnio ir Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio reikalavimams““. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d. <https://kt.gov.lt/uploads/docs/docs/2025-06/772950476d13f207050dea2fa5721f69d139f8dfd0713fb0205ed8ccde0701ad.pdf>.

93. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos konkurencijos tarybos veiklos, atliekant Lietuvos Respublikos konkurencijos įstatymo priežiūrą, prioriteto patvirtinimo““. E-tar. Žiūrėta 2025 m. liepos 29 d. <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=a46a9e20868011ed8df094f359a60216>.
94. „Lietuvos Respublikos Konkurencijos tarybos nutarimas „Dėl Paaiškinimų dėl dominuojančios padėties nustatymo patvirtinimo““. TAR. Žiūrėta 2025 m. birželio 23 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/da14cf0078d711eab005936df725feed/asr>.

Europos Komisijos sprendimai ir gairės:

95. „European Commission Notice „Guidelines on the effect on trade concept contained in Articles 81 and 82 of the Treaty““. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. liepos 6 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A52004XC0427%2806%29>.
96. „European Commission, Commission Decision of 13 May 2009 relating to a proceeding under Article 82 of the EC Treaty and Article 54 of the EEA Agreement (COMP/C-3/37.990)“. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 26 d. https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/37990/37990_3581_18.pdf.
97. „Europos Komisijos gairės dėl horizontalių susijungimų vertinimo pagal Tarybos reglamentą dėl koncentracijų tarp įmonių kontrolės (2004/C 31/03)“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 27 d. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:52004XC0205\(02\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/ALL/?uri=CELEX:52004XC0205(02)).
98. „Europos Komisijos gairės dėl vykdymo prioritetų taikant dominuojančios padėties turinčių ūkio subjektų taikomo piktnaudžiavimo šalinimo politiką“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 5 d. <https://eur-lex.europa.eu/LT/legal-content/summary/commission-guidance-on-enforcement-priorities-related-to-abusive-exclusionary-conduct-by-dominant-undertakings.html?fromSummary=08>.
99. „Europos Komisijos komunikatas Komisijos - Įgyvendinimo prioritetų taikant EB sutarties 82 straipsnį dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam antikonkurenciniam elgesiui gairės“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. birželio 18 d. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009XC0224\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/HTML/?uri=CELEX:52009XC0224(01)).

100. „Europos Komisijos komunikatas. Komisijos pranešimas dėl atitinkamos rinkos apibrėžimo Sąjungos konkurencijos teisės tikslams. C/2024/1645“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. birželio 21 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=CELEX:52024XC01645>.
101. „Europos Komisijos komunikatas. Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 102 straipsnio taikymo dominuojančių įmonių piktnaudžiaujamam išstumiamajam elgesiui gairės (projektas)“. Europos Komisija. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 10 d. https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/39c8d72e-5756-4feb-9c24-ab0885dec6bf_en?filename=guidelines_application_of_article_102_TFEU.zip.
102. „Europos Komisijos pranešimas dėl Komisijos ir ES valstybių narių nacionalinių teismų bendradarbiavimo taikant EB sutarties 81 ir 82 straipsnius“. EUR-Lex. Žiūrėta 2025 m. rugpjūčio 1 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/TXT/?uri=celex%3A52004XC0427%2803%29>.

Kiti šaltiniai:

103. „A more workable approach to exclusionary abuses of dominance? Unpacking the Commission’s new draft Guidelines“. Macfarlanes LLP. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 13 d. <https://www.macfarlanes.com/what-we-think/102eli5/a-more-workable-approach-to-exclusionary-abuses-of-dominance-unpacking-the-commission-s-new-draft-guidelines-102jknd/>.
104. „ECN narės remia EK iniciatyvą priimti gaires dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi“. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 10 d. <https://kt.gov.lt/lt/naujienos/ecn-nares-remia-ek-iniciatyva-priimti-gaires-del-piktnaudziavimo-dominuojancia-padetimi>.
105. „European Commission Draft Guidelines on Exclusionary Abuses of Dominance: Google Response to Commission Consultation“. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 18 d. https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/23fa5ffc-7ca7-468d-92f9-2542fbba529c_en?filename=2024_article_102_guidelines_replies.zip.
106. „Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Action, Contribution to the Commission’s consultation on the draft Guidelines on exclusionary abuses of dominance“. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 18 d. https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/23fa5ffc-7ca7-468d-92f9-2542fbba529c_en?filename=2024_article_102_guidelines_replies.zip.
107. „Feedback of ACT | The App Association (Transparency Reg. # 72029513877-54) Rue Belliard 40, 1000 Brussels, Belgium to the European Commission, DG COMP, Unit A1, regarding its Draft guidelines on exclusionary abuses of dominance“. Žiūrėta 2025 m.

- lapkričio 18 d. https://competition-policy.ec.europa.eu/document/download/23fa5ffc-7ca7-468d-92f9-2542fbba529c_en?filename=2024_article_102_guidelines_replies.zip.
108. „LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBAI - DEŠIMT METŲ“. kt.gov. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 1 d. <https://kt.gov.lt/lt/naujienos/lietuvos-respublikos-konkurencijos-tarybai-desimt-metu>.
109. „Oligopolija“. Visuotinė lietuvių enciklopedija. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 27 d. <https://www.vle.lt/straipsnis/oligopolija/>.
110. „Oxera, „Excessive pricing: excessively ignored in competition law?“, žiūrėta 2025 m. gruodžio 2 d., <https://www.oxera.com/wp-content/uploads/2018/07/Excessive-pricing.pdf.pdf>.
111. „Reflections on the draft Article 102 guidelines: Bringing clarity or creating room to manoeuvre?“. Slaughter and May. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 12 d. <https://www.slaughterandmay.com/insights/new-insights/reflections-on-the-draft-article-102-guidelines-bringing-clarity-or-creating-room-to-manoevr/>.
112. „Speech by Executive Vice-President Vestager on competition enforcement and policy in the digital age“. Europos Komisija. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 10 d. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/speech_24_4582.
113. „The European Commission moves away from economics and proposes a presumption-based approach in its draft guidelines on exclusionary abuses“. White & Case LLP. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 10 d. <https://www.whitecase.com/insight-alert/european-commission-moves-away-economics-and-proposes-presumption-based-approach-its>.
114. „The European Commission’s Draft Guidelines on Exclusionary Abuses: Towards Stricter Enforcement?“. Crowell & Moring LLP. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 12 d. <https://www.crowell.com/en/insights/client-alerts/the-european-commissions-draft-guidelines-on-exclusionary-abuses-towards-stricter-enforcement>.
115. „The Standard and Burden of Proof in Competition Law Cases“. OECD Competition Policy Papers, No. 318, 2024. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 13 d. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/11/the-standard-and-burden-of-proof-in-competition-law-cases_bf304240/0199f63f-en.pdf.
116. Balčiūnaitė, Sniegė. „Konkurencijos sargai rečiau tiria piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi“. Kauno diena. Žiūrėta 2025 m. birželio 15 d. <https://kauno.diena.lt/naujienos/lietuva/salies-pulsas/konkurencijos-sargai-reciau-tiria-piktnaudziavima-dominuojancia-padetimi-1123463>.

117. Fumagalli, Chiara ir Massimo Motta. „A Simple Theory of Predation.“ *Journal of Law & Economics*, 56 (3), (2013): 595–631. <https://doi-org.skaitykla.mruni.eu/10.1086/672951>.
118. Fumagalli, Chiara ir Massimo Motta. „Economic principles for the enforcement of abuse of dominance provisions“. *Journal of Competition Law & Economics*, 20 (2024): 87. <https://academic.oup.com/jcle/article/20/1-2/85/7631485?login=true&utm>.
119. Griguolaitė, Rita. „Teisininkė: tyrimai dėl piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi nėra Konkurencijos tarybos arkliukas“. Verslo žinios. Žiūrėta 2025 m. rugsėjo 3 d. <https://www.vz.lt/prekyba/2019/09/03/teisininke-tyrimai-del-piktnaudziavimo-dominuojancia-padetimi-nera-konkurencijos-tarybos-arkliukas>.
120. Ibáñez Colomo, Pablo. „Self-Preferencing: Yet Another Epithet in Need of Limiting Principles.“ SSRN Electronic Journal. Žiūrėta 2025 m. gruodžio 3 d. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3654083.
121. Roberts, Simon. „Economic Analysis and Evidence in Abuse Cases – Background note“. Organisation for Economic Co-operation and Development. Žiūrėta 2025 m. lapkričio 12 d. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2021/11/economic-analysis-and-evidence-in-abuse-cases_eb13f459/63e6d5f0-en.pdf.
122. Tobulevičius, Tomas. „Konkurencijos tarybos absoliuti diskrecija pradėti tyrimus dėl konkurencijos teisės pažeidimų“. Infolex. Žiūrėta 2025 m. spalio 18 d. [https://www-infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/portal/start.asp?act=news&Tema=54&str=137408](https://www.infolex-lt.skaitykla.mruni.eu/portal/start.asp?act=news&Tema=54&str=137408).

ANOTACIJA LIETUVIŲ KALBA

Reikšminiai žodžiai: konkurencijos teisė, dominuojanti įmonė, piktnaudžiavimas dominuojančia padėtimi, efektyvi konkurencija, vartotojų gerovė

Šio darbo tyrimo tikslas buvo atskleisti dominuojančios įmonės piktnaudžiavimo dominuojančia padėtimi kriterijus naujojo Europos Komisijos gairių projekto kontekste. Šiame darbe analizuojami pagrindiniai kriterijai, pagal kuriuos nustatoma, ar dominuojančios įmonės elgesys laikytinas piktnaudžiavimu. Tyrime nagrinėjama dominuojančios padėties nustatymo metodika, struktūriniai rinkos veiksniai, taip pat teisiniai principai ir ekonominiai kriterijai, leidžiantys atskirti teisėtą konkuravimą pranašumais nuo konkurenciją ribojančio elgesio. Lietuvos Konkurencijos tarybos praktikos analizė atskleidė esminius vertinimo sunkumus, susijusius su pareiškėjams tenkančia įrodinėjimo našta, ribotais institucijos ištekliais ir nepakankamu faktinių duomenų kiekiu, dėl kurių daug tyrimų nepradedami arba nutraukiami ankstyvoje stadijoje. Darbe daroma išvada, kad naujasis gairių projektas gali prisidėti prie aiškesnio vertinimo standartų taikymo, tačiau jo įtaka faktiniai pažeidimų nustatymo dažniui gali išlikti ribota dėl pagrįstų duomenų surinkimo sunkumų.

ANOTACIJA ANGLŲ KALBA

Keywords: competition law, dominant undertaking, abuse of dominance, effective competition, consumer welfare

The aim of this study was to identify the criteria for assessing abuse of a dominant position in the light of the new draft Guidelines of the European Commission. This thesis examines the key criteria used to determine whether the conduct of a dominant undertaking constitutes abuse. The study analyses the methodology for establishing dominance, relevant structural market factors, as well as the legal principles and economic criteria that distinguish legitimate competition on the merits from conduct that may restrict competition. An examination of the practice of the Lithuanian Competition Council revealed significant assessment difficulties, arising from the evidential burden placed on applicants, the authority's limited resources, and the lack of sufficient factual data, which often results in investigations not being initiated or being terminated at an early stage. The thesis concludes that while the new draft Guidelines may contribute to a clearer application of assessment standards, their impact on the actual frequency of infringement findings may remain limited due to persistent challenges in obtaining substantiated evidence.

SANTRAUKA LIETUVIŲ KALBA

Bendrieji principai, pagal kuriuos nustatoma, ar dominuojančios įmonės elgesys laikytinas piktnaudžiavimu

Šio darbo pirmoji dalis yra skirta dominuojančios padėties ir rinkos analizei, piktnaudžiavimo sampratai ir draudimo piktnaudžiauti dominuojančia padėtimi tikslams. Tyrimas parodė, kad piktnaudžiavimas gali pasireikšti tiek išstūmimo iš rinkos, tiek išnaudotojiško pobūdžio elgesio formomis, o draudimas taikomas visiems ūkio subjektams, galintiems daryti reikšmingą poveikį rinkai. Norint nustatyti dominuojančią padėtį būtina įvertinti užimamą rinkos dalį, kuri glaudžiai susijusi su produkto ir geografinės rinkos apibrėžimu. Tinkamai apibrėžta rinka leidžia identifikuoti pagrindinius struktūrinius veiksnius: patekimo į rinką kliūtis, masto ekonomiją ir tinklo efektus, kurie daro įtaką ūkio subjekto galimybėms veikti nepriklausomai. Rinkos dalis yra svarbus dominavimo rodiklis, tačiau jis turi būti vertinamas atsižvelgiant į platesnį rinkos struktūros kontekstą.

Šio darbo antrojoje dalyje aptariami aktualūs teisiniai principai, ekonominiai kriterijai, įrodinėjimo našta ir 2024 m. gairių projekto siūlymai. Atliktas tyrimas parodė, kad vertinant galimą piktnaudžiavimą dominuojančia padėtimi būtina remtis aiškiais teisiniais principais ir ekonominiais kriterijais, leidžiančiais atskirti teisėtą konkuravimą pranašumais nuo elgesio, galinčio riboti konkurenciją. Dominuojančiam subjektui taikomas specialios atsakomybės principas, o pagrindinė įrodinėjimo našta tenka konkurencijos institucijai. Vertinimą apsunkina reikšmingų ekonominių duomenų analizė ir riboti institucijų ištekliai. Nustatyta, kad galimus pateisinimus dažniausiai gali pagrįsti tik pats dominuojantis subjektas, o prezumpcijos ir struktūruotas požiūris gali palengvinti institucijų darbą, išlaikant būtinybę įvertinti realų ir tikėtiną elgesio poveikį konkurencijai.

Šio darbo trečiojoje dalyje yra analizuojami vertinimo sunkumai Konkurencijos tarybos praktikoje. Tyrimas parodė, kad dauguma atsisakymų pradėti ar nutraukti tyrimus kyla dėl pareiškėjų pateikiamos informacijos nepakankamumo ir tirtinų aplinkybių, nepatenkančių į Konkurencijos tarybos kompetenciją, o ne dėl vertinimo standartų taikymo. Dažnai nustatoma, kad nagrinėjamas ūkio subjektas nėra dominuojantis arba jo veiksmai neriboja konkurencijos, todėl tyrimas nutraukiamas. Tyrimo procesą apsunkina tiek pareiškėjams tenkanti didelė įrodinėjimo našta, tiek riboti institucijos ištekliai. Dėl šių priežasčių tyrimų skaičius ir nustatytų pažeidimų apimtis yra ribota, nes dauguma atvejų nesulaukiama pakankamai duomenų, kad būtų pereita į išsamų piktnaudžiavimo vertinimo etapą.

SANTRAUKA ANGLŲ KALBA

General Principles to Determine if Conduct by a Dominant Undertaking is Liable to be Abusive

The first part of this thesis is devoted to the analysis of dominant position and market, the concept of abuse and the objectives of the prohibition of abuse of dominant position. The study showed that abuse can manifest itself in the form of both exclusionary and exploitative behavior, and the prohibition applies to all undertakings that can affect the market. To determine the dominant position, it is necessary to assess the market power held, which is closely related to the definition of the product and geographic market. A properly defined market allows the identification of the main structural factors: barriers to entry, economies of scale and network effects, which influence an undertaking's ability to act independently. Market share is an important indicator of dominance, but it must be assessed in conjunction with the broader context of the market structure.

The second part of this thesis discusses the relevant legal principles, economic criteria, burden of proof and proposals of the 2024 draft guidelines. The study showed that when assessing a potential abuse of a dominant position, it is necessary to rely on clear legal principles and economic criteria, allowing to distinguish legitimate competitive advantage from conduct that may restrict competition. The principle of special liability applies to the dominant entity, and the main burden of proof lies with the competition authority. The assessment is complicated by the analysis of economic data and limited resources of the institutions. It has been established that potential justifications can usually be substantiated only by the dominant undertaking itself, while presumptions and structured assessment can facilitate the authorities' work, while maintaining the need to evaluate the actual and likely effects of the conduct on competition.

The third part of this thesis analyses the assessment difficulties observed in the practice of the Competition Council. The study revealed that most refusals to initiate or decisions to terminate investigations arise from insufficient information provided by applicant and from circumstances falling outside the Council's competence, rather than from the application of assessment standards. It is often established that the undertaking under examination is not dominant or that its conduct does not restrict competition, which leads to the termination of the investigation. The process is further complicated by the significant evidentiary burden placed on applicants and the limited resources of the authority. As a result, the number of investigations and findings of infringement remains low, as in many cases the evidence submitted is insufficient to proceed to a full assessment of potential abuse.